

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ
ΣΤΑΜΠΟΛΑΚΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑΣ
Α.Μ.: 1202

ΘΕΜΑ:
**«Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΣΤΗ
ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑ»**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΣΟΦΙΑ ΤΡΙΛΙΒΑ

Ρέθυμνο, 2009

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία πραγματοποιήθηκε, καταρχήν, σε πολλές φάσεις και επίπεδα έως ότου βρει την τελικό της θέμα και μορφή. Ταυτόχρονα, αποτέλεσε μέρος ενός συνόλου πολύ σημαντικών γεγονότων της ζωής μου και έτσι η πορεία της καθορίστηκε, αλλά και συνδέθηκε αναπόφευκτα με αυτά. Η *Δραματοθεραπεία* και η *Θεραπευτική Σχέση*, εκτός από μέθοδοι θεραπείας, αποτελούν δύο πολύ σημαντικά βιώματά μου. Το «πάντρεμά» τους σηματοδοτεί και την ολοκλήρωση ενός μεγάλου κύκλου της ζωής μου, αλλά ταυτόχρονα και την έναρξη ενός άλλου, καινούργιου.

Για τους παραπάνω λόγους έχει ιδιαίτερη σημασία για εμένα να ευχαριστήσω αρχικά την επόπτηριά μου κ. Σοφία Τριλίβα, που με καρτερικότητα στεκόταν δίπλα μου, ενώ προσπαθούσα να βρω το ρυθμό μου και δίχως κριτική παρακολούθησε την πορεία μου μέχρι εδώ. Έπειτα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Βαρβάρα Μπουκουβάλα, την Άννα Χρυσουλάκη και την Ελένη Πατεράκη, φίλες και συναδέλφους, οι οποίες συνέβαλλαν με τον τρόπο τους. Νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την Κική Ρήγα, που σε μια προσπάθειά μου στην οποία είχα συναντήσει πολλά εμπόδια, με διευκόλυνε και είδα τις επιλογές που απλώνονταν μπροστά μου και έτσι απελευθέρωσα το δυναμικό μου, που μέχρι τότε ήταν μπλοκαρισμένο. Ας μου επιτραπεί τέλος, μια μικρή «αυθαιρεσία», να αφιερώσω την πτυχιακή μου εργασία στις *απώλειες* που μας «*σμιλεύουν*», μας αναδιαμορφώνουν...

Στην Πτυχιακή, λοιπόν, αυτή γίνεται μια προσπάθεια να προσδιοριστεί η θεραπευτική σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα σε Δραματοθεραπευτές και τους πελάτες τους, από την οπτική των πρώτων.

Διερευνά με άλλα λόγια, το ρόλο της θεραπευτικής σχέσης στη Δραματοθεραπεία, μέσα από συνεντεύξεις που έγιναν σε τέσσερις Δραματοθεραπεύτριες. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων επικεντρώνονται σε αυτό ακριβώς το ζήτημα. Η προσπάθεια αυτή θα λέγαμε ότι είναι πρωτότυπη, αφού δεν έχει σημειωθεί άλλη παρόμοια στο συγκεκριμένο πεδίο.

Αρχικά, γίνεται προσδιορισμός της έννοιας της Δραματοθεραπείας και η περιγραφή της ως θεραπευτική μέθοδος. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη σημασία της θεραπευτικής σχέσης και πώς αυτή περιγράφεται ή προσδιορίζεται στη συγκεκριμένη προσέγγιση, βασιζόμενη σε μια σύντομη βιβλιογραφική έρευνα.

Ακολουθεί η μεθοδολογία της έρευνας, λίγα λόγια για τους συμμετέχοντες και τις συνεντεύξεις, οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων και η ανάλυσή τους.

Έπειτα, γίνεται λόγος για την ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων και των δεδομένων.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα ή αποτελέσματα της έρευνας, ο επίλογος, η βιβλιογραφία και το παράρτημα με τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Δραματοθεραπεία ανήκει στις θεραπείες που χρησιμοποιούν ως μέσο την Τέχνη και πιο συγκεκριμένα την Τέχνη του θεάτρου. Χρησιμοποιεί μέσα και δομές από το θέατρο, ενώ αναγνωρίζονται οι ενδογενείς θεραπευτικές ιδιότητές του, που επέρχονται με την βίωση του *ρόλου* και την *κάθαρση*. Ο θεραπευόμενος γίνεται ηθοποιός και σκηνοθέτης, ζωγράφος ή γλύπτης. Καλλιτέχνης, που έχει στη διάθεσή του πληθώρα από υλικά, αλλά κυρίως τον χώρο να ξεδιπλωθεί η δημιουργικότητα και η φαντασία του. Ετυμολογικά, η λέξη δράμα προέρχεται από το ρήμα *δράω-δρω* που σημαίνει *πράττω*, αφού πρόκειται για *δρώμενο*, δηλαδή για *πράξη* (ΥΠΕΠΘ, 1992). Ωστόσο, «η Βρετανική Ένωση Δραματοθεραπευτών (1992) έχει υιοθετήσει τον ακόλουθο ορισμό: *“η δραματοθεραπεία έχει στο επίκεντρό της την σκόπιμη χρήση των θεραπευτικών στοιχείων του δράματος και του θεάτρου ως θεραπευτική διαδικασία. Είναι μια μέθοδος δουλειάς και παιχνιδιού που χρησιμοποιεί μεθόδους και δράσεις για να διευκολύνει τη δημιουργικότητα, τη φαντασία, τη μάθηση, την ενόραση και την ανάπτυξη”*» (Γκιούρκα, 2007).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η Δραματοθεραπεία δεν ξεκίνησε από συγκεκριμένο πρόσωπο ή φορέα, κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και σε συγκεκριμένο τόπο, αλλά αναπτύχθηκε από πολλές αφετηρίες που κάποια στιγμή άρχισαν να συγκλίνουν (Jones, 2003). Οι ρίζες της φτάνουν στα χρόνια της αρχαίας Ελλάδας (Jennings & Minde, 1996; Ευδικίμου- Παπαγεωργίου, 1999). Τα ονόματα βέβαια των Peter Slade, Sue Jennings και Billy Lindkvist είναι αυτά που ξεχωρίζουν από τα τέλη της δεκαετίας του '50, ακόμα και για την καθιέρωση του όρου της Δραματοθεραπείας (Jones, 2003). Θεωρείται έτσι, «μία από τις θεραπείες μέσω Τέχνης που εμφανίστηκαν πρόσφατα» (Jennings& Minde, 1996).

Κάποιοι την κατατάσσουν στις ψυχοδυναμικού τύπου προσεγγίσεις (Ευδοκίμου-Παπαγεωργίου, 1999), ενώ τα αρχέτυπα του Γιουνγκ και οι

συμβολοποιήσεις βρίσκουν μεγάλη εφαρμογή σε αυτή. Άλλοι πάλι Δραματοθεραπευτές βασίζονται στην Ψυχανάλυση ή την Εξελικτική Ψυχολογία (Landy, 2001). Η Jennings (2005) θεωρεί πως η Δραματοθεραπεία είναι κάτι αυτόνομο και μάλιστα αυτό που προσφέρει είναι κάτι πολύ πιο διευρυμένο από ερμηνείες και νοηματοδοτήσεις.

Η Δραματοθεραπεία βρίσκει εφαρμογή σε φορείς και κλινικές με ψυχιατρικούς ασθενείς, αλλά και σε ατομικές συνεδρίες και σε ομάδες με μη κλινικές περιπτώσεις. Επίσης, έχει επιτυχή έκβαση ως μέθοδος αυτογνωσίας, ως θεραπεία αλλά και ως παρέμβαση σε μία κρίση.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο πελάτης υποδυόμενος κάποιο ρόλο ή φτιάχνοντας ένα έργο με πηλό ή μια ζωγραφιά ή μια μάσκα, έχει τη δυνατότητα να είναι εκεί αλλά ταυτόχρονα και να μην είναι. Το θεραπευτικό πλαίσιο του παρέχει τη δυνατότητα να βιώνει τη δραματική πραγματικότητα και την εκτός ομάδας και θεραπείας πραγματικότητα, παράλληλα. Υπάρχει δηλαδή ένα είδος *απόστασης* από το θέμα του, όσον αφορά τον χρόνο και τον τόπο. Η απόσταση αυτή είναι ακριβώς ο χώρος στον οποίο μπορεί να έρθει σε επαφή με αυτό και με πτυχές του, τις οποίες μπορεί να εξερευνήσει.

Προσπαθώντας να εξετάσω τη σχέση του Δραματοθεραπευτή με τον πελάτη του, κυρίως σε ερευνητικό επίπεδο, οι βιβλιογραφικές αναφορές ήταν ελάχιστες έως μηδαμινές. Διαφαίνεται πάντως πως σχετίζονται μέσα σε ένα πλαίσιο επαγγελματισμού, όπου ο θεραπευτής κατέχει μια θέση αρχηγού, γνώστη, οδηγού. Κάποιες φορές βέβαια, όπως λέει και η Emunah (1994), ακροβατεί ανάμεσα στην πρωτοβουλία των πελατών του και του δικού του ρόλου ως αρχηγού με στρατηγική. Αξίζει να αναφέρω μια νοηματική αλυσίδα που ενυπάρχει στην προσέγγιση και μας βοηθά να κατανοήσουμε καλύτερα πώς αντιλαμβάνονται τη θεραπευτική σχέση. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η ποίηση γενικά είναι *μίμηση* (ΥΠΕΠΘ, 1992). Καθώς το δράμα είναι *ποίηση*, και ο πελάτης ζητείται να δραματοποιήσει ένα θέμα, καταλαβαίνουμε ότι υποδυόμενος ένα ρόλο ουσιαστικά *μιμείται*. Αυτοσχεδιάζει, εξερευνώντας ρόλους που έχει ενστερνιστεί και ενδοβάλλει (Emunah, 1994), μιμούμενος *σημαντικούς άλλους* από τη βρεφική ηλικία (Landy, 2001). Το συγκεκριμένο

θεραπευτικό πλαίσιο του παρέχει εκείνη την ασφάλεια να απελευθερωθεί και να τολμήσει να δοκιμάσει ρόλους που μέχρι τότε φοβόταν, απέφυγε, του προκαλούσαν δυσαρέσκεια ή πόνο, ή που πλέον επιλέγει να εξερευνήσει με άλλο τρόπο ή σε άλλο βάθος. Ο Landy (2001) λοιπόν, αφορμώμενος από τον *εαυτό*, φτάνει στο *ρόλο*, τον οποίο και αναγάγει σε κεντρικό εργαλείο στη Δραματοθεραπεία. Σε συνάρτηση με την αναπτυξιακή θεωρία της Jennings, όπου το παιδί έως τα έξι του χρόνια *ευσωματώνει, προβάλλει και παίρνει ρόλους* (Jennings & Minde, 1996), θεωρείται ότι η Δραματοθεραπεία παρέχει τη δυνατότητα να «δουλέψει» τους ρόλους εκείνους, οι οποίοι έχουν ενδοβληθεί και υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ τους (Landy, 2001). Η θεραπεία αποτελεί *εμπειρία επανορθωτική* (<http://mythia.blogspot.com>). Ο ρόλος του Δραματοθεραπευτή λοιπόν, έγκειται στο να αφουγκραστεί το κεντρικό θέμα των μελών της ομάδας και να επιλέξει τη κατάλληλη δραστηριότητα, ώστε να έρθουν σε επαφή με αυτό που φέρνουν στο «εδώ και τώρα» απελευθερώνοντας την φαντασία και τη δημιουργική τους έκφραση. Θεωρείται πως ο θεραπευόμενος βιώνοντας τη συγκεκριμένη θεραπευτική διαδικασία, μέσα από τη δραματοποίηση, είναι σαν να κάνει γενική πρόβα πριν εφαρμόσει την επανορθωμένη σχέση με τον εαυτό του, στις επαφές και σχέσεις του στον έξω κόσμο (Ευδοκίμου-Παπαγεωργίου, 1999), πριν αποτολμήσει να δράσει στην εξωτερική πραγματικότητα.

Σύμφωνα με την Clarkson (1995) που κατηγοριοποίησε τις θεραπευτικές σχέσεις στην Ψυχανάλυση, στη Συμβουλευτική Ψυχολογία και την Ψυχοθεραπεία, θα μπορούσαμε να πούμε πως η σχέση μεταξύ του Δραματοθεραπευτή και των θεραπευόμενων που αναλαμβάνει, μάς θυμίζει το είδος της σχέσης που εκείνη ονομάζει «επανορθωτική ή αναπτυξιακά χρήσιμη». Μέσα από τη σχέση με το θεραπευτή του ο πελάτης αναβιώνει μια στενή και σημαντική επαφή, η οποία όμως εξαιτίας του πλαισίου που αναπτύσσεται αυτή, για παράδειγμα η ύπαρξη και η διατήρηση των ορίων στη συγκεκριμένη σχέση, είναι πιο «ορθά» δομημένη, κατά συνέπεια μοναδική.

Βέβαια, η σημασία της θεραπευτικής σχέσης στην ψυχοθεραπεία και η αναγνώρισή της ως κεντρικό σημείο σε αυτή, ήρθε στο προσκήνιο με την άνθηση των ανθρωπιστικών προσεγγίσεων ψυχοθεραπείας τη δεκαετία του '50 και κυρίως με την εμφάνιση του Πελατοκεντρικού μοντέλου του Carl Ransom Rogers. Εκεί, ο πελάτης θεωρείται εν εξελίξει και υπάρχει η πίστη στις δυνάμεις και δυνατότητες που ενυπάρχουν μέσα του. Για το λόγο αυτό θεωρούνται και ισότιμοι στη σχέση. Ο θεραπευτικός παράγοντας είναι η ίδια η σχέση, η οποία για να είναι λειτουργική και διευκολυντική για τον πελάτη χρειάζεται να ενυπάρχουν ταυτόχρονα έξι συνθήκες. Επίσης, υποστήριξε ότι μπορούν να ισχύσουν σε οποιαδήποτε σχέση που στόχος είναι η πρόοδος, η εξέλιξη και η ευημερία του ανθρώπου, είτε πρόκειται για σχέση γονέα- παιδιού, εκπαιδευτικού και μαθητή, προϊστάμενου- υφιστάμενου, είτε για αυτή μεταξύ συμβούλου και πελάτη.

Για το είδος της συγκεκριμένης συσχέτισης υπάρχουν πολλές περιγραφές και αναλύσεις. Ωστόσο, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε τα ευρήματα από τη μελέτη της θεραπευτικής σχέσης στη Δραματοθεραπεία, όπως τη βιώνουν οι τέσσερις Δραματοθεραπεύτριές μας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την ανάλυση της έρευνας ακολουθήθηκε ποιοτική επεξεργασία. Οι συνεντεύξεις που έγιναν στις Δραματοθεραπεύτριες ήταν σε ημιδομημένη μορφή, με ανοιχτές ερωτήσεις, αν και βασίστηκα στις ερωτήσεις που είχα σημειώσει από πριν, όπως λέει και η Mason (2008). Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και η ανάλυση στηρίχτηκε σε δεδομένα που λήφθηκαν από τις απαντήσεις των Δραματοθεραπευτριών. Από αυτές παρήχθησαν κάποιες κατηγορίες που προσδιορίζουν σημαντικές παραμέτρους στις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους πελάτες. Θα λέγαμε ότι η «ανάγνωση» των παραμέτρων αυτών, όπως λέει και η Mason(2008) για την αποκωδικοποίηση των δεδομένων, είναι κυριολεκτική, δηλαδή, γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί ο κυριολεκτικός χαρακτήρας του περιεχομένου των απαντήσεων. Από αυτή την ταξινόμηση παρήχθησαν και τα συμπεράσματα.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα για τη θεραπευτική σχέση στη Δραματοθεραπεία ήταν τέσσερις. Ήταν όλες γυναίκες, ηλικίας από 26 έως 57 χρονών. Είχαν όλες την ιδιότητα της Δραματοθεραπεύτριας, ενώ μία ήταν τελειόφοιτη σε πρόγραμμα σπουδών Δραματοθεραπείας. Κατείχαν όλες και άλλους τίτλους Σπουδών (Ειδική Παιδαγωγός, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Παιδαγωγός), καθώς και Μεταπτυχιακούς ακόμη και Διδακτορικό. Η εμπειρία τους στην άσκηση της μεθόδου με ομάδες ήταν από τρία έως έντεκα χρόνια.

Η επαφή με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου ήταν εύκολη, καθώς έκανα Δραματοθεραπεία ως προσωπική θεραπεία για οχτώ χρόνια και έτσι είχα πρόσβαση σε εκπαιδευτικό Ινστιτούτο Δραματοθεραπείας και Παιγνιοθεραπείας.

Όσον αφορά τις συνεντεύξεις καθαυτές, πραγματοποιήθηκαν από τον Απρίλιο έως το πρώτο μισό του Μαΐου του 2009. Διήρκησαν κατά μέσο όρο πενήντα λεπτά. Οι τρεις πρώτες συνεντεύξεις έγιναν στα γραφεία των Δραματοθεραπευτριών και η τέταρτη σε χώρο εστίασης (καφετέρια) με πρωτοβουλία της Δραματοθεραπεύτριας, καθώς δεν ήταν δυνατή η χρήση του γραφείου της. Οι τρεις πρώτες διεξήχθησαν σε περιβάλλον ήσυχο και η τέταρτη σε χώρο όπου υπήρχε πολυκοσμία και θόρυβος από δρόμο κεντρικό που βρισκόταν κοντά μας. Επίσης κατά τη διάρκεια της τέταρτης συνέντευξης ήμουν σοβαρά γριπωμένη.

Και οι τέσσερις μου έκλεισαν ραντεβού πολύ πρόθυμα και εκδήλωσαν ενδιαφέρον και αγωνία για την έρευνα. Επίσης, τους εξέφρασα την επιθυμία και ανάγκη μου για ηχογράφιση των συνεντεύξεων και συναινεσαν όλες, χωρίς δισταγμό. Ενημερώθηκαν επίσης, ότι δεν θα γίνει χρήση των προσωπικών τους στοιχείων και ότι θα ίσχυε το απόρρητο.

ΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Στην παρούσα ενότητα παραθέτω τις ερωτήσεις που επέλεξα για το ερωτηματολόγιο και περιγράφω τη σκοπιμότητα της κάθε ερώτησης. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις είχαν ως στόχο να αναδείξουν όσο το δυνατό περισσότερες πτυχές- όψεις της θεραπευτικής σχέσης από την πλευρά ενός δραματοθεραπευτή, δίνοντας έμφαση στο πώς ο ίδιος τη βιώνει και την αφηγείται προσωπικά.

1. Τι ορίζεται για εσάς ως σχέση δραματοθεραπευτή-πελάτη;

Η πρώτη ερώτηση αποσκοπεί στο να μας περιγράψει ο ερωτώμενος πώς ο ίδιος ορίζει τη σχέση δραματοθεραπευτή- πελάτη. Εφόσον το κεντρικό θέμα της εργασίας είναι η σχέση, ζητάω από τον επαγγελματία να περιγράψει σε πρώτη φάση έναν δικό του ορισμό για αυτή τη σχέση. Με τον τρόπο αυτό, παίρνω ένα πρώτο υλικό από τον ερωτώμενο για το θέμα μου.

2. Ποια τα χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της σχέσης;

Στη δεύτερη ερώτηση, το ζητούμενο ήταν μια πιο αναλυτική περιγραφή της σχέσης μέσα από τα χαρακτηριστικά της, όπως ο ίδιος τα αντιλαμβάνεται.

3. Ποια τα όρια-πλαίσιά της;

Στην τρίτη ερώτηση επικεντρωνόμαστε σε ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της σχέσης, τα όρια- πλαίσια στα οποία κινείται, με σκοπό ουσιαστικά να αντλήσουμε πληροφορίες για τη δεοντολογία και τα χαρακτηριστικά του συμβολαίου που οι ερωτώμενοι εφαρμόζουν στην θεραπευτική πρακτική τους.

4. Ποιες οι προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί;

Στην τέταρτη ερώτηση, προχωράμε ένα βήμα πέρα από τη γενική περιγραφή της σχέσης που ζητήθηκε στις προηγούμενες ερωτήσεις και ρωτάμε το θεραπευτή ποιες είναι οι προϋποθέσεις- συνθήκες που ο ίδιος προσωπικά πιστεύει ότι πρέπει να διέπουν μία σχέση, ώστε αυτή να μπορεί να λειτουργήσει θεραπευτικά για τους πελάτες τους.

5. Τίθενται στόχοι;

Με την πέμπτη ερώτηση επιχειρούμε να διερευνήσουμε την κατευθυντικότητα ή μη της δραματοθεραπευτικής προσέγγισης στην ψυχοθεραπεία, ρωτώντας το θεραπευτή αν τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι, είτε από τον ίδιο είτε από τον πελάτη του στη σχέση και αν αυτό το θεωρεί απαραίτητο για τη λειτουργικότητα της σχέσης. Προσπαθούμε δηλαδή, να δούμε κατά πόσο η διαδικασία αλλά και το περιεχόμενο της σχέσης χρειάζονται ένα σκοπό ή είναι επαρκές το να

6. Ποιος ο ρόλος του δραματοθεραπευτή στη σχέση;

Στην έκτη, ρωτάμε το θεραπευτή αν ο ίδιος έχει συγκεκριμένες προσδοκίες ως προς το ρόλο του μέσα στη σχέση. Για να αναδείξουμε τον τρόπο του σχετιζοσθαι στη δραματοθεραπευτική προσέγγιση.

7. Θεωρείτε πως υπάρχει δική σας θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια της δραματοθεραπευτικής διαδικασίας; (1^ο στάδιο: αρχικό μοίρασμα και ζέσταμα, 2^ο στάδιο: κυρίως μέρος, 3^ο στάδιο: τελική ανατροφοδότηση). Και αν ναι, ποια είναι ακριβώς;

Με την προαναφερθείσα έβδομη ερώτηση ρωτάμε ακόμα πιο ξεκάθαρα το θεραπευτή κατά πόσο συμμετέχει ενεργά και κατευθυντικά μέσα στη θεραπευτική διαδικασία.

8. Θεωρείτε πως υπάρχει κάτι θεραπευτικό στην καθεαυτή σχέση που αναπτύσσετε με τους πελάτες σας; Αν ναι, ποιο είναι αυτό;

Στην όγδοη τον ρωτάμε ξεκάθαρα κατά πόσο θεραπευτική θεωρεί την ίδια τη σχέση που αναπτύσσει κατά τη διαδικασία με τους θεραπευόμενους.

9. Θεωρείτε πως η σχέση αυτή, έχει κάποιο χαρακτηριστικό που τη διαφοροποιεί από άλλων προσεγγίσεων τις θεραπευτικές σχέσεις;

Εδώ, στην ένατη, ρωτάμε κατά πόσο η θεραπευτική σχέση αναδεικνύεται διαφορετικά στη δραματοθεραπεία σε σχέση με άλλες προσεγγίσεις.

10. Θα θέλατε να μου πείτε την αίσθηση - το συναίσθημα που έχετε τώρα από τις τρέχουσες θεραπευτικές σας σχέσεις;

Η τελευταία ερώτηση είναι η πιο βιωματική από όλες, μιας και αναφέρεται στο συναισθηματικό απόηχο που έχει ο θεραπευτής μέσα του εκείνη τη στιγμή που ερωτάται για τις τρέχουσες θεραπευτικές του σχέσεις.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Συνέντευξη 1^η

Κατηγορία Α: *Συμβόλαιο*

- 1.σοβαρή θεραπευτική διαδικασία
- 2.εχεμύθεια
- 3.δεν έχουσε φιλικές σχέσεις εκτός ομάδας
- 4.δεν επιτρέπεται η βία
- 5.σημαντική η παρουσία και η μη καθυστέρηση
- 6.αν υπάρξει (καθυστέρηση) να ειδοποιήσει
- 7.έχει προϋπάρξει ατομική επαφή-συνεδρίες
- 8.‘ο ένας ζητάει βοήθεια από τον άλλον’
- 9.‘ισότιμη η σχέση-δεν του κάνεις χάρη, σε πληρώνει’
- 10.αμοιβαία εμπιστοσύνη
- 11.‘δεν μιλάς για δικά σου θέματα, που σ’ αγγίζουν εκείνη τη στιγμή’

Κατηγορία Β: *Ρόλος*

- 1.‘προετοιμάζω στις ατομικές συνεδρίες’
- 2.‘να δω τι άνθρωπος είναι’
- 3.‘να δω σε ποια ομάδα ταιριάζει’
- 4.θεραπευτικός
- 5.συντονιστικός
- 6.διευκολυντικός
- 7.να εφαρμόσει τις συγκεκριμένες τεχνικές της δραμ/πείας
- 8.να κρίνει τι χρειάζεται κάθε στιγμή κάθε μέλος και κάθε στάδιο και να το παρέχει

Κατηγορία Γ: *Στόχος*

- 1.‘να βοηθήσεις τον πελάτη’
- 2.‘να ακούσεις το αίτημά του’

3.να μπορέσεις να ικανοποιήσεις το αίτημα του πελάτη

Κατηγορία Δ: *Συναισθήματα*

- 1.σεβασμός
- 2.εμπιστοσύνη

Κατηγορία Ε: *Προϋποθέσεις*

- 1.πόσο ταιριάζεις με τους πελάτες σου/πόσο ταιριάζουν και αυτοί μαζί σου= κημεία, άνεση
- 2.οι «αποθήκες» του πελάτη να επιτρέπουν τη σχέση

Κατηγορία ΣΤ: *Όρια- πλαίσια*

- 1.δέσμευση για συγκεκριμένες μέρες και ώρες
- 2.οι κανόνες της ομάδας

Κατηγορία Ζ: *Σχέση*

- 1.διαχωρισμός σχέσης από θεραπευτική πορεία
- 2.πίστη στη δύναμη της σχέσης (‘και μόνο που υπάρχει αυτή η σχέση...’, ...από μόνη της η σχέση μπορεί να είναι θεραπευτική π.χ. να είναι το μόνο που κάνει κάποιος πελάτης...)
- 3.σαν τη μητρική σχέση
- 4.εχεμύθεια

Συναισθηματικό φόντο από τις τρέχουσες θεραπευτικές σχέσεις: ωραία αίσθηση (τρυφερότητα, αγωνία, υπαρξιακά ζητήματα, ενδιαφέρον)

Συνέντευξη 2^η

Κατηγορία Α: *Σχέση*

- 1.η σχέση θεραπευτή-θεραπευόμενου ταυτίζεται με τη μητρική σχέση
- 2.χτίζεται σταδιακά
- 3.επανορθωτική εμπειρία
- 4.έλλειψη κριτικής
- 5.ενσυναίσθηση

- 6.αποδοχή
- 7.‘ακούω προσεκτικά’
- 8.έλλειψη προσδοκιών από θεραπευτή
- 9.ελευθερία επιλογών
- 10.προστατευτικός ο τρόπος για θεραπευόμενο
- 11.ασφάλεια
- 12.σταθερότητα στο πού και πότε θα βρίσκονται
13. σα μικρογραφία της καθημερινής ζωής

Κατηγορία Β: *Όρια*

- 1.σταθερός τρόπος δουλειάς και συγκεκριμένο πλαίσιο δουλειάς
- 2.«ανοιχτά αφτιά»

Κατηγορία Γ: *Συμβόλαιο*

- 1.απόρρητο
- 2.επαγγελματικό κομμάτι στη σχέση

Κατηγορία Δ: *Προϋποθέσεις*

- 1.πολύ ξεκάθαρο αίτημα από θεραπευόμενο
- 2.πολύ καλή εποπτεία του θεραπευτή
- 3.ελικρίνεια

Κατηγορία Ε: *Στόχοι*

- 1.υπάρχουν και από τον θεραπευτή και από τον θεραπευόμενο
- 2.του θεραπευτή αφορούν και το επαγγελματικό κομμάτι, αλλά και το προσωπικό (αν ικανοποιεί τον πελάτη, αλλά και πώς εξελίσσεται η ίδια ως θεραπεύτρια)

Κατηγορία ΣΤ: *Ρόλος*

- 1.‘να ακούω’
- 2.σαν πυξίδα, προσανατολιστικός, σαν χάρτης
- 3.προειδοποιητικός
- 4.προστατευτικός

5.συντονιστικός

6.να διατηρεί ισορροπία ώστε η ομάδα να μην είναι χειριστική αλλά και ο θεραπευτής να μην γίνεται εξουσιαστής μέσα εκεί

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ζ: Συναισθήματα

1.αγάπη

Συναισθηματικό φόντο από τις τρέχουσες θεραπευτικές σχέσεις: ικανοποίηση, ανακούφιση, ηρεμία, ασφάλεια

Συνέντευξη 3^η

Κατηγορία Α: Σχέση

1.επικοινωνία λεκτική και μη λεκτική

2.άνεση για μοίρασμα και των πιο δύσκολων κομματιών, ονείρων, σκέψεων, ιδεών, πράξεων

3.εμπιστοσύνη

4.έλλειψη κριτικής

5.‘ακούω’

6.‘τον νιώθω’

7.‘θα είμαι δίπλα του, ούτε μπροστά του, ούτε πίσω του’

8.ασφάλεια

9.εχεμύθεια

10. σεβασμός-εκτίμηση-ευγνωμοσύνη προς το θεραπευτή

11. σαν τη γονεϊκή σχέση

12. επανορθωτική εμπειρία

Κατηγορία Β: Ρόλος

1.σύντροφος

2.συνδοιπόρος

3.σοφός

4. μέντορας

5.φροντιστής

6.μητρικό κομμάτι: πλήρης αποδοχή

- 7.πρότυπο εξουσίας
- 8.αρχηγός
- 9.συντονίστρια
- 10.καθοδηγητής
- 11.leader
- 12.ρόλος εξουσίας και δύναμης
- 13.ουδέτερος ρόλος
- 14.προσιτή// σε απόσταση
- 15.πρότυπο
- 16.«κάτι που οι πελάτες μπορούν να επενδύουν πάνω σου αυτά που εκείνοι θέλουν»
- 17.«θεραπεία από το πρώτο τηλεφώνημα, μέχρι το πώς θα τον αποχαιρετήσω»
- 18.να βρει το θέμα το κεντρικό της ομάδας
- 19.να βρει την κατάλληλη δραστηριότητα ή παιχνίδι για το ζέσταμα, ώστε να δουλέψει εύστοχα η ενσωμάτωση, η προβολή και η 'βουτιά' στους ρόλους
- 20.να το 'φέρει' και να το κλείσει όλο αυτό ο θεραπευτής και να δει τι ένιωσε ο θεραπευόμενος, τι κατάλαβε, αν κατάλαβε και είδε ό,τι ο ίδιος είδε

Κατηγορία Γ: Όρια

- 1.προσωπική θεραπεία του θεραπευτή
- 2.να επιβεβαιώνω το συναίσθημά του, αλλά χωρίς να βουλιάζω μέσα σ' αυτό
- 3.'αισθητική αποστασιοποίηση'
- 4.έλεγχος προσωπικών 'τυφλών σημείων'

Κατηγορία Δ: Προϋποθέσεις

- 1.αν μου ταιριάζει σαν πελάτης (από ένστικτο)
- 2.να είναι ώριμος γι' αυτό
- 3.να έχω χώρο στην καρδιά μου γι' αυτόν

- 4.να τον πείσεις ότι είσαι 'συ εδώ για κείνον και ότι μπορείς να τον βοηθήσεις
- 5.εχεμύθεια
- 6.απόρρητο
- 7.να περάσεις τα τεστ που σου βάζει
- 8.να βρίσκεις τους κώδικες επικοινωνίας με τον πελάτη
- 9.είμαι εγώ εδώ για 'σένανε, για όσο εσύ θέλεις, δε σε ζορίζω παραπάνω, δε σου βάζω πάρα πολύ ψηλά τον πήχη, είμαι πάντα σίγουρος ότι θα τα καταφέρεις
- 10.ευθύνη της θεραπείας τους
- 11.να πιστέψουν ότι οτιδήποτε το κατάφεραν, το κατάφεραν γιατί εκείνοι το προσπάθησαν
- 12.να μην τον κάνει (η σχέση) να νιώθει ανταγωνιστικά

Κατηγορία Ε: *Στόχοι*

- 1.ώθηση
- 2.καθρέφτισμα
- 3.μ' ενδιαφέρει να αγαπήσεις τον εαυτό σου
- 4.να νιώσουν εκείνοι (οι πελάτες) επιβεβαίωση
- 5.να καταλάβουν ότι όλα τα πράγματα γύρω τους συνδέονται, δεν είναι τυχαία
- 6.να μπορούν να κάνουν συνδέσεις: η θεραπεία είναι μικρόκοσμος της καθημερινής ζωής

Κατηγορία ΣΤ: *Υποχρεώσεις του θεραπευτή*

- 1.όχι κριτική
- 2.πρέπει να νιώσει ο θεραπευόμενος πως είσαι εκεί για 'κείνον
- 3.πρέπει να νιώσει πως το δικό του πρόβλημα είναι πρόβλημα δικό σου πλέον
- 4.πρέπει να νιώσει ότι και μπορεί να σε εμπιστευτεί και μπορείς να τον βοηθήσεις

Κατηγορία Ζ: *Μοναδικά χαρακτηριστικά σχέσης*

- 1.αγάπη
- 2.θα είμαι προσιτή, όχι σε άκαμπτο ρόλο
- 3.μ' ενδιαφέρει να αγαπήσεις τον εαυτό σου

Κατηγορία Η: Συναισθήματα

- 1.αγάπη

Συνέντευξη 4^η

Κατηγορία Α: Ρόλος

- 1.προστασία
- 2.να κρατήσει ισορροπίες
- 3.σαν μαμά, όμως όχι που χαϊδεύει τα φτερά και τα εμποδίζει να ανοίξουν
- 4.να ενισχύει το κομμάτι 'προχώρησε'
- 5.να δείχνει τα μονοπάτια
- 6.να ελέγχει αν τα βήματα γίνονται με απόλυτη σταθερότητα και όταν κάποιος είναι έτοιμος
- 7.«κολύμπα, περπάτα να δούμε τι θα γίνει κι εγώ είμαι εδώ μετά να μαζέψω ενδεχομένως κομμάτια...»
- 8.δεσμεύεται
- 9.βάζει όρια
- 10.να προστατεύω το κάθε μέλος όταν αισθάνομαι ότι κάποια άλλα μέλη πάνε να τον 'καταπιούν'
- 11.ελέγχω με ποιον τρόπο βάζει τα όριά του
- 12.να κρατάω όρια
- 13.να κρατάω τη συνέπεια
- 14.να βρουν τα μέλη τι τους ταιριάζει, τι δεν τους ταιριάζει και να 'τηρεί'- αν θέλει και η ομάδα- να προχωράνε σε κάθε ένα κομμάτι της δομής της συνεδρίας τους-
- 15.να παίρνει το ρίσκο να προτείνει στην ομάδα κάτι- ακόμα και μια παρέμβαση- και να κατευθύνει προς τα εκεί που νιώθει να οδηγήσει την ομάδα (και αυτό να μη λειτουργεί ή να μη γίνεται δεκτό)

Κατηγορία Β: Υποχρεώσεις του Θεραπευτή

1. απαγορεύεται να πάρει θέση
2. να μην αναπτύσσονται εξαρτήσεις και χειριστικότητες

Κατηγορία Γ: Συμβόλαιο

1. έλλειψη καταπίεσης και εξαναγκασμού
2. όχι καταπίεση ή 'καπέλωμα' ενός μέλους από την επιθυμία της πλειοψηφίας
3. απόρρητο
4. να είναι ειλικρινείς
5. να μην έχουν κριτική διάθεση
6. ό, τι 'βγει' από τα μέλη

Κατηγορία Δ: Σχέση

1. σταθερή
2. ασφαλής
3. συμβόλαιο
4. εμπιστοσύνη
5. μοίρασμα
6. ανιδιοτέλεια
7. η θεραπευτική σχέση αντανakλά σημαντικές σχέσεις της έξω από τη θεραπεία πραγματικότητας
8. ξεκάθαρα όρια, συναισθηματική απόσταση
9. αμοιβαιότητα σχέσης: «εγώ μαθαίνω από τους θεραπευόμενούς μου...»

Κατηγορία Ε: Προϋποθέσεις

1. ασφαλές και σταθερό πλαίσιο
2. να υπάρχει ξεκάθαρος στόχος και αίτημα

Κατηγορία ΣΤ: Όρια

1. απαγορεύεται να έχω προσωπική σχέση με τον πελάτη (ο θεραπευτής δεν είναι φίλος ή ο ώμος που θα κλάψει)
2. απόσταση

- 3.καθαρότητα
- 4.ειλικρινής και καθαρή συμφωνία
- 5.μοίρασμα συναισθημάτων και όχι φόρτωση

Κατηγορία Ζ: Στόχοι

- 1.το αίτημα του πελάτη

Κατηγορία Η: Μοναδικά χαρακτηριστικά σχέσης

- 1.αμεσότητα
- 2.οπτική επαφή
- 3.το πλαίσιο που προσφέρεται

Συναισθηματικό φόντο από τρέχουσες θεραπευτικές σχέσεις:

‘Ένα πολύ γλυκό κομμάτι’, ‘λιγάκι πιο προσεκτική’, ‘να προλάβω’, ‘αγωνία’

Οι κύριες κοινές κατηγορίες που προκύπτουν, φαίνονται στον Πίνακα 1 :

Πίνακας 1

Σχέση	Συμβόλαιο	Ρόλος	Συναισθήματα	Προϋποθέσεις	Όρια	Στόχοι
Σαν τη μητρική (4), σταθερή(2) επανορθωτική(2), με ασφάλεια(3), εμπιστοσύνη(2), εχεμύθεια(2), έλλειψη κριτικής(2), «άκουσμα»(2) και ενσυναίσθηση(2) του πελάτη, επαγγελματισμό	Απόρρητο(2), ειλικρίνεια, αμοιβαία εμπιστοσύνη, θέσπιση κανόνων για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας της ομάδας	Προπαρασκευαστικός(4), συντονιστικός(4) καθοδηγητικός, συνοδοιπόρος-σύντροφος, σοφός-μέντορας, προστατευτικός, φροντιστής-μητρικός(4), ουδέτερος, ειδικού(3)	Εμπιστοσύνη, σεβασμός, αγάπη(3)	Ξεκάθαρος στόχος-αίτημα(2), ασφαλές, σταθερό πλαίσιο, άνοιγμα, δεκτικότητα θεραπευτή και ως προς το «σχετίζεσθαι», ταίριασμα θεραπευτή-θεραπευ/νου(2)	Διατήρηση δέσμευσης για σταθερότητα και τρόπου δουλειάς, διατήρηση απόστασης(3), προσωπική δουλειά θεραπευτή,	Ίκανοποίηση του αιτήματος του πελάτη(3), ανάπτυξη ικανότητας του θεραπευ/νου για κατανόηση του εαυτού του

Όπως μπορούμε να δούμε, οι Δραματοθεραπεύτριες βιώνουν τη θεραπευτική σχέση μέσα από κάποια γνωρίσματα και διακριτά χαρακτηριστικά. Περιγράφουν τη «Σχέση» που αναπτύσσουν με τα μέλη των ομάδων τους ως μια αξία με όλα τα επιμέρους γνωρίσματα. Αυτή η σχέση εμπεριέχει εμπιστοσύνη, εχεμύθεια, ασφάλεια, ελευθερία και οριοθέτηση. Χτίζεται σταδιακά και με προστατευτικό τρόπο για το θεραπευόμενο. Υπάρχει ισοτιμία, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μία από τις Δραματοθεραπεύτριες: «...συγχρόνως όμως είναι ισότιμη, γιατί αυτός που ζητάει βοήθεια, πληρώνει· οπότε, δεν του κάνεις χάρη...». Είναι ρεαλιστική, όπως αναφέρει μία άλλη: «...και το πώς εξελίσσεται η σχέση σου με το μέλος, δείχνει πολύ και το πώς εξελίσσονται οι σχέσεις του έξω απ' τη... απ' το χώρο της συνεδρίας, δηλαδή λειτουργεί λίγο σαν μικρογραφία». Διαφαίνεται λοιπόν, πως μοιάζει με μια στενή και προσωπική σχέση, σαν τη μητρική, η οποία χαρακτηρίζεται από ανιδιοτέλεια και αποδοχή. Αναγνωρίζεται, ταυτόχρονα, πως είναι επανορθωτική· τόσο κρίσιμη, αφού αυτή θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τη ζωή των πελατών τους έξω από το γραφείο τους. Θα δοκιμαστεί όταν το άτομο θα βγει από τον επαγγελματικό χώρο του θεραπευτή του και θα συσχετιστεί με άλλα άτομα του περιβάλλοντος και της καθημερινότητάς του, όπως το λέει ξεκάθαρα μία από τις συνεντευξιαζόμενες: «...ξαναζεις ουσιαστικά από την αρχή, μαζί με τον θεραπευτή όλες σου τις σχέσεις και τις ξαναχτίζεις απ' την αρχή». Είναι η ίδια η σχέση θεραπεία από τη στιγμή που υπάρχει: «και μόνο ότι έρχεται μέχρις εδώ, ότι παίρνει μια συγκοινωνία και παίρνει και μια άλλη συγκοινωνία ή το αυτοκίνητό του ή οτιδήποτε...». Γίνεται όμως ταυτόχρονα και μέρος της θεραπευτικής διαδικασίας: «...θεραπευτικό θεωρώ ακόμα κι ο τρόπος που θα τον χαιρετήσω τον άλλο φεύγοντας. Από τη στιγμή που θα έρθει και θα χτυπήσει το κουδούνι και γω θα του μιλήσω από πάνω, θεωρώ πως έχει ξεκινήσει η θεραπεία του...». Κάπου αλλού ειπώνονται τα εξής: «...ο κάθε θεραπευτής παίρνει πάρα πολλά πράγματα από τους θεραπευόμενους του, από τον καθένα ξεχωριστά και από εμπειρίες ζωής και από σχέσεις και από πολλά πράγματα...» και ακόμα: «...εγώ μαθαίνω απ' τους

θεραπευόμενους...», από τα οποία καταλαβαίνουμε πως υπάρχει αμοιβαιότητα στη σχέση.

Το «Συμβόλαιο» ορίζεται σχεδόν και από τις τέσσερις Δραματοθεραπεύτριες ως απαραίτητο στη θεραπευτική σχέση που αναπτύσσουν. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε: «...το συμβόλαιο καθορίζει μία σχέση...». Φαίνεται πως η σχέση χτίζεται πάνω σε ότι περιέχει το Συμβόλαιο και υπάρχει πίστη σε αυτό και αφοσίωση στο περιεχόμενό του. Είναι σαφές, δομημένο και συγκεκριμένο. Αφορά σε ό,τι μπορεί να εξασφαλίσει την ομαλή σχέση και την ομαλή διεξαγωγή των συνεδριών και κατά συνέπεια την αποτελεσματική διαδικασία και εξέλιξη. Αρχικά, θα λέγαμε καθίσταται ξεκάθαρο το γεγονός ότι έχει προϋπάρξει με το θεραπευτή προσωπική επαφή και ατομική θεραπεία τού κάθε μέλους που βρίσκεται στην ομάδα. Έπειτα συμπεριλαμβάνεται το θέμα της συνέπειας, του σεβασμού της ατομικότητας, της εμπιστοσύνης, της εχεμύθειας και του απορρήτου. Ορίζεται με αυτό εξάλλου τόσο η σχέση θεραπευτή- θεραπευόμενων, όσο και η σχέση μεταξύ των μελών. Επίσης, σε μία συνέντευξη διαβάζουμε: «στο συμβόλαιο δεν υπάρχει κανόνας ξεκάθαρος... “δε θα τηλεφωνήμαστε”· γιατί μπορεί να υπάρχει ανάγκη...», από το οποίο απόσπασμα καταλαβαίνουμε ότι υπάρχει κάποια ελαστικότητα και ευελιξία όσον αφορά την τήρησή του, αφού ο θεραπευτής μπορεί να αφουγκραστεί την κρισιμότητα της κάλυψης τέτοιας ανάγκης κάποια δεδομένη στιγμή.

Η κατηγορία «Ρόλος» περιγράφει το πώς «στέκονται» οι Δραματοθεραπεύτριες μέσα στη σχέση. Από τις περιγραφές του ρόλου φαίνεται ο χαρακτήρας του επαγγελματία- Δραματοθεραπευτή, θα λέγαμε. Είναι πολυδιάστατος, ενώ κύριο μέλημα και φροντίδα είναι να «ακούσει» τα μέλη και να συντονίσει την κατάλληλη δράση. Θεωρείται υποχρέωσή του να ενθαρρύνει, να προστατέψει, να καθοδηγήσει. Ταυτίζεται, ως ένα σημείο, με το ρόλο ενός προτύπου εξουσίας, από το οποίο εξαρτώνται τα μέλη και θεραπευόμενοί του, που όμως είναι «εκεί, για αυτά». Έχει ενδιαφέρον να προσέξουμε ότι ο ρόλος αυτός αποπνέει δύναμη και σιγουριά, αυτοπεποίθηση μέντορα και χροιά σοφού και αυθεντίας, όπως χαρακτηριστικά διαβάζουμε: «...αν τυχόν του προτείνω

κάτι... να το δοκιμάσει...και να το κάνει δικό του· να βρει τον τρόπο να γίνει δικό του, να μην είναι πια δικό μου· δηλαδή να το κάνει και να μη θυμάται καν ότι εγώ του το 'πα'...». Φαίνεται να γνωρίζει καλύτερα από τους θεραπευόμενους ποιος είναι ο θεμιτός «δρόμος» να ακολουθηθεί. Ωστόσο, δηλώνεται η εμπιστοσύνη στον πελάτη και η ενίσχυσή του. Δε θα κρίνει, θα αποδεχτεί· δε θα καϊδέψει σα μαμά και δε θα «βουλιάξει» στο συναίσθημα του ανθρώπου που έχει απέναντί της, αλλά θα κρατήσει ως επαγγελματίας την απόσταση που απαιτείται. Αλλού πάλι η εξουσία δεν είναι τόσο εμφανής και ακόμα και οι τεχνικές μπορούν να παρακαμφθούν εάν είναι άλλη η ανάγκη της ομάδας.

Όσον αφορά τα «Συναισθήματα» θα λέγαμε οι νύξεις είναι φειδωλές και αυτό δικαιολογείται από την ανάγκη διατήρησης απόστασης από τους πελάτες, όπως θα δούμε και παρακάτω στις περιγραφές για τα «Όρια- Πλαίσια» της σχέσης που αναπτύσσουν. Ωστόσο γίνεται νύξη για σεβασμό και εμπιστοσύνη και για την αγάπη και τον χώρο που αυτή παρέχει να ξεδιπλωθεί ή να ανθίσει ο θεραπευόμενος: «...Έχω δει ότι αν νιώσουν αγάπη, εεε που είναι λίγο παρεξηγημένη λέξη στη θεραπεία...νομίζω ότι “ανθίζουνε” πιο γρήγορα... νομίζω ότι για ένα χρονικό διάστημα αυτό το χρειάζονται... από ένα πρότυπο εξουσίας ...αξίζουν ν' αγαπηθούν γι' αυτό που είναι...»

Σχετικά με τις «Προϋποθέσεις» που θεωρούν πως χρειάζονται να ισχύουν για να υπάρξει και θεραπευτική σχέση, βλέπουμε ότι είναι σημαντική συνθήκη το να έχει ο πελάτης αίτημα προς θεραπεία ευδιάκριτο και συνειδητό. Ταυτόχρονα χρειάζεται ο ίδιος να είναι «ανοιχτός» για να «δει» πράγματα τον άπτουν τη δεδομένη στιγμή που θα αναζητήσει θεραπεία ή που θα προκύψουν. Έπειτα βλέπουμε πως κρίνονται απαραίτητα το απόρρητο, η εχεμύθεια, το να νιώσει ο πελάτης ότι μπορεί να αφεθεί. Να αφεθεί σε μια σχέση αποδοχής και διαρκούς ανατροφοδότησης. Επίσης, χρειάζεται μια ειλικρινής βάση επαφής και επικοινωνίας. Το ταίριασμα, η «χημεία» όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε μια συνέντευξη αποτελούν στοιχεία τα οποία δύνανται να σεριώσει ή όχι μία θεραπευτική σχέση. Εδώ, μια άλλη σημαντική ευθύνη του θεραπευτή βρίσκεται στην εποπτεία του. Έχει ενδιαφέρον

αυτό που βλέπουμε σε μία συνέντευξη: «...αφού, λοιπόν νιώσει ότι έχεις τον ίδιο κώδικα μαζί του, ...και περάσεις τα πρώτα τεστ, μετά έρχεται ένα άλλο τεστ δοκιμασίας που σου κάνει ... σου φέρνει ένα μικρό πρόβλημα να δει πώς εσύ θα σταθείς δίπλα του...», δηλαδή την αγωνία ίσως, όχι μόνο να βρει τον ίδιο κώδικα επικοινωνίας και να δουλέψει μαζί με τους εκάστοτε θεραπευόμενους, αλλά και να περάσει από κάποια τεστ που η ίδια θεωρεί πως της βάζουν.

Τα «Πλαίσια» της σχέσης θεωρούνται από τις Δραματοθεραπεύτριες απαραίτητα και μάλιστα ζωτικής σημασίας. Θεωρούν πως απαιτείται να είναι μία σχέση οριοθετημένη από τους γενικούς κανόνες Δεοντολογίας, αλλά και αναγνωρίζουν τη δική τους ευθύνη για αυτό. Έτσι κρίνουν πως δική τους θεραπεία και εποπτεία είναι χρήσιμες. Είναι λοιπόν, για αυτές άμεσα εξαρτώμενα από την αυτοοριοθέτηση των ιδίων. Είναι τέτοια που καθιστούν τη σχέση μόνο θεραπευτική, ενώ ταυτόχρονα συμφωνημένα και ξεκάθαρα και σταθερά. Από αυτά καθίσταται διακριτός ο διαφορετικός ρόλος θεραπευτή και θεραπευόμενου. Παράλληλα βλέπουμε πως είναι ικανά να επιτρέπουν συναισθηματική κοντινότητα και ενσυναίσθηση, ταύτιση: «...να μπορούν πάνω μου να προβάλλουν ό,τι κομμάτια θέλουν...», «...το δικό του πρόβλημα είναι πρόβλημα δικό σου πλέον...», αλλά και διαφοροποίηση θεραπευτή και θεραπευόμενου. Κάποια Δραματοθεραπεύτρια αναφέρει: «...τα όρια... μου φαίνονται τόσο..., ξέρεις... αυτονόητα...» και καταλαβαίνουμε πως θεωρείται δεδομένο για τη σχέση να τα έχει.

Από τις αναφορές των Δραματοθεραπευτών στους «Στόχους» των θεραπευτικών σχέσεων, που αναπτύσσουν, διαπιστώνουμε πως υπάρχει κάποια αυστηρότητα στη διατήρηση του επαγγελματισμού. Πιο συγκεκριμένα, καταλαβαίνουμε πως αφορούν αρχικά τη διασαφήνιση και την ικανοποίηση του αιτήματος του πελάτη. Θεωρούνται δε, προσωπικοί τόσο για τη θεραπεύτρια, όσο και για το θεραπευόμενο. Εμπεριέχουν καθρέφτισμα, επιβεβαίωση και ώθηση του θεραπευόμενου και αγάπη του εαυτού του μέσα από τη στάση της θεραπεύτριας. Ταυτόχρονα, θεωρείται Στόχος σημαντικός η απόκτηση ικανότητας του θεραπευόμενου εντός θεραπείας να συνδέει γεγονότα και να αποδίδει

νόημα, αλλά και να εφαρμόζει τη σύνδεση αυτή στην καθημερινή ζωή. Πολύ ωραία βλέπουμε ξεκάθαρα τους αρχικούς στόχους των Δραματοθεραπευτριών στα λόγια τους: «...ο πρωταρχικός μου σκοπός μέσα στη συνεδρία... είναι να ακούω και να ακούω, όχι αυτό που θέλω να ακούσω... αλλά να ακούω αυτό που πραγματικά έχει να μου πει ο άλλος...», ή ακόμα: «... ο στόχος είναι να βοηθήσει το θεραπευόμενο αα... αυτός είναι στόχος...»

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση θα λέγαμε ότι οι συγκεκριμένες Δραματοθεραπεύτριες βιώνουν τις θεραπευτικές τους σχέσεις με έντονο το αίσθημα της ευθύνης. Εκδηλώνουν ιδιαίτερο νοιάξιμο και ζεστασιά για τους θεραπευόμενους που αναλαμβάνουν και για το λόγο αυτό τις χαρακτηρίζει η φροντίδα για αυτούς. Θέτουν όρια και απόσταση συναισθηματική, αφού για αυτές πρόκειται για επαγγελματικές σχέσεις, τις οποίες τις χτίζουν με ιδιαίτερη προσοχή. Έχουν κυρίαρχο ρόλο στη σχέση, η οποία ξεκινάει από ατομικές συνεδρίες. Έπειτα, παίρνει άλλη μορφή, αφού την ώρα τη θεραπευτική υπάρχουν ταυτόχρονα και άλλα μέλη, ενώ και η δομή περιέχει και αυτή άλλες τεχνικές. Ο ρόλος τους είναι σταθερός και θυμίζει μητρική σχέση ή γονεϊκή, χωρίς να καταλύονται και να καταργούνται τα όρια. Έχουν έγνοια να ακούσουν όλα τα μέλη στις ομάδες και να βρουν με ποιο τρόπο, με ποιο βιωμένο παιχνίδι και ρόλο θα τα βοηθήσουν να «ξεμπλοκάρουν» και να εξελιχθούν. Ποια θα είναι εκείνη η δραστηριότητα που θα ενεργοποιήσει κρυμμένα συναισθήματα και δυνατότητες. Αναλαμβάνουν πολλές ευθύνες για να συντονίσουν και να διατηρήσουν ισορροπίες και όρια και ταυτόχρονα να «αγκαλιάσουν» ό,τι φέρνει ο πελάτης. Συσχετίζονται σοβαρά, δίνοντας βάση σε δική τους θεραπεία και εποπτεία. Κάθε θεραπευόμενος αποτελεί για αυτές μια μοναδική οντότητα, τον οποίο βλέπουν με τρυφερότητα και αντιμετωπίζουν με φροντίδα. Πεποίθησή τους είναι πως βιώνοντας μαζί τους οι θεραπευόμενοι μία επανορθωτική σχέση, άλλη από την ή τις τραυματικές, θα μπορέσουν να ζήσουν την καθημερινότητά τους με περισσότερη συνοχή και νόημα. Για το λόγο αυτό θεωρούν πως χρειάζεται να τηρούν ουδετερότητα και συναισθηματική απόσταση. Δύσκολα μπορούμε να βγάλουμε ένα γενικό συμπέρασμα και να γενικεύσουμε, καθώς ήταν μία μικρής εμβέλειας έρευνα και μελέτη. Καταλαβαίνουμε όμως πως κατατάσσεται η Δραματοθεραπεία στις

προσεγγίσεις που θεωρούν ότι παρέχουν θεραπεία, όχι απλά στήριξη και συμβουλευτική. Η σχέση των Δραματοθεραπευτριών ανταποκρίνεται σε αυτό που η Clarkson (1995) ονομάζει επανορθωτική, όπου ο θεραπευόμενος «παίρνει» ό,τι δεν είχε τη δυνατότητα σε σχέσεις με σημαντικούς άλλους με καταπιεστική ή και κακοποιητική συμπεριφορά προς αυτούς, σε τρυφερές και όχι μόνο ηλικίες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από όλα τα παραπάνω τελειώνοντας, μπορούμε να πούμε πως η θεραπευτική σχέση στη Δραματοθεραπεία, η οποία μελετήθηκε μέσα από συγκεκριμένη έρευνα θεωρείται ως μία μορφή σοβαρής και πολύ στενής και προσωπικής επαφής. Αποτελεί μία πτυχή της συγκεκριμένης θεωρίας και πρακτικής εφαρμογής, η οποία σχέση «χτίζεται» κυρίως μέσα σε συγκεκριμένο πλαίσιο «δουλειάς» με ζέσταμα, κυρίως δράση και κλείσιμο, διατηρώντας οι Δραματοθεραπεύτριες ρόλο κατευθυντήριας τροχιάς.

Όλο και περισσότερο και σχεδόν από όλες τις σχολές ψυχοθεραπείας και συμβουλευτικής αναγνωρίζεται η τεράστια σημασία που έχει για την εξέλιξη και τη λειτουργικότητα της θεραπείας και όλης αυτής της πορείας η καλή σχέση μεταξύ συμβούλου και πελάτη ή θεραπευτή και θεραπευόμενου (Clarkson, 1995; O' Brien & Houston, 2004; Μέρυ, 2002).

Ίσως τελικά χρειάζεται να τονίσουμε το πώς θα γίνουμε διευκολυντικοί ως σύμβουλοι, αφού ως επαγγελματίες θα μας ζητηθεί να είμαστε «εκεί» για τον πελάτη. Και ακόμα, ότι ίσως μεγαλύτερη σημασία έχει το να «είμαστε» σε σχέση ή ακόμα πιο πέρα όπως ανέφερε ο Peter Schmid στην ομιλία του, στο πρόσφατο Διεθνές Συνέδριο της Προσωποκεντρικής Προσέγγισης, που έλαβε χώρα στη Γλυφάδα (24-28/6/2009, «Η Προσωποκεντρική Συμβουλευτική και Ψυχοθεραπεία Σήμερα: Διαδρομή και Προκλήσεις», διοργ. I.C.P.S. Αθήνα), να «είμαστε η σχέση» από το να «κάνουμε» σχέσεις, που παραπέμπει σε τεχνικές και μηχανιστικά προσδιοριζόμενες θεραπευτικές συσχετίσεις.

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΟΥΣΑΣ

Ολοκληρώνοντας αυτή μου την προσπάθεια, θα ήθελα να πω ότι μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία βίωσα το πώς είναι να διεξάγει κάποιος μία έρευνα από την λήψη της πρωτοβουλίας για την εκπόνησή της μέχρι την καταγραφή των δεδομένων και την ανάλυσή τους. Γνώρισα τις δυνατότητές μου και έμαθα πολλά πράγματα τόσο για το «χτίσιμο» μιας πτυχιακής εργασίας όσο και για αυτή καθαυτή τη διεξαγωγή μιας έρευνας. Κατάλαβα πράγματα για τον εαυτό μου σε προσωπικό επίπεδο και σε ό,τι αφορά τη φοίτηση και τις σπουδές. Είδα να αλλάζει η αντίληψη για τα δεδομένα με τις πολλαπλές αναγνώσεις και διαπίστωση χρήσιμα θέματα που θα τα χρησιμοποιήσω ίσως σε κάποια άλλη παρόμοια σε θέμα ή σε δομή έρευνα. Διευρύνθηκα...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Clarkson, P., (1995). *The therapeutic relationship in psychoanalysis, counselling psychology and psychotherapy*, London: Whurr Publishers Ltd

Emunah, R., (1994). *Acting for real, Drama Therapy, Process, Technique and Performance*, New York: Brunner/Mazel Publishers

Jennings, S., (2005). *Εισαγωγή στη Δραματοθεραπεία*, Αθήνα: Σαββάλας

Jennings, S., Minde A., (1996). *Μάσκες της ψυχής. Εικαστικά και Θέατρο στη Θεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Jones, P., (2003). *Δραματοθεραπεία. Το θέατρο ως τρόπος ζωής και θεραπείας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Landy, J. R., (2001). *Προσωπικότητα και προσωπείο. Ο ρόλος στο Δράμα, τη Θεραπεία και την καθημερινότητα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Mason, J. (2008). *Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

O' Brien M. & Houston G. (2004). *Συνθετική Θεραπεία, Οδηγός για τον επαγγελματία και ψυχοθεραπευτή*, Αθήνα: Π. Ασημάκης

Ευδοκίμου - Παπαγεωργίου, P. (1999). *Δραματοθεραπεία - Μουσικοθεραπεία. Η επέμβαση της τέχνης στην ψυχοθεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Γκιούρκα Γ. (2007). *Πτυχιακή εργασία: « “Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, πες μου τη δύναμή μου...”- Η Δραματοθεραπεία στην εφαρμογή προγραμμάτων πρωτογενούς πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων*

ουσιών» Αθήνα: Ελληνικό Ινστιτούτο Παιγνιοθεραπείας και
Δραματοθεραπείας «Το Άθυρμα»

Μέρυ Τα (2002). *Πρόσκληση στην Προσωποκεντρική Προσέγγιση*, Αθήνα:
Εκδόσεις Καστανιώτη

ΥΠΕΠΘ, (1992). *Κείμενα Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου*,
Αθήνα: ΟΕΔΒ.

<http://mythia.blogspot.com/> Ανασύρθηκε στις 22/5/2009

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνεντεύξεις

Συνέντευξη 1^η

Δ1: Θέλω να πω, ότι σε κάθε προσέγγιση...

Σ: χμχμ...

Δ1: εεε, που κάνει μία σοβαρή θεραπευτική διαδικασία...

Σ: ναι...

Δ1: ...λίγο – πολύ οι βασικοί κανόνες είναι ίδιοι. Το συμβόλαιο...

Σ: χμμ

Δ1: ...το συμβόλαιο που κάνουμε κάθε φορά. Όχι ίδιοι, αλλά υπάρχουνε ορισμένα κεντρικά σημεία που δε θα διαφωνήσει η μία προσέγγιση με την άλλη

Σ: ναι, σίγουρα

Δ1: κι αν δεν τα έχει για μένα, δεν κάνει θεραπεία

Σ: χμχμ...

Δ1: από κει και πέρα, μικρότερα πράγματα μπορεί να είναι διαφορετικά

Σ: μπορεί να είναι διαφορετικά... ναι... χμχμ..., αλλά αυτά τα πιο μικρά που λέτε εσείς δεν διαφοροποιούν...

Δ1: και και όχι μόνο αυτό, γι' αυτό σου λέω ότι έχει να κάνει και με προσωπικότητες. Δηλαδή θα δεις τώρα και με την έρευνα που κάνεις στους δέκα δραματοθεραπευτές μπορεί να πάρεις διαφορετικές εεε...

Σ: απόψεις

Δ1: απόψεις...

Σ: πώς το βλέπουνε...

Δ1: πώς το βλέπουνε...

Σ: χμμ...

Δ1: και ίσως αυτό να έχει να κάνει και με τη Δραματοθεραπεία, ότι εεε... είναι μία σχετικά καινούρια διαδικασία, οπότε μπορεί να έχει δανειστεί ορισμένα πράγματα από κάποιες άλλες δομές...

Σ: ααα, κατάλαβα...

Δ1: και έχει να κάνει με το background του κάθε δραματοθεραπευτή...

Σ: χμχμ...

Δ1: ας πούμε η δικιά μου η πρώτη επόπτη ήταν ομαδική ψυχοθεραπεύτρια· αυτό με έχει επηρεάσει...

Σ: ναι...

Δ1: ένας δεύτερος επόπτης που είχα εγώ ήταν συστημικός· κι αυτό με έχει επηρεάσει.

Σ: μμ...

Δ1: εε... η Sue Jennings τελείως άλλα...

Σ: άλλο...

Δ1: εεε, οπότε έχει να κάνει... και μέσα στην ίδια κατεύθυνση υπάρχουν διαφοροποιήσεις

Σ: χμχμχμμ...

Δ1: και ειδικά στη Δραματοθεραπεία ένα από τα κεντρικά ερωτήματα που τίθενται πολύ συχνά στα συνέδρια είναι πόσο ή Δραματοθεραπεία μοιάζει με τη ψυχοθεραπεία και πόσο μοιάζει με το θέατρο

εμμ

Δ1: και ας πούμε η Sue

Σ: ναι, ναι...

Δ1: είναι πιο κοντά στο θέατρο, γιατί αυτή δε πιστεύει στη μακρόχρονη ψυχοθεραπεία

Σ: χμμμ...

Δ1: εγώ είμαι πιο κοντά στην ψυχοθεραπεία...

Σ: μμμ...

Δ1: εμμ και νομίζω γενικά η εκπαίδευσή μας στην Ελλάδα είναι πιο κοντά στους ψυχοθεραπευτικούς κανόνες...

Σ: ναι...

Δ1: γι' αυτό για μας ήταν σημαντικό να γίνουμε μέλη της ένωσης ψυχοθεραπευτών Ελλάδος...

Σ: χμχμμ...

Δ1: και η εκπαίδευσή μας να συμφωνεί με τους βασικούς κανόνες...

Σ: χμμμ...

Δ1: εκεί.

Σ: ναι ...

Δ1: εμμμ αυτό...

Σ: πολύ ενδιαφέρον αυτό που μου λέτε...

Δ1: μμμ...εμμ... αυτό, υπάρχουν διαφορές σίγουρα.. αλλά οι βασικοί κανόνες ότι υπάρχει εχεμύθεια, ότι δεν έχουμε φιλικές σχέσεις εκτός ομάδας,...

Σ: ναι...

Δ1: εμμμ, ότι δεν επιτρέπεται η βία,...

Σ: χιχιχι...

Δ1: ότι είναι πολύ σημαντική η παρουσία και η μη καθυστέρηση κάθε φορά και ότι εφόσον θα υπάρχει, να υπάρχει ειδοποίηση...

Σ: μμμ, συνέπεια...

Δ1: αυτοί νομίζω είναι βασικοί σε όλους που κάνουν θεραπεία· καταλαβαίνεις, δεν υπάρχει ένας κανόνας για όλους...

Σ: ναι, καταλαβαίνω...

Δ1: ας πούμε, αν ένα μέλος λέει ότι θα φύγει και το προετοιμάζουμε να φύγει, αυτό είναι σταθερό· δεν αλλάζει· ούτε σε μία ομάδα μπορώ να βάλω ένα μέλος που έχει φύγει...· ενώ οι συστημικοί το κάνουνε· εγώ δεν το κάνω...

Σ: ναι, ναι, όντως...

Δ1: ...εεεμ... έχουν τους λόγους τους, δε λέω, εγώ δεν το κάνω αυτό, γιατί είναι για μένα σημαντικό να ξέρουν τα μέλη ότι...

Σ: ναι, ο αποχαιρετισμός τους...

Δ1: ο αποχαιρετισμός είναι αποχαιρετισμός και η οικογένεια είναι μία, δεν μπορείς να μπαίνεις και να βγαίνεις σε μια οικογένεια· οπότε..., μου 'χε τύχει μια κοπέλα που διέκοψε από μια ομάδα γιατί είχε κάνει δεσμό με κάποιον που της το απαγόρευε...

Σ: ενδιαφέρον...!

Δ1: ναι, οπότε έκοψε την ομάδα και μετά από τρία χρόνια μου ξανά 'ρθε...

Σ: μμμ, μετά από τρία χρόνια...!

Δ1: ναι και την είδα ατομικά, είχε χωρίσει μ' αυτόνε και μετά μπήκε σε άλλη ομάδα... και το ίδιο συμβαίνει... δε θα έβλεπα ένα ζευγάρι...

Σ: μμμ...

Δ1: τη γυναίκα ή τον άντρα χώρια ναι, μαζί δε θα τους έβλεπα, τον έναν θα τον έβλεπα, γιατί είναι λίγο σαν... ένα ζευγάρι που θέλει να πάρει διαζύγιο πρέπει να πάρει ο καθένας δικό του δικηγόρο· δεν μπορεί να έχουν τον ίδιο...

Σ: ναι βέβαια...

(γέλια)

Σ: ναι, χρειάζεται μια «συμμαχία» τελοσπάντων...

Δ1: ναι, ατομική, με έναν...

Σ: ναι, χμμμ... έχω έχει ενδιαφέρον και έχω κρατήσει αυτό που είπατε πριν, ας πούμε, ότι η ομάδα για 'σας είναι σαν οικογένεια.

Δ1: ναι...

Σ: ε;

Δ1: ναι· είναι μια οικογένεια...

Σ: άρα υπάρχουνε κανόνες όπως είναι στην οικογένεια, σε μία οικογένεια;

Δ1: ναι, κάπως έτσι· βέβαια, αν είσαι ας πούμε σε μια οικογένεια που σε κακοποιούν δε θα μείνεις...!

Σ: ναι...

Δ1: αλλά δεν μπορείς να πας σε μια άλλη και μετά σε μια άλλη και μετά σε μια άλλη, γιατί εμμμ, δεν μπορείς να δεσμεύεσαι, δεν μπορείς να κάνεις σχέσεις μετά...

Σ: χμ, χμ... ναι, φαντάζομαι όμως αυτό είναι του ανθρώπου, εκείνος να το δει, έτσι δεν είναι; Δηλαδή, άλλο τι καταλαβαίνουμε εμείς και τι μπορεί να σκεφτούμε...

Δ1: ναι...

Σ: αλλά εκείνος, ας πούμε...

Δ1: όχι, θέλω να πω ότι η δική μου δουλειά σα θεραπεύτρια είναι να προσπαθήσω...

Σ: ναι...

Δ1: να βοηθήσω το μέλος να καταλάβει τι λέω και να μείνει στην ομάδα που του..., που έχει γνωρίσει και παίρνει πράγματα...

Σ: χμχμ...

Δ1: άμα θέλει να φύγει, θα φύγει, δεν υπάρχει...δεν μπορείς να κάνεις κάτι γι' αυτό· αλλά δε θα του πω: «επειδή θες να φύγεις, φύγε», «επειδή εσύ το βλέπεις έτσι...»· θα του εξηγήσω πώς το βλέπω εγώ...

Σ: χμ..., αλλά δε θα πείτε: «εμένα με στεναχωρεί...», δε θα μιλήσετε για εσάς προσωπικά...

Δ1: όχι!

Σ: θα μιλήσετε ως leader, θέλω να πω δε θα μιλήσετε ως...(το όνομά της).

Δ1: όχι... φυσικά θα στενοχωρηθώ όταν κάποιο μέλος φύγει...

Σ: χμχμ...

Δ1: αλλά από την άλλη, όταν ένα μέλος θέλει και είναι έτοιμο να φύγει είναι συγχρόνως και μεγάλη χαρά...

Σ: ναι...

Δ1: εμμμ... ε... σημαίνει ότι τα καταφέρνει και μπορεί να τα καταφέρει και χωρίς την ομάδα και νιώθει έτοιμο να το κάνει...

Σ: μμμ... σα να βλέπει αυτό που βλέπετε κι εσείς για εκείνον όμως...

Δ1: ναι! και φυσικά θα μου λείψει, αλλά έτσι είναι και τα παιδιά μας, μας φεύγουνε...

(γέλια)

Δ1: και μας λείπουνε , αλλά γι' αυτά είναι καλό να προχωρήσουνε και να μην τα κρατάμε...

Σ: χμχμ... ναι... οπότε είστε σα μαμά στην ομάδα;

Δ1: εεε..., κατά κάποιο τρόπο ναι...

Σ: γίνεται αυτό, παίρνετε αυτό το ρόλο...

(γέλια)

Δ1: ναι, ή λένε η ομάδα σαν ομάδα είναι η μαμά και ο leader είναι ο μπαμπάς, ξέρεις υπάρχουνε διάφορες...

Σ: ...ναι, όντως· οπότε, για σας τι ορίζεται ως θεραπευτική σχέση;

Δ1: ποια είναι θεραπευτική σχέση·

Σ: ναι, πώς θα την περιγράφατε, τι είναι για 'σας θεραπευτική σχέση;

Δ1: όταν κάποιος άνθρωπος έρχεται...

(χτυπάει το τηλέφωνο- διακοπή 2,5 λεπτών)

Δ1: ναι, τι λέγαμε;

Σ: είχατε αρχίσει και μου λέγατε τι είναι για 'σας η θεραπευτική...(σχέση)

Δ1: ααα, ναι, μπράβο, ναι! Λοιπόν στη θεραπευτική σχέση έχουμε δύο άτομα, όταν έχουμε λες... για την ομάδα ή όταν έχουμε ατομικά;

Σ: στην ομάδα.

Δ1: στην ομάδα...θεραπευτική σχέση...ότι εμ...ε...(παύση 6''). Η σχέση του θεραπευτή με τον θεραπευόμενο...

Σ: ναι, με τον κάθε έναν ξεχωριστά·

Δ1: με τον κάθε έναν ξεχωριστά ότι αυτός ο άνθρωπος για μένα είναι σημαντικό να έχει προϋπάρξει ατομική επαφή· δηλαδή να υπάρχουνε πρώτα ατομικές συνεδρίες...

Σ: χμχμ, μια πρώτη γνωριμία...

Δ1: όχι μια πρώτη γνωριμία..!

Σ: ναι, εννοώ όχι μία!

Δ1: στο λέω γιατί άλλοι αρχίζουν, κάνουν ομάδες που τους βάζουν απ' ευθείας μέσα...

Σ: ναι, ναι...

Δ1: για μένα είναι σημαντικό να υπάρχει αυτή η ατομική σχέση πρώτα..

Σ: ...μ...εμμ...ε...ώστε να την προετοιμάσετε;

Δ1: και να τους προετοιμάσω και να δω τι άνθρωπος είναι...ε...και να δω σε ποια ομάδα ταιριάζει· μιας και λειτουργούν ομάδες θεραπευτικές

Σ: χμχμ...

Δ1: αν ήτανε,... αν ξεκινούσα... θα ήταν διαφορετικά...

Σ: ναι...

Δ1: από 'κει και πέρα είναι μία σχέση όπου εε... ο ένας ζητάει εμ...βοήθεια από τον άλλον...

Σ: χμχμ...

Δ1: ααα... συγχρόνως όμως είναι ισότιμη, γιατί αυτός που ζητάει βοήθεια, πληρώνει· οπότε, δεν του κάνεις χάρη...

Σ: χμχμ...

Δ1: είναι λοιπόν μία... είναι μία σχέση, ισότιμη από αυτή την άποψη, ότι ο καθένας δίνει κάτι για να πάρει κάτι... είναι μία σχέση εμμμ... όπου... εμμ... χρειάζεται να, να... χτιστεί μία αμοιβαία εμπιστοσύνη, εε... γιατί αλλιώς δεν μπορεί να βοηθήσει ο ένας τον άλλον...

Σ: χμχμ...

Δ1: εμ... είναι μία... κατ' αρχήν ο στόχος είναι να βοηθήσει το θεραπευόμενο αα... αυτός είναι στόχος, αλλά συγχρόνως εμμ... ο κάθε θεραπευτής παίρνει πάρα πολλά πράγματα από τους θεραπευόμενούς του, από τον καθένα ξεχωριστά και από εμπειρίες ζωής και από σχέσεις και από πολλά πράγματα.. αλλά ο στόχος είναι να βοηθήσουμε το θεραπευόμενο και γι' αυτό είναι σημαντικό...

Σ: χμχμ...

Δ1: να μη μοιραζόμαστε πολύ προσωπικά μας θέματα εμμ... μπορεί... να έχουμε περάσει κάτι πολύ δύσκολο...

Σ: χμχμ... είστε λίγο προσεκτική, ας πούμε, στις αυτοαποκαλύψεις...

Δ1: ναι! Τώρα, αν με ρωτήσουνε: «έχετε παιδιά;», θα πω: «ναι, έχω παιδιά»...

Σ: ναι, χμχμ...

Δ1: και θα τους πω και τι ηλικία είναι, εμ... δε θα τους πω: « μη ρωτάτε προσωπική ερώτηση»! Εγώ.. άλλος... εγώ θα πω πράγματα προσωπικά μου, αλλά όχι κάτι που μ' αγγίζει άμεσα εκείνη τη στιγμή.. εμμ... γιατί ο στόχος είναι ότι θέλω να βοηθήσω τον πελάτη και πάλι, πολλές φορές εεε... με ρωτάει κάποιος: «πώς τα πηγαίνω, πώς νομίζετε ότι τα πηγαίνω;» και πολλοί θεραπευτές λένε: «α, αυτό θα το πεις εσύ!», είναι πολύ αυστηροί· εγώ όταν με ρωτήσει κάποιος θα του πω τρία πράγματα, αλλά αυτό είναι ...(το όνομά της), δεν είναι δραματοθεραπεία ιδιαίτερα..! Δηλαδή όταν κάποιος με ρωτήσει θα του πω ότι: «αυτό το κομμάτι το έχεις δει», ή «ότι πιστεύω ότι εδώ υπάρχει μία δυσκολία, πες μου κι εσύ»· αλλά δε θα του πω: «δε σου λέω τίποτα»!

Σ: ναι...

Δ1: αμμμ..., τι άλλο...

Σ: πιο ανθρώπινα ίσως, έχετε ένα πάρε-δώσε, πιο...

Δ1: ναι, το έχουν ανάγκη, εγώ νιώθω· ότι το 'χουν ανάγκη να τους πεις ένα καλό λόγο· ότι: «κάνεις, πραγματικά κάνεις, προσπάθειες»...εμμ...

Σ: κι ότι εσείς κιόλας το αναγνωρίζετε αυτό.

Δ1: ναι, εμμμ... τι άλλο για τη σχέση...;

Σ: έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά;

Δ1: βασικά χαρακτηριστικά... ότι υπάρχει σεβασμός...

Σ: χμχμ...

Δ1: εμ... της άποψης του καθενός· υπάρχει σεβασμός των «πιστεύω» του καθενός που μπορεί να είναι διαφορετικά, εεμμ... κι ότι αν αυτή η σχέση, αν υπάρχουν προβλήματα σε αυτά τα βασικά...

Σ: χμχμ...

Δ1: αν, ας πούμε...

Σ: κάτι θίγει τους υπολ...

Δ1: ή αν κάποιος πελάτης... πρέπει να σεβαστώ γιατί δεν μπορεί να δουλέψει μαζί μου ή γιατί θέλει να δουλέψει κάποιου άλλου ή γιατί οτιδήποτε· δηλαδή, είναι πολύ σημαντικό να σέβεσαι τι ζητάει ο πελάτης και τι ζητάς κι εσύ από κάποιον πελάτη.. τώρα δεν ξέρω για κανόνες, τι είπες; Για...

Σ: βασικά χαρακτηριστικά.

Δ1: βασικά χαρακτηριστικά... για μένα, ο σεβασμός είναι το βασικό, η εμπιστοσύνη, η εχεμύθεια...

Σ: και να τηρούνται κάποια όρια αναφέρατε κιάλας.

Δ1: και τα όρια, ναι.

Σ: χμχμ...

Δ1: αυτά...

Σ: ποια είναι τα όριά της, τα πλαίσιά της;

Δ1: της θεραπευτικής σχέσης;

Σ: μμμ...

Δ1: εμ... ότι υπάρχουν συγκεκριμένες μέρες και ώρες που γίνονται οι συναντήσεις, εε... ότι... όμως αν υπάρχει κάποια κρίση υπάρχει μία διευκόλυνση...

Σ: άλλο η κρίση...

Δ1: ναι, να δεις κάποιο πελάτη κάποια άλλη ώρα... εμ... και όλοι οι κανόνες της ομάδας!

Σ: χμχμ...

Δ1: εφόσον μιλάμε για ομάδα...

Σ: χμχμ...

Δ1: που τους ξέρεις... αν αυτοί δεν τηρούνται...,

Σ: χμχμ...

Δ1: πάλι το κουβεντιάζουμε... Έχεις συγκεκριμένες ερωτήσεις;

Σ: αα... έχουμε αρχίσει ήδη και τις λέμε... ναι, οπότε, υπάρχουν κάποιες δεσμεύσεις από την ομάδα...

Δ1: ναι.

Σ: δηλαδή απ' την πλευρά σας ως επαγγελματίας: «δεσμεύομαι μαζί σου τις συγκεκριμένες ώρες και μέρες εκτός αν υπάρχει κάτι»... έτσι;

Δ1: ναι... ναι και αυτό είναι πάρα-πάρα πολύ σημαντικό, τόσο σημαντικό, που από τότε που έχω ξεκινήσει να κάνω ομάδες εμμ... δεν έχω λείψει ποτέ.. μία, όχι δύο φορές ψέματα έχω λείψει, αλλά δεν έχω λείψει από αρρώστια.. κάπου σε βοηθάει και 'σένα σαν άνθρωπο να μην αρρωσταίνεις εμμ... όταν γίνει αυτό- γιατί άνθρωποι είμαστε- εμμ... όταν ας πούμε εγώ έχω μία ομάδα και δεν μπορώ να πάω, γιατί είμαι άρρωστη εεε... θα το φροντίσω...

Σ: χμχμ...

Δ1: να είναι ο χώρος ανοιχτός και να έρθουν τα μέλη να κάνουν την ομάδα μόνη τους...

Σ: μμμ (χαμογελώντας)

Δ1: αν για κάποιο λόγο, πρόκειται να λείπω για δυο, τρεις μήνες κάτι, τότε θα φέρω συνθεραπευτή...

Σ: χμχμ...

Δ1: με τον οποίο θα δουλέψω ένα μήνα ή δύο μήνες πριν μαζί, θα τους αφήσω και μετά πάλι ένα μήνα μαζί και... έτσι κάνω... Αλλιώς, θα φροντίσω... Ξέρεις, τα χρονικά όρια είναι πάρα πολύ σημαντικά εμμ... (παύση 6'') και είναι και άλλα όρια σημαντικά για μένα... αυτά στα λέω τώρα εσένα, δεν τα ξέρουν οι πελάτες μου, αλλά σε μία ομάδα που ξέρω ότι είναι πολύ δύσκολα οικονομικά, δεν έχω κάνει αύξηση φέτος...

Σ: χμχμχμ...

Δ1: στους άλλους έχω κάνει.. δεν το ξέρουν μεταξύ τους...

Σ: ναι, ναι...

Δ1: αλλά είναι ανθρώπινο για μένα αυτό... εμμ...

Σ: βλέπετε και αυτό και προσαρμόζετε και 'σεις...

Δ1: ναι, ναι για μένα είναι σημαντικό...

Σ: ναι, σημαντικό να αναγνωρίζετε και τέτοιες πλευρές που... εντάξει, θα επηρεάσουν, ας πούμε, την χρηματική σας απολαβή,... αλλά...

Δ1: ναι...

Σ: καταλαβαίνετε και αυτή τους την ανάγκη..., οκ... Ποιες προϋποθέσεις υπάρχουνε για να αναπτυχθεί αυτή η σχέση; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις;

Δ1: για να αναπτυχθεί αυτή η σχέση...

Σ: για να στεριώσει, ναι, για να «ανθίσει» ·

Δ1: κοίτα να δεις... εμμ... ε...

Σ: πώς το βιώνετε εσείς; Για να ξεκινήσει και να «ανθίσει»..

Δ1: νομίζω...ναι... για να ξεκινήσει και να «ανθίσει» έτσι; Καταρχήν νομίζω ότι ο κάθε πελάτης θα δει κιόλας αν του ταιριάζει κάποιος· εε... εγώ, ας πούμε, σαν πελάτης, αν πήγαινα σ' έναν επόπτη εε... που φοράει εε... χρυσά δαχτυλίδια με τα διαμάντια και φοράει και σινιέ μπλούζες δε θα ένιωθα άνετη· γιατί είμαι τέτοιος άνθρωπος·

Σ: ναι...

Δ1: εε... έτσι λίγο είναι κι οι πελάτες μου, δηλαδή... (γέλια)... εμμ... έρχονται εδώ και θα δούνε άμα είναι και ο τύπος του ανθρώπου που σου ταιριάζει...

Σ: χμχμ...

Δ1: αυτό είναι κάτι βασικό· να νιώθεις άνετα με τον άλλον, να μην νιώθεις ότι δε συμφωνείτε ή ότι υπάρχει μία μεγάλη διαφορά μεταξύ σας... εμμ...

Σ: χμχμ, οπότε, μία βασική προϋπόθεση είναι αυτό, το να δείτε αν...

Δ1: ταιριάζουμε, ότι υπάρχει χημεία...

Σ: ναι, χμχμ...

Δ1: ότι υπάρχει μία χημεία· από την άλλη, παίζουνε πολλά πράγματα· δηλαδή, καμιά φορά κάποιος θέλει συγκεκριμένα γυναίκα.. ή θέλει συγκεκριμένα άντρα...

Σ: χμχμ...

Δ1: για τους δικούς του λόγους...

Σ: ναι...

Δ1: που είναι σεβαστοί, οπότε μπορεί με το αντίστοιχο φύλο που θα διαλέξει, να προχωρήσει πιο καλά ή να μην προχωρήσει πιο καλά...

Σ: ναι...

Δ1: εμμ...ε... νομίζω ότι πολύ πιο συγκεκριμένα, αν σκεφτούμε γυναίκες που είχαν πολύ δύσκολη σχέση με τη μητέρα τους ή με την εξουσία γενικότερα, μπορεί να δυσκολευτούνε σε μια θεραπευτική σχέση.. να μην έχουνε, να μην είναι τόσο άνετοι στο να δεχτούνε πράγματα, να είναι πιο αντιδραστικοί...

Σ: άρα, λέτε ότι, ας πούμε, μπορεί το υπόβ... όχι το υπόβαθρο, αυτό που έχει κάποιος σαν πελάτης, το υλικό του ε... να βοηθήσει ή να μη βοηθήσει τις προϋποθέσεις ώστε να αναπτυχθεί αυτή η σχέση.

Δ1: ναι...

Σ: μμμ...

Δ1: ναι...

Σ: ενδιαφέρον κι αυτό...

Δ1: ναι, ε...

Σ: δεν το 'χα σκεφτεί...

Δ1: ναι...

Σ: κι ένα απ' τα θέματά του, ας πούμε.

Δ1: ναι...(παύση 4'') γιατί είναι κάτι που μεταφέρεται πολύ συχνά, όταν... όταν ας πούμε, ένα παιδί έχει νιώσει απόρριψη από κάποιο γονέα, αυτό τον επηρεάζει· κι όταν ξαναδει κάποιον που έχει αυτή τη φιγούρα του γονέα, το βλέπει εκεί...

Σ: ναι...

Δ1: και το κάθε παιδί είναι διαφορετικό...

Σ: ναι, ναι...θέλετε να πείτε κάτι άλλο για τις προϋποθέσεις;

Δ1: όχι...

Σ: εμ... είπατε πριν ότι στόχος σας είναι να βοηθηθεί ο... αυτός που σας έρχεται, ο πελάτης...

Δ1: χμχμχμ...

Σ: για πείτε έτσι..., πώς το βιώνετε αυτό;

Δ1: το πιο σημαντικό είναι να ακούσεις το αίτημά του·

Σ: χμχμ...

Δ1: έρχεται ο πελάτης και έχει ένα αίτημα..

Σ: ναι.

Δ1: αυτό το αίτημα...

Σ: χμχμ...

Δ1: ...είναι πάνω στο οποίο θέλετε..., χρειάζεται να χτίσουμε.

Σ: τη σχέση;

Δ1: ε...α...μ...α... όχι...

Σ: τη θεραπευτική σας πορεία, ας πούμε..

Δ1: την πορεία, ναι.. έχει ένα αίτημα συγκεκριμένο και αν δεν είναι συγκεκριμένο αυτό, προσπαθούμε να το κάνουμε συγκεκριμένο· το αίτημα ακριβώς που έχει για τη θεραπεία...

Σ: χμχμχμ...

Δ1: από την άλλη, εγώ δουλεύω με τα θέματα που φέρνει κάθε φορά...

Σ: ναι...

Δ1: αλλά έχουμε πάντα υπόψη μας το αίτημα·

Σ: το αίτημά του...

Δ1: ναι·

Σ: άρα στη σχέση αυτή τίθενται κάποιοι στόχοι, έτσι; Τους οποίους θέτει ο άνθρωπος που έρχεται, αν δεν υπάρχουν το συζητάτε και προσπαθείτε να βρείτε τι είναι αυτό...χμχμ...

Δ1: ναι, είναι πολύ σημαντικό το αίτημα και είναι κάτι που πολλές φορές το ξανακοιτάμε· πού, ποιο είναι το αίτημα τώρα; Έχει αλλάξει; Θέλουμε να τ' αλλάξουμε; Το έχουμε φτάσει; Πού βρισκόμαστε;

Σ: στο κάθε φορά «εδώ και τώρα» του επαναπροσδιορίζεται και το ξαναβλέπετε αυτό...

Δ1: ναι...

Σ: ναι, στη σχέση αυτή καθεαυτή αυτός είναι ο στόχος.

Δ1: ναι, ο στόχος είναι να μπορέσεις να ικανοποιήσεις το αίτημα του πελάτη.

Σ: ναι..., πολύ ξεκάθαρο και πολύ ωραίο... Θέλετε να μου μιλήσετε για το ρόλο του δραματοθεραπευτή μέσα στη σχέση;

Δ1: μέσα στη σχέση...

Σ: ναι...

Δ1: το ρόλο του δραματοθεραπευτή μέσα στη σχέση...

Σ: ποιος είναι ο ρόλος του...

Δ1: κοίτα, ο ρόλος του είναι θεραπευτικός, συντονιστικός και διευκολυντικός· εε... και μέσα από αυτό να βγούνε και οι πιο συγκεκριμένες τεχνικές της δραματοθεραπείας· δηλαδή σου φέρνουν αυτό το θέμα, πώς θα το δουλέψεις μέσα από δράση· κι αυτός είναι ένας ρόλος· δηλαδή να μπορείς να σκεφτείς τη δράση που ταιριάζει κάθε φορά στο θέμα που σου φέρνουνε,... η ομάδα...

Σ: να «πιάσει», ας πούμε, το κεντρικό θέμα..

Δ1: για να το δουλέψει μέσα από τη δράση..

Σ: χιχιχι, ναι· απλά σκέφτομαι ότι αυτό αφορά το σύνολο της ομάδας, δεν είναι προς τον καθένα...

Δ1: ναι, η σχέση με το κάθε άτομο...

Σ: ο ρόλος σας, ας πούμε, στη σχέση του κάθε ατόμου μπαίνει μέσα στη σχέση σας με την ομάδα...

Δ1: ναι·

Σ: ...κι όταν είναι όλοι μαζί, είναι αυτός ο ρόλος, δηλαδή πρέπει να βρείτε, ας πούμε, ποιο είναι το... και να το δουλέψετε...

Δ1: ...ναι, ναι...

Σ: ...μετά, οκ, ναι... Μετά είναι κάτι που μοιάζει περίπου... θεωρείτε πως υπάρχει δική σας θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια της δραματοθεραπευτικής διαδικασίας;

Δ1: αυτό που έλεγα δηλαδή και πριν, η προσωπικότητα... να επηρεάζει...;

Σ: ναι, ως θεραπεύτρια τι κάνετε στο κάθε στάδιο, στο ζέσταμα, στο αρχικό μοίρασμα, μετά...

Δ1: ναι,... πες πάλι την ερώτηση...

Σ: θεωρείτε πως υπάρχει δική σας θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια της δραματοθεραπευτικής διαδικασίας;

Δ1: αν συμβάλλω εγώ;

Σ: ναι, θεραπευτικά, στο μοίρασμα, στο ζέσταμα...

Δ1: ναι, φυσικά συμβάλλω... αλλά σαν προσωπικότητα εεε... είμαι απ' τους ανθρώπους που ακούω περισσότερο και μιλάω λιγότερο· οπότε και σε μία ομάδα κάνω το ίδιο...

Σ: ναι...

Δ1: οπότε, μπορεί οι παρεμβάσεις μου να είναι λίγες κάθε φορά...

Σ: χμχμ...

Δ1: στο αρχικό μοίρασμα... και εδώ συμβαίνουν πολλά πράγματα... μπορεί να έχεις εε... κάποιο μέλος, το οποίο δεν μοιράζεται· μπορεί να κρίνω ότι δε θα τη βοηθήσω για να δω πώς θα το πολεμήσει...

Σ: χμχμ...

Δ1: απ' την άλλη, αν νιώσω ότι πρέπει να τη βοηθήσω, θα τη βοηθήσω.. θα πω: «θα μας μιλήσεις κι εσύ σήμερα;», δηλαδή, κάθε φορά θα το ζυγίσεις...

Σ: ναι... θα το αφουγκραστείτε...

Δ1: ...πόση ώρα μιλάει... ναι... κι αυτό έχει σχέση με κάτι άλλο.. αν κάποιος μας είχε πει κάτι την περασμένη φορά σημαντικό γι' αυτόν, ότι θα πάρει κάτι εξετάσεις, αποτελέσματα και δεν το έχω ρωτήσει...

Σ: ναι...

Δ1: ...θα το ρωτήσω, δηλαδή τέτοια πράγματα τα...τα, τα... προσέχω, αλλά προσπαθώ να μη μιλάω πολύ εγώ εε... στο αρχικό μοίρασμα, μετά στο ζέσταμα θα το φροντίσω το ζέσταμα και την κυρίως δράση ώστε να έχουν σχέση με το θέμα...

Σ: χμχμχμ...

Δ1: ...το κεντρικό που φέρνουν κάθε φορά...

Σ: αυτό που λέγαμε...

Δ1: ... και στο τελικό μοίρασμα πάλι θ' ακούσω τι λένε τα μέλη εμμ... και θα κάνω τους... τις συσχετίσεις.. μπορεί να μιλήσω πιο πολύ στο τελικό μοίρασμα... δηλαδή, στο τέλος θα ήθ... προσπαθώ κάθε φορά να κλείνω με κάτι που έχει γίνει στη συγκεκριμένη συνεδρία για να τους είναι πιο ξεκάθαρο... εμμ, αυτό...

Σ: χμχμχμ... ε... θεωρείτε πως υπάρχει κάτι θεραπευτικό στην καθεαυτή σχέση σας με τους θεραπευόμενούς σας; Στην καθεαυτή σχέση· πώς σχετίζεστε...

Δ1: επειδή έχουμε σχέση, εννοείς, από μόνο του;

Σ: ναι,... μέσα σ' αυτές τις ώρες και τις μέρες, έτσι;

Δ1: ναι· κοιτάξε όταν ο άλλος, κάποιος έρχεται γιατί πιστεύει ότι θα πάρει πράγματα...

Σ: χιχι...

Δ1: ... θα πάρει πράγματα· όταν πιστεύεις σε κάτι... εμμ... παίρνεις... θέλω να σου πω ότι δηλαδή... όταν πιστεύεις σε κάτι... εεε...ακόμα και η παρουσία σου μέσα στην ομάδα, χωρίς να πεις τίποτα μια μέρα... πάλι παίρνεις...

Σ: κάτι γίνεται, ας πούμε...

Δ1: ναι... και καμιά φορά εξαρτάται πάντα απ' τον πελάτη ε; ...εμμ... δηλαδή, βλέπω μια κοπέλα τώρα που είναι είκοσι χρονών, σπουδάστρια, που... τελοσπάντων... ανακάλυψα ότι... το μόνο πράγμα που κάνει κάθε βδομάδα είναι να 'ρχεται εδώ...

Σ: χιχι...

Δ1: για ένα πολύ μεγάλο διάστημα· οπότε και μόνο που ερχόταν εδώ και τίποτα να μην κάναμε, ήταν σημαντικό γιατί έβγαινε απ' το σπίτι της...

Σ: ναι κατάλαβα. Οπότε, έχει να κάνει πάλι με το τι φέρνει ο καθένας...

Δ1: και τι φέρνει... αλλά, αλλά... και μόνο ότι έρχεται μέχρις εδώ, ότι παίρνει μια συγκοινωνία και παίρνει και μια άλλη συγκοινωνία ή το αυτοκίνητό του ή οτιδήποτε...

Σ: μόνο που μπαίνει σ' αυτή τη διαδικασία...

Δ1: ναι...

Σ: να έρθει, κάτι γίνεται, ας πούμε...

Δ1: ναι...

Σ: ...τον βοηθάει γιατί υπάρχει αυτή η σχέση και μόνο...

Δ1: ναι...

Σ: ναι..., οκ. Θεωρείτε πως υπάρχει κάτι θεραπευτικό, κάτι διαφορετικά θεραπευτικό στη δική σας σχέση, σε σχέση με άλλες θεραπευτικές προσεγγίσεις; Κάτι τη διαφοροποιεί δηλαδή, τη σχέση δραματοθεραπευτή- πελάτη;

Δ1: δε νομίζω... το μόνο... τη σχέση δε νομίζω να τη διαφοροποιεί κάτι...

Σ: είναι κάτι απ' αυτά που λέγαμε και στην αρχή, για τους...

Δ1: ο τρόπος της προσέγγισης είναι διαφορετικός, αλλά η σχέση είναι ίδια.. έτσι πιστεύω...

Σ: όταν λέτε «ο τρόπος προσέγγισης» τι εννοείτε;

Δ1: δηλαδή, στη δραματοθεραπεία κάνουμε δράση...

Σ: α...

Δ1: ...ότι θα κάνουμε αυτό, θα κάνουμε εκείνο, αλλά δε νομίζω...

Σ: η διαδικασία, ας πούμε, διαφέρει και καλά...

Δ1: η διαδικασία είναι διαφορετική, αλλά δε νομίζω η σχέση να είναι διαφορετική...

Σ: δεν θεωρείτε ότι αναπτύσσετε διαφορετικές...

Δ1: μ, μ... μ, μ...

Σ: όχι...

Δ1: δηλαδή εγώ νομίζω ότι... (παύση 5'') ... δεν έχει να κάνει τόσο η προσέγγιση, όσο η σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στα άτομα.. αυτό είναι το πρωταρχικό.. η σχέση· και... και νομίζω, ας πούμε, σε μένα έρχονται πολλοί άνθρωποι... αρκετοί δεν έρχονται γιατί θέλουν να κάνουν δραματοθεραπεία· αυτό είναι παρεμπιπτόντως...

Σ: χμχμ...

Δ1: ... επειδή, ας πούμε, ήρθανε γιατί μια φίλη τους είπε... «έχω πάει εκεί και...», ξέρω γω... δηλαδή έρχονται από... δεν είναι... μερικοί θέλουνε δραματοθεραπεία.. οι σπουδαστές, ας πούμε, θέλουνε δραματοθεραπεία, γι 'αυτό ήρθανε,... αλλά οι πελάτες δεν είναι το πρώτο πράγμα...

Σ: ναι...

Δ1: ...συνήθως...

Σ: χμχμ..

Δ1: γι 'αυτό λοιπόν, εμένα η θεραπευτική σχέση είναι το πιο σημαντικό και μετά η κάθε προσέγγιση...

Σ: και λέτε δηλαδή, ότι δε διαφοροποιείται η δικιά σας από άλλες...

Δ1: δε νομίζω... βέβαια, δεν ξέρω άλλες τόσο καλά όσο τη δική μου και δεν μπορώ να σου πω, εσύ θα το ανακαλύψεις αυτό...

(γέλια)

Σ: αρχικά, για μένα έχει σημασία το τι θεωρείτε εσείς...

Δ1: ναι.

Σ: ... με όλο σας το background..

Δ1: χμχμ...

Σ: ωραία, τελευταία, θα θέλατε να μου πείτε τι συναισθήματα έχετε τώρα από τις τρέχουσες θεραπευτικές σας σχέσεις;

Δ1: σε ομάδες πάλι ή σε ατομικά;

Σ: ναι, στις ομάδες...

Δ1: α, σε ομάδες.. τι συναισθήματα μου δημιουργούνε...

Σ: ναι, έτσι, τι αίσθηση έχετε τώρα αυτό το...

Δ1: διάστημα..

Σ: ναι, διάστημα...

(παύση 6'')

Δ1: ναι, στη μία ομάδα μιλάμε για μωρά και εγκυμοσύνες...

(γέλια)

Δ1: που είναι σημαντικό, που είναι μια πολύ ευχάριστη αίσθηση... ε... αλλά, συγχρόνως υπάρχει και η αγωνία για το... γιατί είναι πολύ ευαίσθητο όλο αυτό το κομμάτι,... εμμ... σε μια ομάδα άλλη, υπάρχουνε πιο εμμ... δύσκολα θέματα που έχουνε να κάνουνε με... το νόημα της ζωής και τους κινδύνους... ε...

Σ: χμχμ...

Δ1: ...οπότε αυτή η ομάδα περνάει πιο δύσκολα και είναι και ορισμένα πραγματικά πράγματα που το κάνουν και πιο δυνατό και μία άλλη ομάδα έχουνε αρχίσει και δουλεύουνε και με τις μεταξύ τους σχέσεις...

Σ: χμχμχμ....

Δ1: ... που είναι σημαντικό, αλλά και με τις σχέσεις γενικότερα του περιβάλλοντός τους...

Σ: χμχμ...

Δ1: εε... και κάθε φορά, σε κάθε ομάδα σκέφτομαι και 'γω: «πω, πω, αν το έκανα κι εγώ αυτό....», μετά ας πούμε, «τι θα 'κανα;» ή ας πούμε, σε μια ομάδα τώρα τους έβαλα να φτιάξουνε με κυκλάκια τις σχέσεις τους...

Σ: χμχμ, με τις κάρτες;

Δ1: όχι...

Σ: όχι...

Δ1: ...σ' ένα χαρτί μία κοπέλα, ας πούμε, έφτιαξε ένα χαρτί, έκανε ένα μεγάλο κύκλο και σ' έναν μικρότερο έβαλε τον εαυτό της και την κόρη της...

Σ: χμχμχ...

Δ1: ...πάνω σ' αυτό τον κύκλο εφάπτετο ένας άλλος κύκλος...

Σ: κατάλαβα...

Δ1: ...που ήτανε τ' ανίψια της· δηλαδή, πόσο εφάπτονται στο δικό σου κύκλο άλλοι κύκλοι...

Σ: χμχμχμ...

Δ1: ...συγγενείς, φίλοι, σύντροφοι και τα λοιπά...

Σ: ναι...

Δ1: και πόσο θα ήθελες να υπάρχει λιγότερη επαφή και πόσο θα 'θελες να υπάρχει μεγαλύτερη επαφή και πόσο, ας πούμε, αν είναι γάμος και έχουμε και... τους... συν... αυτούς... πόσο ακουμπάνε στο δικό σου κομμάτι και πόσο στο κομμάτι μόνο του συντρόφου σου...

Σ: χμχμ..., οπότε, τι αίσθημα, τι αίσθηση έχετε από την τελευταία ομάδα;

Δ1: από αυτή την ομάδα; Εε..... ποια είναι η αίσθηση.... Εεε...η αίσθηση....

Σ: τι συναίσθημα σας βγάζει; Δηλαδή, από τις πρώτες που μου είπατε, υπάρχει μία τρυφερότητα, μία...και αγωνία και το άλλο ένα υπαρξιακό ααα...και..., αλλά από το τελευταίο; Τι είναι;

Δ1: από τούτη.... Το βρίσκω πάρα πολύ ενδιαφέρον, γιατί έχει να κάνει με τις ανθρώπινες σχέσεις.. και ας πούμε, μία κοπέλα είχε φτιάξει τον εαυτό της και τον άντρα της μέσα σ' ένα κύκλο...

Σ: χμχμ...

Δ1: τους γονείς τους είχε μίλια μακριά... (γέλια), υπερβάλλω και τους φίλους τους είχε πιο κοντά...

Σ: μμμμ....

Δ1: και γιατί είναι στη φάση που θέλουν να κάνουν παιδί και αυτοί, οπότε θέλουν ν' απομακρυνθούνε λίγο απ' τους φίλους, αλλά τους γονείς τούς είχανε ίσως και υπερβολικά βάλει στην άκρη- αυτό το λέω σ' εσένα,

σ' αυτή δεν το είπα... το είδα.. αλλά δε θα της το πω ότι είναι πολύ μακριά οι γονείς...

Σ: ναι...

Δ1: αυτό το βλέπω εγώ...

Σ: χμχμ...

Δ1: και για 'μένα...

Σ: χμχμ...

Δ1: ...νομίζω- και μπορεί να κάνω λάθος-ότι θα 'ταν καλά να ήτανε λίγο πιο κοντά στους γονείς...

Σ: χμχμ...

Δ1: ...αυτή η κοπέλα, εντάξει;

Σ: ναι, κατάλαβα...

Δ1: ... αλλά, δε θα της το πω ότι: «γιατί δεν είσαι πιο κοντά στους γονείς» ή «φερ' τους πιο κοντά» απλά το παρατηρώ

Σ: ναι και τους το εκφράζετε ή όχι;

Δ1: όχι...

Σ: δεν τους το εκφράζετε καν...

Δ1: μπορεί να το εκφράσω με άλλο τρόπο...

Σ: ναι...

Δ1: ...ας πούμε: «πώς νιώθεις που είναι εκεί;»

Σ: χμχμχμ...

Δ1: αλλά δε θα πω ποτέ: «μμμ, αν τους έφερνες λίγο πιο κοντά ίσως θα 'ταν καλύτερα», δε θα το πω...

Σ: ναι...

Δ1: ...αλλά μπορεί να το πει κάποιος άλλος...

Σ: αχα, μμμ... αλλά ούτε θα της πείτε ότι: «εμένα μου φαίνεται ότι είναι λίγο μακριά»

Δ1: όχι... όχι... όχι... (γέλια) ναι.. ναι, οπότε η αίσθηση για τις τρεις ομάδες που κάνω είναι... έχουνε κοινά στοιχεία...

Σ: χμχμχμ...

Δ1: ...αλλά έχουνε και οι προσωπικότητες διαφορετικές εμ... (παύση 5'')

...κι άλλοι... (παύση 6'') ...ναι... οι ομάδες είναι ωραίες!...

(γέλια)

Σ: μ' άρεσε αυτό και για κλείσιμο ήταν ωραίο...! ευχαριστώ πάρα πολύ...! Ευχαριστώ!

Δ1: Ωραία!

Συνέντευξη 2η

Σ: ναι, ωραία και μου έλεγες ότι είναι λίγο η δραματοθεραπευτική σχέση λίγο... σαν οικογένεια, ας πούμε η ομάδα...

Δ2: ναι, ο θεραπευτής ουσιαστικά είναι σαν τη μαμά και δουλεύει με τον θεραπευόμενο πρώτα ατομικά τη δυαδική σχέση και όταν ο θεραπευόμενος λύσει τα θέματά του σε ένα πρώτο επίπεδο, μετά μπαίνει στην ομάδα και διερευνά ρόλους...

Σ: χμχμ...

Δ2: πώς είναι κοινωνικά.. τις υπόλοιπες σχέσεις του...

Σ: χμμ...

Δ2: αλλά ναι, είναι σαν τη μητρική σχέση

Σ: ναι, αυτό όμως βρε παιδί μου, δε ξέρω, δεν είναι κάπως έτσι... πώς να το πω... παρεμβατικό εκ φύσεως, ας πούμε δηλαδή, εμ, αν ένας άνθρωπος έχει πρόβλημα σε αυτή καθ' εαυτή σχέση...

Δ2: χμχμ...

Σ: είναι σαν να τον βάζεις, ας πούμε, στα δύσκολα με τη μία και να του λες: «όχι,... εδώ πέρα θα δουλευτεί αυτό!»

Δ2: Δεν είναι ακριβώς έτσι...

Σ: δεν είναι ακριβώς έτσι...

Δ2: γίνεται με πολύ φυσικό τρόπο, δηλαδή δεν έρχεται ο θεραπευόμενος και του λες: «λοιπόν, εγώ τώρα θα είμαι η μαμά σου»!...

(γέλια)

Δ2: και δεν το λες και με τη συμπεριφορά σου, όχι μόνο...

Σ: χμχμ... λεκτικά, ας πούμε...

Δ2: εννοείται δεν το λες άμεσα, αλλά ούτε με τον..., το... πώς τον προσεγγίζεις του δίνεις αυτό το μήνυμα.. αυτό χτίζεται σταδιακά.

Σ: χμχμ...

Δ2: εε... μία, η μαμά της δραματοθεραπείας η Jennings...

Σ: χμχμ...

Δ2: ... έχει πει πως είναι επανορθωτική εμπειρία...

Σ: χμχμ...

Δ2: η δραματοθεραπεία και να ξαναζεις ουσιαστικά από την αρχή, μαζί με τον θεραπευτή όλες σου τις σχέσεις και τις ξαναχτίζεις απ' την αρχή·

Σ: χμχμ...

Δ2: οπότε, από αυτή την άποψη ο δραματοθεραπευτής είναι σαν η μαμά ή ο μπαμπάς αντίστοιχα... του θεραπευόμενου...

Σ: χμχμ, ναι αλλά είναι σωστό πρότυπο, ας πούμε...

Δ2: ναι, ακριβώς αυτό, για να ξαναδει πράγματα κι όχι με την έννοια του να τιμωρήσει τους γονείς του ή τις λάθος σχέσεις του, με την έννοια του να δει την οπτική πιο καθαρά·

Σ: κατάλαβα...

Δ2 να τα δει από μια άλλη οπτική, από...

Σ: χμχμ... και πιο ξεκάθαρη, ας πούμε... και πιο...

Δ2: μμμ, αυτό..

Σ: πολύ σημαντικό αυτό που μου λες...

Δ2: σαφώς, σε σχέση με τον Rogers, που ούτε ερώτηση δεν κάνει... σαφώς είναι πολύ διαφορετικό...

(γέλια)

Δ2: ...οπότε καταλαβαίνω αυτό που μου λες, ότι μπορεί να σου φαίνεται εσένα παρεμβατικό...

Σ: χμχμ... ναι, εκεί... είναι αλλιώς... Θα ήθελες να μου πεις για 'σένα τι ορίζεται ως θεραπευτική σχέση, λοιπόν;

Δ2: μμμ, νομίζω ότι ξεκινήσαμε πολύ κατάλληλα...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...δηλαδή, για μένα η θεραπευτική σχέση σημαίνει ξαναξεκινάς με τον θεραπευόμενό σου να βλέπεις όλες του τις σχέσεις και να τις εε... να τις δουλεύεις μαζί του, να τις επεξεργάζεσαι με έναν τρόπο όμως που δεν κρίνεις τη ζωή του και τις επιλογές του και τις σχέσεις του, καταλαβαίνεις, ενσυναίσθηση, αποδοχή, όχι κριτική...

Σ: χμχμμ...

Δ2: ...ακούω και ακούω πραγματικά και δεν έχω στο κεφάλι μου αυτό που θα 'θελα ν' ακούσω ή μια ερμηνεία που για μένα αυτό μπορεί να είναι και δεν ακούω τι μου λέει ο άλλος, άρα βάζω εμπόδια στην επικοινωνία..., μη βίαιη επικοινωνία..., ελευθερία... επιλογών, δηλαδή όλ..., όλα αυτά τα κομμάτια, αλλά μ' έναν τρόπο πολύ προστατευτικό, για το θεραπευόμενο...

Σ: χμχμ...

Δ2: αυτό·

Σ: ναι, οπότε κάποια στοιχεία, ας πούμε, αν μπορούσες να πεις έτσι, ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία της..., θα ήτανε, έτσι, και αυτά που ανέφερες;

Δ2: το πιο βασικό για μένα είναι η ασφάλεια· είναι το πρώτο πράγμα που θα νιώσει ο θεραπευόμενος στη θεραπευτική σχέση και ο θεραπευτής· και οι δύο· η ασφάλεια και μετά ξεκινούν όλα τα υπόλοιπα, που σου είπα: αποδοχή, όχι κριτική, ενσυναίσθηση...

Σ: ναι..., κατάλαβα...

Δ2: είναι κομμάτια που οκ φαντάζομαι ότι και 'συ...

(γέλια)

Σ: χμχμχμχμ...

Δ2: αυτό...

Σ: τα όρια- πλαίσιά της αν μπορούσες να τα εντοπίσεις, ποια θα ήτανε;

Δ2: τι εννοείς;

Σ: ε...

Δ2: πλαίσια σε σχέση με...

Σ: ...υπάρχουνε όρια σ' αυτή τη σχέση και ποια είναι αυτά;

Δ2: όρια... (σκεφτική)

Σ: τα πλαίσια μέσα στα οποία κινούνται οι δύο..

Δ2: χμμ...

Σ: ...συσχετιζόμενοι...

Δ2: σαφώς υπάρχουνε: είναι μία σχέση θεραπευτή- θεραπευόμενου, δεν ε..., φεύγει, δηλαδή για να καταλάβω λίγο την ερώτηση, γιατί μου... δε μου είναι πολύ καθαρό...

Σ: πες μου..

Δ2: ε, δε θα βγουν για καφέ,...

Σ: χμχμχμ...

Δ2: δε θα έχουν άλλη μέρα συνεδρία, ξέρω 'γω τη μία βδομάδα, άλλη την άλλη..., θα υπάρχει μια σταθερότητα...

Σ: χμ...

Δ2: θα υπάρχει μία..., ένας σταθερός τρόπος δουλειάς, ένα πλαίσιο δουλειάς συγκεκριμένο...

Σ: χμχμ...

Δ2: ένα συμβόλαιο...

Σ: ναι..

Δ2: που θα το ξέρει ο θεραπευόμενος εξαρχής, εμμ..., δε θα τον βλέπει ο θεραπευτής τον θεραπευόμενο σπίτι του και θα πίνουνε καφέ...

(γέλια)

Δ2: αυτό με ρωτάς; Για να δω αν έχω καταλάβει καλά...

Σ: ναι, ναι...

Δ2: την ερώτησή σου

Σ: ναι, ναι...

Δ2: ε, και βέβαια είναι όλα αυτά, το απόρρητο, το..., τα..., τα..., τα..., που νομίζω δεν είναι μόνο στη δραματοθεραπεία, νομίζω είναι γενικότερα στη θεραπευτική σχέση...

Σ: χμχμ...

Δ2: ε, κι αυτά που σου 'πα πριν...

Σ: ναι...

Δ2: που έχουν να κάνουν με τη θεραπευτική σχέση... όχι κριτική, ... για μένα αυτά είναι όρια... και αντίστοιχα ο θεραπευόμενος να μην μπει στη διαδικασία να σε βλέπει ως δικό του άνθρωπο, με την έννοια του να σε παίρνει τηλέφωνο δώδεκα η ώρα το βράδυ, εμ... ή να χειρίζεται ή να σε βλέπει σα φίλο, να υπάρχει αυτό το επαγγελματικό κομμάτι στη σχέση... ε... σαφώς με πολύ ανοιχτή..., ανοιχτά αφτιά...

Σ: ναι...

Δ2: και αγάπη και αποδοχή και... αυτό..

Σ: ναι... χμχμ...

Δ2: έχει πολύ ενδιαφέρον, γιατί εμμ ακούγοντας τις ερωτήσεις...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...σε σχέση με το πώς, ας πούμε, πώς τις είχα 'γω στο μυαλό μου· γιατί όταν μου 'πες πως θα είναι για τη θεραπευτική σχέση...

Σ: χμχμ, χμχμ...

Δ2: εε... σκέφτηκα πράγματα...

(γέλια)

Σ: κάποιες ε;...

Δ2: ...πιθανά που θα ρωτούσα εγώ...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...άλλον άνθρωπο, από άλλη προσέγγιση...

Σ: κατάλαβα, ναι...

Δ2: ...κι έχει πολύ ενδιαφέρον, γιατί, ας πούμε, μου λες «τα όρια» και μου φαίνονται τόσο..., ξέρεις... αυτονόητα αυτά που σκ... και λέω τώρα: «αυτό με ρωτάει ακριβώς ή θέλει κάτι άλλο;»

Σ: μμμ...

Δ2: ...με την έννοια ότι δεν είναι ...

Σ: ναι...

Δ2: αποκλειστικά της δραματοθεραπείας...

Σ: χμχμχμ...

Δ2: είναι... είναι... πράγματα που νομίζω στις περισσότερες προσεγγίσεις υπάρχουνε...

Σ: ναι, χμχμ... δηλαδή αφορά τη θεραπευτική σχέση...

Δ2: αυτό..

Σ: την καθεαυτή ας πούμε...

Δ2: γενικότερα..

Σ: ναι.. γενικότερα..

Δ2: ...που βέβαια εντάξει, δεν τηρούνται γενικότερα, γιατί έχω ακούσει πολλά...

Σ: ναι..., ναι...

Δ2: ...αλλά, οκ..

(γέλια)

Σ: ωραία.. εμμ, οι προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί αυτή η σχέση, ποιες είναι για 'σένα;

Δ2: χμμ... από την πλευρά του θεραπευόμενου, να έχει πολύ ξεκάθαρο αίτημα· από την πλευρά του θεραπευτή...

Σ: χμμ, ναι, για 'σένα...

Δ2: ...α, οκ, από την πλευρά του θεραπευτή, πολύ καλή εποπτεία, βασικό, να μπορεί να ξεχωρίζει ποια είναι τα δικά του κομμάτια και ποια είναι κομμάτια του θεραπευόμενου και να του είναι πολύ καθαρά αυτά για να μην μπερδεύονται στη σχέση, ξέρεις παρεμβαίνουν και την...

Σ: μμμ...

Δ2: ...αλλοιώνουν, οπότε πολύ καλή εποπτεία και ειλικρίνεια· να..., να... είναι αληθινός, να μην προσπαθεί να δείξει άλλο από αυτό που είναι..

Σ: χμμ...

Δ2: αυτό..., αυτά τα δύο νομίζω είναι τα πιο σημαντικά...

Σ: ωραία, θέτονται στόχοι σ' αυτή τη σχέση, για σένα;

Δ2: πες μου πάλι...

Σ: θέτονται στόχοι;

Δ2: βέβαια, συνεχώς... υπάρχει ένας πρωταρχικός στόχος, ανάλογα με τον άνθρωπο που έχω απέναντί μου...

Σ: χμμ...

Δ2: ...και ο στόχος αυτός επαναπροσδιορίζεται και φυσικά το στόχο αυτό τον μοιράζομαι...

Σ: χμμ...

Δ2: ...αρκετά συχνά με τον άνθρωπο που έχω απέναντί μου και ανάλογα με το αίτημά του- δηλαδή τους δικούς του στόχους- εμμ..., προσπαθώ να δω... και τους δικούς μου στόχους και να τους προσδιορίσω και αντίστροφα, δηλαδή πάει...

Σ: χμμ...

Δ2: και απ' τη μία και απ' την άλλη αυτό..

Σ: χμμ, μμμ...

Δ2: βέβαια θέτονται στόχοι.. και- αυτό σε σχέση με τη σχέση- και φυσικά και με 'μένα ως θεραπεύτρια...

Σ: χμμ...

Δ2: δηλαδή έξω από τη σχέση...

Σ: χμ...

Δ2: και πώς αυτό με πάει παρακάτω και με εξελίσσει.. τι παίρνω εγώ.. δηλαδή και στόχοι σε σχέση με μένα και στόχοι σε σχέση με τον θεραπευόμενο...

Σ: χμχμ... οπότε είναι ένα κομμάτι, ας πούμε, δικό σου...

Δ2: χμ...

Σ: έτσι; «Στόχος», ας πούμε «για να γίνω καλύτερη θεραπεύτρια» και τα λοιπά και τα λοιπά που 'ναι γενικό...

Δ2: και ποια κομμάτια, ναι...

Σ: και σε σχέση με τον άνθρωπο, ας πούμε, πώς θα βοηθηθεί αυτός ο άνθρωπος και...

Δ2: χμχμ... και επαναπροσδιορίζεται διαρκώς... δηλαδή, μου 'χει τύχει αρκετές φορές...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...εμμ... να ξεκινάω έχοντας εγώ στο μυαλό μου από το ιστορικό ή από την πρώτη επαφή μ' έναν άνθρωπο...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...ότι ο στόχος του είναι αυτός...

Σ: χμ...

Δ2: και να είναι και στον άλλο πολύ καθαρό αυτό και στην πορεία να διαπιστώνω ότι αυτό είναι το πιο εύκολο...

Σ: χμχμ...

Δ2: ...είναι το πάνω- πάνω...

Σ: χμχμχμ...

Δ2: ...είναι αυτό που προβάλλει σαν άμυνα και ότι από κάτω έχει και κάτι άλλο που είναι πιο βαθύ και ίσως εκεί θα πρέπει να εστιάσουμε·

Σ: χμ...

Δ2: και το επαναδιαπραγματεύομαι μέσα στη θεραπεία...

Σ: χμχμ...

Δ2: μμ...

Σ: πολύ ενδιαφέρον κι αυτό... ωραία... ο ρόλος σου, ο δικός σου, ποιος είναι ακριβώς μέσα στη σχέση, ποιος είναι ο ρόλος του δραματοθεραπευτή, πώς το βιώνεις εσύ;

Δ2: το πρώτο πράγμα είναι να ακούω·

Σ: χιχι...

Δ2: ο πρωταρχικός μου σκοπός μέσα στη συνεδρία...

Σ: χι...

Δ2: είναι να ακούω και να ακούω, όχι αυτό που θέλω να ακούσω- γιατί νομίζω είναι μεγάλη παγίδα αυτή, των θεραπευτών- αλλά να ακούω αυτό που πραγματικά έχει να μου πει ο άλλος..

Σ: χιχι...

Δ2: και αν ακούω κάτι πίσω απ' αυτό που μου λέει, να του το καθρεφτίζω για να δω αν ακούω καλά ή αν ακούω λάθος.. ε... μμμ... ο δεύτερος στόχος...

Σ: χιμμ...

Δ2: μου έρχεται στο μυαλό πολύ έντονα μια εικόνα·

Σ: χιχι... νιώθω ότι ο ρόλος του δραματοθεραπευτή είναι λίγο σαν τη πυξίδα, λίγο προσανατολιστικός·

Σ: χιχι...

Δ2: δεν είναι, ούτε δεν οδηγεί ο θεραπευτής το καράβι·

Σ: χιχι, χιχι...

Δ2: δεν ορίζει την κατεύθυνση, δεν ορίζει την ταχύτητα, δεν ορίζει τίποτα· λειτουργεί σαν τη πυξίδα, δείχνει το δρόμο, ποιο..., ποια διαδρομή θα... τι, τι επιλογές έχει.. «έχει να πας από 'δω, από 'δω, από 'δω», «...με τι είσαι έτοιμος; », «...ποιο, ποια διαδρομή θες να κάνεις τώρα;»

Σ: ναι...

Δ2: και ίσως και προειδοποιητικός κάποιες φορές, δηλαδή, ότι είναι αυτό που σου 'λεγα πριν σε σχέση με την προστασία· αν νιώσω ότι κάποιος θεραπευόμενος εμ... κάνει κάτι επικίνδυνο για τον ίδιο ή μπαίνει σε επικίνδυνες σχέσεις ή τελοσπάντων, κάνει κάτι που εγώ εκείνη τη στιγμή κρίνω ότι δεν είναι πολύ ασφαλές και δεν το βλέπει καθαρά είναι και προειδοποιητικός ο ρόλος μου, ότι αισθάνομαι ότι

μπαίνει στο ίδιο μοτίβο σχέσεων, «τι σημαίνει αυτό για σένα;», δηλαδή να δει πράγματα κιόλας...

Σ: ναι...

Δ2: σαφώς, ο σκοπός μου είναι να μπορεί κάποια στιγμή να το βλέπει μόνος του και να το βλέπει και να το λέει μόνος του στον εαυτό του, αλλά μέχρι να φτάσει σ' εκείνο το σημείο είναι και προειδοποιητικός ο ρόλος μου...

Σ: ναι, χμ... προκειμένου να τον προστατέψεις πιο πολύ ...

Δ2 ακριβώς, και να τον εε είναι..., έχει να κάνει και με τις επιλογές και έναν άλλο δρόμο...

Σ: μμμ...

Δ2: κι άλλη μία επιλογή· θέλει να πάει προς τα εκεί; Αυτό...

Σ: χμχμ...

Δ2: σαν χάρτης...

Σ: σαν χάρτης, πολύ ωραία μου το έδωσες αυτό...!

Δ2: ναι...

Σ: ε... ωραία, θεωρείς πως υπάρχει δική σου συμβολή στα διάφορα στάδια της διαδικασίας; Δική σου συμβολή απ' το αρχικό μοίρασμα μέχρι και ...

Δ2: το κλείσιμο... δική μου συμβολή σε σχέση με τι όμως;

Σ: με τη διαδικασία· με τη θεραπευτική διαδικασία...

Δ2: ναι, υπάρχει δική μου συμβολή με την έννοια...

Σ: ποια είναι αυτή;

Δ2: με ρωτάς τώρα για ομάδα ή για...

Σ: για ομάδα...

Δ2: εμμμ...σαφώς εξαρτάται και λίγο απ' την ομάδα, δηλαδή μια ομάδα που είναι συγκεκριμένων συνεδριών και έχει να δουλέψει ένα συγκεκριμένο task, δηλαδή ένα συγκεκριμένο στόχο, ομάδα σχέσεων ας πούμε, ή ομάδα δημιουργική, ή ομάδα οτιδήποτε...

Σ: χμχμ...

Δ2: εμ... η συμβολή μου είναι πιο φανερή στην ομάδα, με την έννοια ότι έχω συγκεκριμένους στόχους και... βάζω συγκεκριμένες δράσεις μέσα στην ομάδα, τις ε... και συντονίζω το ρυθμό, με σκοπό να βγουν αυτές οι

δράσεις και να εκπληρωθούν οι στόχοι για να 'χω άμεσα αποτελέσματα· όταν είναι μια ομάδα θεραπευτική, που έχει το χρόνο της και το ρυθμό της, η δικιά μου συμβολή στη διαδικασία ίσως δε... είναι πιο κάτω, δε φαίνεται τόσο έντονα...

Σ: χιχι...

Δ2: δηλαδή αφήνω την ομάδα να με οδηγεί και σαφώς συμβάλλω, απλά μ' έναν τρόπο ε... μεταμφιεσμένο δηλαδή εμμ..., σαφώς οδηγώ την ομάδα, δηλαδή ο θεραπευτής είναι ο συντονιστής, άρα έχει τον πρώτο λόγο, αλλά έχει τον πρώτο λόγο, αφού ακούσει ποια είναι η ανάγκη της ομάδας, άρα τελικά είναι σαν το «αβγό και την κότα», δεν ξέρω ποιος οδηγεί ποιον σ' αυτή την περίπτωση, για να 'μαι πιο ακριβής...

Σ: χιχι... ναι...

Δ2: αυτό· μπορεί να φαίνεται ότι οδηγώ εγώ και να οδηγεί η ομάδα και μπορεί να φαίνεται ότι οδηγεί η ομάδα, αλλά τελικά να οδηγώ εγώ· συμβαίνουν και τα δύο...

Σ: μμμ...

Δ2: αρκεί να είναι σε ισορροπία και τα δύο, ούτε η ομάδα να γίνεται χειριστική με το θεραπευτή, γιατί ξέρεις αυτό μπορεί να είναι μια πολύ ωραία άμυνα για την ομάδα να μη δει θέματα, αλλά ούτε ο θεραπευτής το ρόλο του εξουσιαστή μέσα στην ομάδα...

Σ: μμμ...

Δ2: και να μην επιτρέπει στην ομάδα να αναπτύξει το ρυθμό της, τη δυναμική της, τα θέματά της, τους στόχους της... αυτό·

Σ: και να ξεδιπλωθεί, ας πούμε κάθε μέλος και ξεχωριστά με τα θέματά του...

Δ2: ακριβώς...ακριβώς· όμως, μ' έναν μαγικό τρόπο στις ομάδες το θέμα του ενός είναι και θέμα του... της ομάδας...

Σ: των υπολοίπων...

Δ2: των υπολοίπων.. δηλαδή... είναι πολύ μαγικό αυτό το πράγμα, ναι... (διακοπή 2' για να απαντήσει στο τηλέφωνο)

Δ2: τι λέγαμε; Α, ότι, σου έλεγα ότι πόσο μαγικό είναι το θέμα του ενός γίνεται και θέμα της ομάδας και το αντίθετο, το θέμα της ομάδας γίνεται και πολύ προσωπικό στον καθένα.. και μπορεί να υπάρχει συνεδρία-

τώρα δεν ξέρω αν βγαίνω απ' το θέμα, αλλά μπορεί να υπάρχει συνεδρία που να μην προλάβουν να πουν τα θέματά τους και να τα' ανοίξουν παρόλο που μπορεί να 'χουν τη διάθεση, αλλά μέσα από τη δράση εε... σίγουρα το θέμα τους κι ας μην το 'χουν λεκτικοποιήσει, θα δουλευτεί, οπότε, εεε... γίνεται αυτό...

Σ: ναι...

Δ2: και μέσα από τους άλλους θα βρουν και δικά τους κομμάτια...

Σ: ναι, κάτι θα κινητοποιηθεί ούτως ή άλλως κι ας μην το 'έχουνε εκφράσει, ακριβώς·

Σ: χμ, ωραία, θεωρείς πως υπάρχει κάτι θεραπευτικό στην καθεαυτή σχέση που έχεις με το κάθε μέλος;

Δ2: ναι! ναι!... και στο λέω τόσο... γιατί το πιστεύω τόσο πολύ..., πολύ...

Σ: το πιστεύεις αυτό...

Δ2: πολύ..! και το πώς εξελίσσεται η σχέση σου με το μέλος, δείχνει πολύ και το πώς εξελίσσονται οι σχέσεις του έξω απ' τη... απ' το χώρο της συνεδρίας, δηλαδή λειτουργεί λίγο σαν μικρογραφία· μπορεί, ας πούμε, ένας πελάτης ή μάλλον ένα μέλος στην αρχή να μην εκφράζει τίποτα, σιγά- σιγά να αρχίσει να σου λέει πώς νιώθει με 'σένα στη θεραπευτική σχέση, εμμ... ταυτόχρονα βλέπεις ότι και στις σχέσεις του ενώ μπορεί να μη μιλάει γι' αυτό που νιώθει και γίνεται λίγο αλυσίδα αυτό, οπότε πολλές φορές μου 'χει τύχει...

Σ: χμχμ...

Δ2: καθρεφτίζοντας πράγματα που κάνουν στη δική μας σχέση αυτό λειτουργεί πιο πολύ στο ατομικό, γιατί η ομάδα βοηθάει σ' αυτό, με την έννοια ότι καθρεφτίζουν και τα υπόλοιπα μέλη...

Σ: ναι, είναι και τα υπόλοιπα...

Δ2: αλλά στο ατομικό, πολλές φορές έχει τύχει καθρεφτίζοντας ένα άτομο την... τη... πράγματα που κάνει ή που επαναλαμβάνει μοτίβα συμπεριφοράς που επαναλαμβάνει στη θεραπευτική σχέση...

Σ: μμμ...

Δ2: να διαπιστώνει ότι είναι και συμπεριφορές που έχει και έξω και που μπορεί πιθανόν ποτέ να μην είχε αντιληφθεί ή καταπιέζουν τον ίδιο ή

καταπιέζουν τους δικούς του ανθρώπους, οπότε ναι, θεωρώ θεραπευτική την... τη σχέση με το κάθε μέλος...

Σ: χμμ... θεωρείς κιόλας πως αυτή η σχέση έχει κάποιο χαρακτηριστικό που τη διαφοροποιεί από άλλων προσεγγίσεων τη θεραπευτική σχέση;...

Τις θεραπευτικές σχέσεις... υπάρχει κάτι χαρακτηριστικό;

Δ2: δεν είμαι σίγουρη, γιατί δεν ξέρω πώς δουλεύουν όλες οι άλλες θεραπευτικές προσεγγίσεις...

Σ: ναι, απ' αυτά που ξέρεις...

Δ2: σαφώς δεν... δεν... είναι ψυχαναλυτική σχέση που υπάρχει τόσο απόσταση, δεν είναι μία εμμ...θεραπευτική σχέση σαν τη σωματική, ας πούμε, ψυχοθεραπεία που υπάρχει τόσο πολύ εγγύτητα και τόσο πολύ άγγιγμα... εμμ... νομίζω ότι πιο κοντά είναι με τους ροτζεριανούς...

Σ: χμχμ...

Δ2: με τους υπαρξιστές...

Σ: ναι...

Δ2: εε... ιδεολογικά σ' αυτό το κομμάτι κυμαίνεται η... νομίζω ότι έχουμε πιο πολλά κοινά, με το ψυχόδραμα...

Σ: ναι...

Δ2: σαφώς υπάρχουν διαφορές, αλλά σαν ιδεολογία του τι σημαίνει θεραπευτική σχέση...

Σ: χμχμχμ...

Δ2: νομίζω η δραματοθεραπεία είναι πιο κοντά με υπαρξισμό, Rogers, εμμ..., ψυχόδραμα ίσως...

Σ: χμχμ...

Δ2: αλλά σε κάποια κομμάτια...

Σ: ναι...

Δ2: αυτό...

Σ: ωραία, θα σου κάνω τώρα την τελευταία ερώτηση, θα ήθελες να μου πεις, έτσι, την αίσθηση, το συναίσθημα, ας πούμε που έχεις τώρα για τις τρέχουσες θεραπευτικές σου σχέσεις; Στις ομάδες, έτσι;

Δ2: θα σου πω πρώτα κάτι δικό μου και μετά θα σου πω το συναίσθημα.. είμαι σε μία περίοδο στη ζωή μου...

Σ: χμχμ...

Δ2: πολύ μεγάλων αλλαγών και ανατροπών αφού, έχω..., πέρασα μία φάση πολύ κακή και πολύ στατική και πολύ δύσκαμπτη και είμαι σε μία περίοδο τώρα που τα πράγματα ρέουν, οπότε το ίδιο πράγμα το βλέπω να καθρεφτίζεται και μες στην σχέση μου τη θεραπευτική, τις σχέσεις μου τις θεραπευτικές: ρέουν!...

Σ: ναι, χμχμμ...

Δ2: ε... υπάρχουνε...

Σ: πολύ ενδιαφέρον...!

Δ2: ναι, υπάρχουνε εμμ... θεραπευτικές σχέσεις που δεν νιώθω καλά, αλλά μου είναι ξεκάθαρο ποιος είναι ο λόγος, ας πούμε υπάρχει μία ομάδα, την οποία δεν ήταν ακριβώς επιλογή μου να την κάνω...

Σ: αχα...

Δ2: την κάνω λόγω εκπαίδευσης...

Σ: χμ...

Δ2: εμμ... και επειδή έχει μια προϋστορία αυτό το θέμα, γιατί κάνω αυτή την ομάδα και λοιπά... εεε... και έχω μια προσωπική αντίσταση σ' αυτό, γιατί δεν ήτανε ακριβώς επιλογή μου και ναι τα πράγματα ρέουν, όπως και στη ζωή μου αυτή την περίοδο...

Σ: χμχμμ...

Δ2: αυτό.. και το συναίσθημά μου φυσικά είναι ικανοποίηση, ανακούφιση, είναι ηρεμία, νιώθω ασφαλής... αυτά νομίζω είναι τα πιο χαρακτηριστικά...

Σ: ωραία...

Δ2: και βέβαια, αυτό δεν είναι, ...μπορεί σε μια βδομάδα να την ξανακάνουμε αυτή την κουβέντα και να σου 'λεγα: «νιώθω πολύ αγωνία και ανασφάλεια»...

Σ: χμχμ..., ναι, ναι, όχι με ενδιαφέρει στο «εδώ και το τώρα»...

Δ2: δηλαδή στο «τώρα» νιώθω έτσι...

Σ: χμμ... ναι, πολύ ωραία.. σ' ευχαριστώ!

Δ2: παρακαλώ!

(γέλια)

Συνέντευξη 3η

Δ3: ...Είναι ένα βιβλίο που λέγεται “Bad Therapies”

Σ: “bad”; «Κακές θεραπείες» δηλαδή;

Δ3: μμμ...

Σ: “bad” από το “bad”;

Δ3: μμμ, μμμ...

Σ: δεν το ξέρω...

Δ3: ναι και το οποίο δεν είναι τίποτ’ άλλο πέρα από αυτό που εσύ κάνεις τώρα.

Σ: δηλαδή;

Δ3: ... όπου βγαίνουνε αλλά δεν κάνουνε δομημένη συνέντευξη...

Σ: ναι, ναι...

Δ3: κάνουνε αδόμητη συνέντευξη.. εδώ πέρα πρέπει να ‘ναι...

Σ: κι εμένα ημιδομημένη είναι, δηλαδή στη ροή του λόγου...

Δ3: λοιπόν και το ‘χουνε κάνει βιβλίο και είναι πάρα πολύ ωραίο...

Σ: εμμμ, μπορώ να το ψάξω... εε... “bad therapies” και συγγραφέας;

Δ3: λες να το ‘χω σπίτι; “Bad therapies”...

Σ: χμχμχμ...

Δ3: λοιπόν... ρίξ’ του μια ματιά και ίσως να ‘ταν καλό αυτό που θα κάνεις αύριο να μην μείνεις στα πλαίσια της πτυχιακής, να το κάνεις βιβλίο.

Σ: ααα...!

(γέλια)

Δ3: ναι, δεν κάνω πλάκα, γιατί όχι; Εκεί λοιπόν, βασικά είναι δύο θεραπευτές, οι οποίοι έχουν έρθει σε επαφή...

Σ: χμχμχμ...

Δ3: με πολύ εκπληκτικούς...

Σ: χμχμ...

Δ3: θεραπευτές

Σ: ναι,...

Δ3: και τους έχουνε πει: «θέλουμε να κλείσουμε ραντεβού και να μιλήσουμε για θεραπείες σας που δεν έχουνε πάει καλά»...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: οπότε ο καθένας,...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: θεραπευτής ορίζει τι νομίζει εκείνος ότι είναι κακή θεραπεία- κάποιιοι δεν θεωρούσαν πως υπάρχει «κακή» θεραπεία και λένε, ας πούμε τα περιστατικά τους...

Σ: πολύ ενδιαφέρον...!

Δ3: το ίδιο μπορείς να κάνεις και εσύ.. τι είναι για σένα η θεραπευτική σχέση..

Σ: μμμ...

Δ3: και να το κάνεις.....λέω θα γίνει best seller!

(γέλια)

Δ3: ...σκέψου το!

Σ: ναι, ότι έχει ενδιαφέρον... έχει...! Γιατί, ναι αν πάω και σε άλλων προσεγγίσεων θεραπευτές, θα βγούνε...

Δ3: χμμμ...

Σ: πάρα πολλά...!

Δ3: και δε νομίζω ότι θα είναι δύσκολο να το κάνεις...

Σ: ναι...

Δ3: ...γενικότερα, κάποιος θα είναι ανοικτός από κάθε προσέγγιση, τι στο καλό;

Σ: ε, ναι, εντάξει...

Δ3: ίσως και παραπάνω από ένας...

Σ: ναι, ναι, συμφωνώ κι εγώ... ναι, θα το σκεφτώ...!

Δ3: μμ.. κάνεις που κάνεις τον κόπο, θα τα 'χεις που θα τα 'χεις μαγνητοφωνημένα

(γέλια)

Σ: έλα ντε!... (μου έχει δώσει το βιβλίο και αντιγράφω το όνομα του συγγραφέα και τον εκδοτικό οίκο)... συγγνώμη, τώρα μια στιγμή να τα γράψω...

Δ3: εγώ στο 'δωσα, οπότε, λογικό είναι..

Σ: ναι, οκ..

(παύση 5'')

Δ3: εεε... θεωρώ ότι...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: ...πλέον υπάρχουν πάρα πολύ καλοί επιστήμονες εδώ στην Ελλάδα και δε θα πρέπει να περιμένουμε σαν τους μαύρους τις πολύτιμες χάντρες.. απ' έξω.. νομίζω ότι πλέον υπάρχει πάρα πολύς πλούτος που αν αρχίσει ο ένας με τον άλλον και τον διαδίδει...

Σ: αχα, κατάλαβα τι λέτε, χμχμμ.. κάτι θα γίνει, ε;

Δ3: χμ, χμ...

Σ: ναι, όντως... (παύση περίπου 20''). Ωραία...

Δ3: πες μου λοιπόν..

Σ: λοιπόν, θα ήθελα να μου πείτε τι ορίζεται για εσάς ως σχέση δραματοθεραπευτή- πελάτη

(παύση 6'')

Δ3: την επικοινωνία,...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: λεκτική και μη, ...την άνεση του να μπορεί ο άλλος να μου πει και τα πιο δύσκολα κομμάτια του... (παύση 4'') ...τα κομμάτια του δηλαδή που δεν τον ευχαριστούν, που δεν τον κάνουν περήφανο για τον εαυτό του, τα κομμάτια του που ακόμα και σαν σκέψεις όταν του περνάνε απ' το μυαλό να τις διώχνει...

Σ: χμχμ...

Δ3: εεε... το να μπορεί να μου μιλήσει...είτε αυτά είναι πράγματα που έχει κάνει, πράξεις, είτε είναι ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα που περνάνε απ' το μυαλό του... το να μπορεί να μου μιλήσει για τα όνειρα...

Σ: χμχμ...

Δ3: που βλέπει ή που κάνει...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: ...γενικά το να νιώθει πως μπορεί να μ' εμπιστευθεί... (παύση 5'') ότι θα τον ακούσω, θα τον νιώσω, δε θα τον κρίνω...

Σ: χμχμ...

Δ3: ότι θα είμαι δίπλα του, ούτε μπροστά του, ούτε πίσω του...και ότι αν τυχόν του προτείνω κάτι...

Σ: χμ...

Δ3: να το δοκιμάσει...

Σ: χμ... να έχει νιώσει δηλαδή την ασφάλεια ότι...

Δ3: χμχμ...

Σ: ...«για να μου το προτείνει...», ας πούμε...

Δ3: χμχμ... να το δοκιμάσει και να το κάνει δικό του· να βρει τον τρόπο να γίνει δικό του, να μην είναι πια δικό μου· δηλαδή να το κάνει και να μη θυμάται καν ότι εγώ του το 'πα·

Σ: μμμ...

Δ3: ...και να πει...: «μου βγήκε και έκανα αυτό...»..., χωρίς να θυμάται ότι του το 'χες πει εσύ· (παύση 3''). Αυτό νιώθω εγώ ότι είναι θεραπευτική σχέση..

Σ: αυτό ισχύει και για τα μέλη μέσα στην ομάδα; Για το κάθε μέλος;

Δ3: ξέρεις ότι για να μπούνε στην ομάδα...

Σ: ναι...

Δ3: περνάνε από ατομικό, έτσι;

Σ: ναι, ναι...

Δ3: να νιώθουν έτσι και για τα άλλα μέλη...

Σ: χμ, χμ...

Δ3: αλλά κυρίως για μένα.. (παύση 3''). Η θεραπευτική σχέση είν' αυτή.. του πελάτη- είτε είναι σε ατομικό είτε σε ομαδικό- με τον θεραπευτή· να νιώθει ότι... υπάρχει μία σχέση που ο θεραπευτής μπορεί να 'χει διάφορους ρόλους: από το ρόλο του συντρόφου...

Σ: χμχμ...

Δ3: του συνοδοιπόρου,...

Σ: χμμμ...

Δ3: του σοφού, του μέντορα,...του φροντιστή, αν θες από μητρικό κομμάτι...

Σ: χμχμ,,,

Δ3: της πλήρους αποδοχής...

Σ: χμχμ...

Δ3: ότι «είμαι εδώ, σε ακούω, σε καταλαβαίνω, ξέρω ότι ξέρεις ποιο είναι...», αν θες, «το καλό και το κακό και ξέρω ότι θα το βρεις· κι έχω την υπομονή και την εμπιστοσύνη ότι θα το βρεις...»

Σ: χμχμ... ωραία, οπότε έτσι κύρια χαρακτηριστικά αυτής της σχέσης είναι όλα αυτά φαντάζομαι· εννοείτε ότι...

Δ3: χμχμ...

Σ: διέπεται αυτή η σχέση απ' όλα αυτά·

Δ3: ασφάλεια, εχεμύθεια...

Σ: χμμμ...

Δ3: ...εμπιστοσύνη,...

Σ: χμχμ...

Δ3: (παύση 3'') να μη φοβάμαι ότι θα κριθώ, να μη φοβάμαι ότι θα πρέπει να κρύψω πράγματα... η έλλειψη κριτικής...

Σ: χμχμχμμ...

Δ3: (παύση 3'') και να σου πω κάτι; Έχω δει ότι αν νιώσουν αγάπη, εεε που είναι λίγο παρεξηγημένη λέξη στη θεραπεία...

Σ: χμχμχμ...

Δ3: ...νομίζω ότι «ανθίζουνε» πιο γρήγορα· πιστεύω ότι όλοι οι άνθρωποι που μας χτυπάνε την πόρτα, δεν έχουνε αγαπηθεί σωστά· ίσως βέβαια κάποιοι να μην έχουνε αγαπηθεί καθόλου...

Σ: χμ, χμχμ...

Δ3: αλλά σίγουρα δεν έχουν αγαπηθεί με τον τρόπο που θα 'θελαν ν' αγαπηθούν..

Σ: χμχμ...

Δ3: νομίζω ότι για ένα χρονικό διάστημα αυτό το χρειάζονται·

Σ: χμμ, μμ..., ν' αγαπηθούν σ' ένα νέο πρότυπο σχέσης...

Δ3: χμχμ από ένα πρότυπο εξουσίας, ότι αξίζουν ν' αγαπηθούν γι' αυτό που είναι·

Σ: χμχμχμχμ...

Δ3: κι αφού το νιώσουν και πάρουν αρκετά απ' αυτό,...

Σ: χμ...

Δ3: ...μετά να μπορέσουν να προχωρήσουνε..

Σ: χμχμ... μου 'πατε τώρα πρότυπο εξουσίας και πριν είπατε και μέντορας, αναφέρατε και τη λέξη σοφός· ο ρόλος σας, ας πούμε, στη σχέση αυτή...πώς θα τον καθορίζατε, ο ρόλος σας ως δραματοθεραπεύτρια στην ομάδα...

Δ3: χμχμ... κοίταξε εγώ είμαι ξεκάθαρη· είμαι συντονίστρια... είμαι ο αρχηγός της ομάδας·

Σ: χμχμ...

Δ3: δεν... είμαι... το ίδιο...

Σ: χμμμ...

Δ3: είναι πολύ ξεκάθαρο αυτό για μένα·

Σ: ναι...

Δ3: όπως είναι πολύ ξεκάθαρο, όταν κάναμε διάφορες δραστηριότητες, ότι εγώ δεν είμαι μέλος της ομάδας...

Σ: χμχμ...

Δ3: ας πούμε κάνουμε δραστηριότητες πίτας, κοπής της πίτας...

Σ: χμχμ...

Δ3: συμβολικά πάντα, εγώ δεν έχω κομμάτι...

Σ: χμχμ...

Δ3: εγώ δεν είμαι μέλος της ομάδας· εγώ είμαι έξω απ' την ομάδα·

Σ: ναι, μμμ... «δε συμμετέχω ισότιμα, όπως εσείς μεταξύ σας, είμαι ο καθοδηγητής, ο leader»

Δ3: χμχμ, εεε... βεβαίως, αν χρειαστεί...

Σ: μμμ...

Δ3: να παίξω ρόλο, θα το κάνω· θα παίξω ρόλο πάντα καλού, ποτέ κακού... και εάν και εφόσον μου ζητηθεί· δε θα το κάνω εγώ από μόνη μου...

Σ: χμχμ...

Δ3: ο ρόλος μου θεωρώ ότι... πρέπει να είναι ρόλος εξουσίας και δύναμης για να νιώθουν ασφάλεια· αλλά πρέπει να 'ναι και τόσο ουδέτερος, έτσι ώστε να μπορούν πάνω μου να προβάλλουν ό,τι κομμάτια θέλουν·

Σ: χμχμ... οπότε, να υπάρχει, δηλαδή, ένα περιθώριο να αφήνονται, να ξεδιπλώνονται, ας πούμε, χωρίς να νιώθουνε δηλαδή την κριτική...

Δ3: χμχμ...

Σ: έτσι, να νιώθουνε ασφάλεια, αποδεκτά, αλλά να νιώθουνε κιόλας ότι εσείς είστε, ας πούμε, αυτός που θα τους πει ποιο είναι το σωστό, που είπατε και πριν..

Δ3: όχι, ποιο είναι το σωστό δε θα το πω εγώ..

Σ: όχι..

Σ: μμμμ [...]

Σ: χμχμ...

Δ3: ότι...ενώ...

Σ: χμχμ...

Δ3: είμαι προσιτή...

Σ: χμχμ...

Δ3: ξέρω και βάζω και την απόσταση...

Σ: χμχμ...

Δ3: αρκετά καλά·

Σ: χμχμχμχμ...

Δ3: πρέπει να νιώθει ο άλλος σεβασμό και εκτίμηση για το θεραπευτή του...

Σ: χμχμ...

Δ3: γιατί έτσι θα νιώσει σεβασμό και εκτίμηση για την επιλογή του...

Σ: χμχμ...

Δ3: γι' αυτό το θεραπευτή, άρα κι αυτός αξίζει...

Σ: ότι δηλαδή αυτή η απόσταση το δίνει αυτό·

Δ3: ακριβώς, ακριβώς·

Σ: χμχμ...

Δ3: ...χρειάζεται να νιώθουνε ότι είσαι καλά στα πόδια σου·

Σ: εσείς, ως θεραπεύτρια λέτε...

Δ3: χμχμ...

Σ: κι από θέμα γνώσεων, κι από θέμα χειρισμών μέσα στην ομάδα των καταστάσεων, αλλά και να ξέρουν και λίγα πράγματα από τη δική σου πραγματικότητα, έτσι ώστε να μπορούν να επενδύουν πάνω σου αυτά που εκείνοι θέλουν·

Σ: χμχμ...

Δ3: βεβαίως, έχει να κάνει και σε ποια φάση είναι ο πελάτης· όταν ο πελάτης είναι στη φάση να αποχαιρετήσει...

Σ: χμχμ...

Δ3: βλέπεις ότι έχει ολοκληρώσει πράγματα, καλό είναι να έχεις κι ένα πιο ανθρώπινο κομμάτι... και να μπορείς να του πεις, σ' αυτά που εκείνος σου λέει κάποιες δικές σου προσωπικές «γκάφες» ·

Σ: χμχμ...

Δ3: να κατεβαίνεις απ' το βάθρο σου...

Σ: χμχμμ...

Δ3: δηλαδή, θεωρώ αρχικά θα πρέπει να σ' έχει κάπου πάρα πολύ ψηλά...

Σ: χμχμ...

Δ3: και να αποτελείς ένα πρότυπο γι' αυτόν·

Σ: χμχμ...

Δ3: αλλά σιγά- σιγά καθώς εκείνος μεγαλώνει...

Σ: χμχμ...

Δ3: να έρχεσαι κι εσύ σε πιο ανθρώπινα επίπεδα για να μπορεί και να περάσει την εφηβεία του μαζί σου...

Σ: χμχμ...

Δ3: να βγάλει την αντίστασή του, το θυμό του...

Σ: χμχμμ...

Δ3: και μετά να μπορέσει να νιώσει ενήλικας και να σ' αποχαιρετήσει και μέσα του να νιώσει ευγνωμοσύνη για σένα·

Σ: χμχμ...

Δ3: αλλά πρώτα πρέπει να σε ποδοπατήσει...

Σ: χμχμμμμ...

Δ3: ναι· θεωρώ δηλαδή ότι η θεραπευτική σχέση είναι όπως η γονεϊκή σχέση· το παιδί στην αρχή νιώθει πλήρως ότι εξαρτάται από σένα..

Σ: χμχμ...

Δ3: στην αρχή, στα πρώτα βήματα κιόλας της θεραπείας...

Σ: χμχμμμ...

Δ3: μετά το βλέπεις και μόνος σου ότι θέλει να είναι πιο αυτόνομο...

Σ: χμχμ...

Δ3: μετά περνάει στη φάση που θέλει να σε ισοπεδώσει!
(γέλια)

Δ3: και μετά η φάση «αναγνώριση» επιτέλους έρχεται..!

Σ: ναι, οπότε στέκεστε, ας πούμε, δίπλα του για να περάσει ολ' αυτά σα «μαμά»,ας πούμε;... θεραπεύτρια, αλλά...

Δ3: όχι σα μαμά, γιατί η μαμά, ξέρεις, συμμετέχει...

Σ: μμμ...

Δ3: δεν μπορεί να είναι τόσο παρατηρήτρια η μαμά·

Σ: μμμ...

Δ3: κι η μαμά το παίρνει και λίγο προσωπικά·

Σ: μμμ...

Δ3: αλλά εγώ θεωρώ ότι αυτή είναι η εξέλιξη του ανθρώπου...

Σ: χμμ...

Δ3: θεωρώ ότι η θεραπεία είναι μία «επανορθωτική εμπειρία»...

Σ: χμχμμ..., που λέει και η Jennings...

Δ3: ναι, μπράβο, και ξέρω ότι αυτά τα στάδια θα τα περάσει...

Σ: ναι·

Δ3: η διαφορά μου με τη μαμά είναι ότι δε θα το πάρω προσωπικά, δε θα εμπλακώ,....

Σ: ναι, είστε θεραπεύτρια· γνωρίζετε πολύ καλά το ρόλο σας...

Δ3: δε θα προβάλλω πάνω μου, πάνω του αυτά που εγώ θεωρώ...

Σ: χμ..., οπότε, υπάρχουν κάποια όρια, ποια είναι αυτά τα όρια, τα πλαίσια, ποια είναι για 'σας, πώς θα τα ορίζατε;

Δ3: προσωπική, δική μου θεραπεία, αν θέλεις(;)...

Σ: μμμ...

Δ3: ...η οποία μ' έχει εμένα βοηθήσει στο να μπορώ ν' αντιμετωπίζω τα οποιαδήποτε θέματα, του οποιουδήποτε πελάτη, να μην κλαίμε αγκαλιά!

Σ: χμμ...

Δ3: γιατί και εγώ σίγουρα θα 'χω περάσει δύσκολες καταστάσεις και καταστάσεις οι οποίες μου τις φέρνουν οι πελάτες μου..., αλλά παράλληλα να μπορώ να έχω και τη λεγόμενη ενσυναίσθηση·

Σ: μμμ...

Δ3: να επιβεβαιώνω το συναίσθημά του, αλλά χωρίς... να βουλιάζω μέσα σ' αυτό..... και νομίζω όλη αυτή η δουλειά που κάνουμε σαν θεραπεία...

Σ: μμχμμμ...

Δ3: προσωπική, βοηθάει πάρα πολύ· να ξέρεις πού θα δεις, πόσο θα δεις... να έχεις εμπιστοσύνη ακόμα κι όταν είναι στα «μαύρα» του... κι όπως κι εσύ βγήκες, κι εκείνος θα βγει...

Σ: μμμ...

Σ: μμ...

Δ3: κι ένας λόγος παραπάνω.. έχει εσένανε που ξέρεις το δρόμο...

Σ: χμχμ...

Δ3: έχεις ξαναπάει... και να νιώθει σιγουριά...

Σ: μμ...

Δ3: νομίζω ότι αυτό με βοηθάει· και βεβαίως όταν νιώσω κάποιο έντονο συναίσθημα, κατά τη διάρκεια που μιλάει, κατευθείαν να κάνω αυτό το διάλογο με τον εαυτό μου...

Σ: μμ...

Δ3: «ωπ!»

Σ: «τι γίνεται;...», ε;

Δ3: «τι σου θυμίζει εσένα αυτό; Αυτό.. μάλιστα... οκ! Ξέρεις τώρα γιατί...».. και το βάζω στη θέση του· οπότε, δεν μπορώ να νιώσω θυμό, ας πούμε, με τον πελάτη μου...!

Σ: χμμμ..., ναι...

Δ3: καταφέρνω και αποστασιοποιούμαι.. είναι η «αισθητική αποστασιοποίηση» που θα έλεγε και ο Landy.

Σ: χμχμ...

Δ3: όπου μέσα μου μπορεί να υπάρχει η υπό ή η υπέρ αποστασιοποίηση, αλλά μπορώ και με ελέγχω·

Σ: χμχμ... οπότε, αυτό πλαισιώνει, ας πούμε, κάπως...

Δ3: χμχμ, χμχμ...

Σ: χμχμ... ωραία· έτσι, μέσα από όλα αυτά, οι προϋποθέσεις οπότε, για να χτιστεί όλο αυτό, όλη αυτή η σχέση, κυρίως με τα μέλη των ομάδων, ποια θα λέγατε ότι είναι; Ποιες... οι προϋποθέσεις, τι χρειάζεται; Για να αναπτυχθεί, να ξεκινήσει... και μετά να αναπτυχθεί;

Δ3: καταρχήν το να θέλω να δουλέψω μαζί του·

Σ: χμχμ...

Δ3: να νιώθω ότι έχω χώρο στην ψυχή μου γι' αυτόν τον άνθρωπο που είναι απέναντι μου· και γι' αυτό, αν θέλεις, ποτέ την πρώτη φορά...δεν παίρνω χρήματα· την πρώτη φορά που θα 'ρθει, θα τον δω, θα μου πει, θα του πω πώς δουλεύω...

Σ: χμχμ...

Δ3: θα του πω, θα του αφήσω ένα περιθώριο τριών- τεσσάρων ημερών να σκεφτεί αν θέλει...

Σ: χμχμ...

Δ3: ...να δουλέψει μαζί μου κι αν θέλει να με πάρει τηλέφωνο· αν δεν θέλει, ξέρω ότι είναι και δύσκολο να πάρεις τηλέφωνο, τότε τ' αφήνεις· αφήνω λοιπόν, αυτό το χρονικό διάστημα να δω αν θέλω κι εγώ και να δει αν θέλει κι εκείνος.

Σ: μμμ...

Δ3: το ένα λοιπόν είναι αυτό κι αν θέλεις είναι λίγο- πολύ ένστικτο...

Σ: μμμ...

Δ3: εάν μου κάνει... Βεβαίως είναι το να είναι και ο χρόνος του... να είναι έτοιμος

Σ: χμ...

Δ3: για να κάνει μια τέτοια δουλειά.

Σ: χμ, χμ, χμμμ...

Δ3: δηλαδή, μπορεί να μ' αρέσει, αλλά αυτός να μην είναι έτοιμος ακόμα.

Σ: μμμ, οπότε χρειάζεται η διάθεσή του..., η θετική του..., να είναι θετικά προκείμενος..., πώς το λένε..., να... είναι διαθέσιμος... αλλά ναι, να είναι έτοιμος... να μπει...

Δ3: να έχει έρθει ο χρόνος του ...

Σ: να μπει μέσα σε όλο αυτό...

Δ3: να είναι ώριμος γι' αυτό...

Σ: ναι, ναι, μμμ...

Δ3: γιατί όλοι ενθουσιάζονται...

(γέλια)

Δ3: αλλά άλλο ενθουσιάζομαι κι άλλο κάθομαι!

Σ: ναι, και μπαίνω σε διεργασία και...

Δ3: και ιδρώνω...!

Σ: μμμ...

Δ3: αρχικά λοιπόν, αυτό·

Σ: χμχμ...

Δ3: και ξέρεις, αυτό που βλέπεις καθορίζει τα πάντα, διότι αν εγώ νιώσω ότι δε μου κάνει, τότε βέβαια είναι πολύ δύσκολο, δεν μπορείς να του πεις του αλλουνού: «μμ, δε μου κάνεις...»! βλέπεις, όμως αρχίζουν οι δυσκολίες στο να βρεις κενή ώρα μαζί του, στο να συμφωνήσεις με τα οικονομικά και να είστε και οι δύο χαρούμενοι, βλέπεις βγαίνουνε συνέχεια αγκάθια.

Σ: ναι...

Δ3: ή βλέπεις, άλλο του λες, άλλο καταλαβαίνει, του λες: «μέχρι την Τρίτη να μ' έχετε πάρει τηλέφωνο, αν θέλετε να δουλέψετε μαζί μου», και 'κείνος σε παίρνει Πέμπτη και σου λέει: «έχουμε ραντεβού σήμερα, έτσι δεν είναι;» και λες: «μα πω...», «μα την άλλη φορά Πέμπτη δε με είδατε;»... λες: «ωπ!»...

Σ: μμ... αναρωτιέσαι δηλαδή αν...

Δ3: ναι, ναι... το βλέπεις λοιπόν ότι δεν πάει καλά...

Σ: μμμ..., μμμ...

Δ3: αυτό λοιπόν αρχικά. Το άλλο είναι το να μπορέσεις να τον πείσεις ότι είσαι 'συ εδώ για 'κείνον κι ότι μπορείς να τον βοηθήσεις· εάν κι εκείνος το θελήσει.

Σ: ναι...

Δ3: αυτή θεωρώ είναι η δεύτερη προϋπόθεση.

Σ: χμ...

Δ3: κι εδώ πέφτει πάρα πολύ το θέμα της εχεμύθειας, ότι «είμαι εγώ εδώ για 'σένανε» και του απόρρητου.

Σ: χμχμ...

Δ3: ότι: «εγώ δεν πρόκειται να πω, ούτε να σε δει κάποιος. Ήρθες, χτύπησες ήταν ένα... το άλλο πρόσωπο μέσα έπρεπε να πάει, ούτε 'συ να το δεις, ούτε 'κείνη να σε δει»...

Σ: χμχμ...

Δ3: μετά πιστεύω ότι αρχίζει να σε δοκιμάζει, σε τεστάρει. Αν το αντέχεις.

Σ: όλοι;

Δ3: όλοι!

Σ: ναι, ε;

Δ3: με τον έναν ή τον άλλο τρόπο όλοι...

Σ: μχμχμ...

Δ3: κι εκεί πρέπει να καταλάβεις με ποιον τρόπο επικοινωνεί ο άλλος απέναντί σου.

Δηλαδή σε άλλους θα πρέπει να είσαι εντελώς ουδέτερη, σε άλλους όταν σε τεστάρουν πρέπει να κάνεις χιούμορ.

Σ: χμχμ...

Δ3: σε άλλους πρέπει να είσαι εντελώς επιστημονικός...

Σ: μμμ...

Δ3: ...και να τους πεις κάτι βαρύγδουπο φροϋδικό έτσι για να δει ααα... πού βρισκόμαστε τώρα.

Σ: χμ..., καταλαβαίνω...

Δ3: εκεί λοιπόν, είναι που πρέπει να δεις τους κώδικες επικοινωνίας με τον πελάτη...

Σ: με τον καθένα και να αφουγκραστείτε...

Δ3: ...αν έχει το κοινωνικό του κομμάτι πιο έντονο, οπότε θα πρέπει απ' αυτό να τον προσεγγίσεις, αν είναι το σωματικό του... αν είναι τα «πιστεύω» του, αν είναι το συναίσθημά του, αν είναι η φαντασία του, αν είναι η λογική του...

Σ: μμμ...

Δ3: ψάχνεις λοιπόν, να δεις...

Σ: ναι...

Δ3: ποιο είναι...

Σ: χμχμ...

Δ3: ή αυτό που μου 'χε κάνει εντύπωση, δε θυμάμαι πού το 'χα διαβάσει και μ' άρεσε πάρα πολύ, θα πρέπει, λέει, ακόμα και την ώρα..., όταν σου μιλάει..., αν σου μιλάει χαμηλόφωνα, να του μιλάς χαμηλόφωνα...

Σ: χμχμ...

Δ3: αν σου μιλάει έντονα, να έχεις και εσύ έτσι μια... ένταση στη φωνή σου. Για να νιώθει ότι έχει τον ίδιο κώδικα...

Σ: μμμ, ναι στο ίδιο μήκος κύματος, ας πούμε...

Δ3: χιχι...

Σ: χιχι, ναι...

Δ3: αφού, λοιπόν νιώσει ότι έχεις τον ίδιο κώδικα μαζί του, νιώσει ότι μπορεί να πει πράγματα και να μην έχει την αντιμετώπιση που έχει στον έξω κόσμο...

Σ: χιχι...

Δ3: ...και περάσεις τα πρώτα τεστ, μετά έρχεται ένα άλλο τεστ δοκιμασίας που σου κάνει και είναι... σου φέρνει ένα μικρό πρόβλημα να δει πώς εσύ θα σταθείς δίπλα του και άπαξ και το πετύχεις καλά...

Σ: χιχι...

Δ3: ε, μετά ανοίγεται. Μετά ανοίγεται και σου λέει. Μετά αρχίζει και δουλεύει.

Σ: χι... , οπότε χρειάζεται να αντέξετε και σ' αυτές τις δοκιμασίες που...

Δ3: χιχι...

Σ: σας θέτει ο καθένας κάθε φορά...

Δ3: όχι ν' αντέξεις, να τις περάσεις.

Σ: ναι, εννοώ ν' αντέξετε να μείνετε αλώβητη...!

Δ3: σίγουρα. Στην ουσία, τη δικιά του επιλογή τεστάρει, τον εαυτό του τεστάρει. Δεν τεστάρει εμένα... αν αυτός έχει κάνει καλή επιλογή, αυτό τεστάρει. Οπότε εκεί... .. αυτά σε γενικές γραμμές...

Σ: χχιμμ...

Δ3: αφού λοιπόν, αυτά δομηθούν αρκετά καλά και δουλέψει αρκετά πράγματα και ειδικά αν νιώσει καλά με την αυτοεκτίμησή του, την κοινωνικότητά του και μπει στην ομάδα, εκεί θα του έρθει μια παλινδρόμηση αρκετά καλή...

Σ: χιχι...

Δ3: κι αφού το ξεπεράσει κι αυτό εκεί έχει πάλι ένα θέμα με τον θεραπευτή: «γιατί μ' έβαλε σε ομάδα... δε με θέλει... με βαρέθηκε... δε μου δίνει τον χρόνο που μου έδινε... τον είχα μία ώρα μόνο του και τώρα είναι με άλλους πέντε σε μιάμιση ώρα...». Αφού λοιπόν, περάσει και

αυτά και περάσει και το σοκ που θα σε δει διαφορετική... γιατί αλλιώς θα συμπεριφερθείς στον έναν, αλλιώς θα συμπεριφερθείς στον άλλον, τότε πάλι αρχίζει και ανθίζει...

Σ: μμμ...

Δ3: όλα αυτά όμως έχουν να κάνουν από τη σχέση που αρχικά δημιουργήσαμε...

Σ: ...που είχατε δημιουργήσει...

Δ3: ...ώστε να μπορεί αυτή η σχέση στις διάφορες «αναμπουμπούρες» να τα βγάλει πέρα...

Σ: μμμ...

Δ3: κι ότι είμαι εγώ εδώ, είμαι για 'σένανε, είμαι όσο εσύ θέλεις.....

Σ: χμχμ..., ναι...

Δ3: ...δεν σε ζορίζω παραπάνω, δε σου βάζω πάρα πολύ ψηλά τον πήχη... και είμαι πάντα σίγουρος για 'σένα ότι θα τα καταφέρεις... και επίσης αυτό που είναι σημαντικό, είναι να 'χουνε την ευθύνη της θεραπείας τους... κι είναι σημαντικό να νιώθουν ότι οτιδήποτε το κατάφεραν, το κατάφεραν γιατί εκείνοι το προσπάθησαν, όχι γιατί έχουν το σουπερ-ντούπερ θεραπευτή μπροστά τους...

Σ: χμ...

Δ3: ...να παίρνουν εκείνοι επιβεβαίωση... και όχι εγώ...

Σ: ναι... για τον εαυτό τους, για να... νιώθουν πιο... δυνατοί, με αυτοπεποίθηση, ανεξάρτητοι...

Δ3: χμ... μέσα σ' όλο αυτό το κομμάτι είναι και να νιώσουν ότι όλα τα πράγματα γύρω τους συνδέονται... δεν είναι τίποτα τυχαία...

Σ: χμχμ...

Δ3: πέτυχαν κάτι, να νιώσουν ότι το πέτυχαν, ότι εκείνοι το προσπάθησαν, ότι εκείνοι το 'χουν δουλέψει εδώ... να νιώσουν δηλαδή, ότι η θεραπεία τους δεν είναι κάτι ξεχωριστό από την πραγματική τους ζωή... αν θέλεις... ότι είν' ένα και το αυτό... κι ότι τις αλλαγές που τις κάνουν εδώ, να τις κάνουν κι έξω..... κι αυτό που λέμε, ότι η θεραπεία είναι μικρόκοσμος της καθημερινής ζωής... να μπορούν να κάνουν αυτές τις συνδέσεις...

Σ: ναι...

Δ3: τότε νιώθεις ότι η θεραπευτική σχέση είναι εντάξει...

Σ: χμχμχμ...

Δ3: κι μπορείς να το προχωρήσεις σε άλλα πράγματα..... επίσης, η θεραπευτική σχέση δε θα πρέπει να τον... κάνει να νιώθει ανταγωνιστικά. Δηλαδή, ότι: «α, έχω μια καλή σχέση με τη θεραπεύτριά μου , οπότε δεν χρειάζεται να έχω καλή σχέση με τη μαμά μου, δε χρειάζεται να έχω καλή σχέση με τη γυναίκα μου ή...» δεν ξέρω γω με τι...

Σ: χμχμ...

Δ3: να νιώθει ότι αυτές οι σχέσεις συμπληρώνει η μία την άλλη, δεν είναι ανταγωνιστικές, αλλά: «αφού κατάφερα να έχω καλή σχέση με τη θεραπεύτριά μου, μπορώ να καταφέρω να έχω και με τη γυναίκα μου και με όλες τις άλλες γυναίκες», αν θέλεις, «με όλα τα άλλα πρότυπα εξουσίας με τα οποία συνυπάρχω», ας πούμε...

Σ: εε... είπατε πριν ότι «...κι αν είναι εντάξει θα δεις...», ας πούμε, «...αν είναι να τον πας παρακάτω»...

Δ3: χμμμ...

Σ: θέτονται στόχοι, αναρωτιέμαι; Δηλαδή..., και τους βάζετε εσείς; Τίθενται μόνο απ' το θεραπευόμενο; Τι γίνεται με τους στόχους;

Δ3: δεν είναι ξεκάθαρο, αν θέλεις...

Σ: μμμ...

Δ3: δεν είναι ξεκάθαρο... νομίζω ότι αυτά τα πράγματα είναι όπως πλέκεις ένα καλάθι.

Σ: χμχμ...

Δ3: το ένα πράγμα έρχεται και πλέκεται με το άλλο...

Κι από μένα..... κι από 'κείνον... κυρίως από 'κείνον... από μένα πιο πολύ την ώθηση... και το καθρέφτισμα...

Σ: χμμμ, την ώθηση ώστε να βρει στόχο;

Δ3: όχι... στο να πετύχει.

Σ: στο να πετύχει... αφού τον έχει θέσει, ας πούμε, ξεκάθαρα...

Δ3: το «ξεκάθαρα» «παίζεται», γιατί πολλές φορές τον θέτει και δεν το καταλαβαίνει...

Σ: χμχμ, οπότε είναι κι ένας στόχος, ας πούμε, να βρει τι θέλει..., να το ξεκαθαρίσει αυτό μέσα του;

Δ3: ξέρεις τι... ίσως δεν..., κατά τη γνώμη μου πάντα, έτσι;...

Σ: ναι...

Δ3: ...δεν θα πρέπει να ξεκαθαρίσει τον στόχο του, ότι: «αυτός είναι ο στόχος μου»... βεβαίως ζητάμε αίτημα·

Σ: ναι...

Δ3: «ποιο είναι το αίτημά σου». Ζητάμε ποιες είναι οι προσδοκίες σου απ' τη θεραπεία...

Σ: χμχμ...

Δ3: λοιπόν..., αλλά θεωρώ ότι θα πρέπει να το ονοματίσω...

Σ: χμχμχμ...

Δ3: ...αυτό που κάνει, αφού το φτάσει σ' ένα σημείο ολοκλήρωσης... να πω: «μμ, έχεις καταλάβει όλον αυτόν τον καιρό τι δουλεύεις; Μμμ...»

Σ: «έγινε... αυτό», ας πούμε...

Δ3: «...δουλεύεις τα όρια»

Σ: μμμ...

Δ3: «πώς νιώθεις;...» Κι εκεί, αν θέλεις, είναι η δικιά μου ώθηση, ότι «εφόσον δουλεύεις τα όρια και το έχεις φτάσει μέχρι εκεί, μέχρι πόσο αντέχεις να το πας; Αυτήν την περίοδο»

Σ: ναι, μμμ...

Δ3: οπότε, αυτή είναι η δικιά μου στοχοθέτηση... τώρα, κοίταξε να δεις αυτό μιλάμε για θεραπευτική... αν έχει έρθει ο άλλος με... κάποιο συγκεκριμένο αίτημα...

Σ: ναι, ναι..

Δ3: οπότε πούμε ότι «θα δουλέψουμε αυτοεκτίμηση σε είκοσι συναντήσεις», θα είναι τα πράγματα πολύ ξεκάθαρα...

Σ: μμμ...

Δ3: οπότε μετά εγώ αναγκαστικά θα πάρω πιο «αρχηγικό» ρόλο... «κάνε αυτό...», «κάνε εκείνο», «κάνε τ' άλλο», «κάνε τ' άλλο...»...

Σ: χμχμ...

Δ3: αν όμως ο άλλος έχει έρθει για θεραπεία...και αυτό που του λέμε εμείς, τουλάχιστον εγώ, δεν ότι «ερχόμενος για θεραπεία δεν ξέρω πόσο θα καθίσεις. Μου λες ότι αυτά είναι τα θέματα που σ' απασχολούν..... στατιστικά μπορώ να σου πω ότι λιγότερο από δύο χρόνια κανείς δεν

έκανε ολοκληρωμένη δουλειά... πόσο γρήγορα, πόσο αργά θα πας, εξαρτάται από 'σένα...».

Σ: χμχμ...

Δ3: εξαρτάται κι απ' τη ζωή, τι θα σου φέρει... μπορεί να σου φέρει μια απώλεια αύριο- μεθαύριο και να μας πάει...αλλού. Οπότε εκεί δεν μπορείς να βάλεις μια στοχοθέτηση. Εκεί δουλεύεις αυτό που σου φέρνει, το οποίο σίγουρα έχει να κάνει με το τι σου 'χει φέρει τις προηγούμενες φορές... άρα λοιπόν τους στόχους και το πρόγραμμά του, και ποιο θα δουλέψει πρώτο, ποιο θα δουλέψει δεύτερο εξαρτάται από 'κείνον κι όχι από 'μένα.

Σ: μμμ, ναι.

Δ3: αυτά με τους στόχους.

Σ: εεε, θεωρείτε- μου είπατε πριν, αλλά αν θέλετε να το πούμε πιο αναλυτικά- θεωρείτε πως υπάρχει δική σας θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια της δραματοθεραπευτικής διαδικασίας; Και ποια είναι αυτή, απ' το αρχικό μοίρασμα να το πάρουμε, ζέσταμα κτλ, κτλ μέχρι το τέλος.

Δ3: α...λοιπόν ξαναπές την ερώτηση

Σ: αν θεωρείτε πως υπάρχει δική σας θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια της θεραπευτικής διαδικασίας...

Δ3: αυτό είναι στη δομή της συνεδρίας. Γιατί σαν ερώτηση δεν υφίσταται.

Σ: δηλαδή;

Δ3: δεν είναι σωστή σαν ερώτηση.

Σ: δηλαδή;

Δ3: έτσι δηλαδή όπως έχει διατυπωθεί «στα διάφορα στάδια θεραπευτικής διαδικασίας»...

Σ: χμχμ...

Δ3: είναι τα διάφορα στάδια που περνάει η ομάδα. Ενώ εσύ θέλεις να σου πω στη συνεδρία της μιάμισης ώρας πού εγώ έχω πιο ξεκάθαρο ρόλο και πού κάνω πίσω και αφήνω την ομάδα να δουλέψει. Από μόνη της.

Σ: όχι, θέλω ξεκάθαρα να μου πείτε απ' το αρχικό μοίρασμα, ας πούμε εσάς...υπάρχει κάτι θεραπευτικό που κάνετε; Μετά στο...

Δ3: είναι δομή, είναι δομή της συνεδρίας...

Σ: μετά στο...

Δ3: δεν είναι στάδια...

Σ: ναι·

Δ3: δεν είναι στάδια· Στάδια...

Σ: ε, ναι η Jennings το λέει στάδια, το έχω βρει από μια πτυχιακή αυτό.

Δ3: λάθος είναι, στο λέω ξεκάθαρα, διότι κάνω τη θεωρία της δραματοθεραπείας ως εκπαιδευτρια στο (...) εδώ και δέκα χρόνια κι αυτό σαν φράση είναι...

Σ: χιχι...

Δ3: απ' αυτή τη λέξη που δε μ' αρέσει να λέω. Λοιπόν, αυτό είναι δομή θεραπευτικής συνεδρίας, στάδια είναι τα πέντε στάδια που έχουν οι διάφοροι αναλυτές και λένε ας πούμε, το πρώτο στάδιο είναι το στάδιο της γνωριμίας, το δεύτερο στάδιο είναι το στάδιο που παίρνουν τους διάφορους ρόλους...

Σ: χιχι...

Δ3: ποιος θα είναι ο... ο task leader, ποιος θα είναι ο emotional leader, ποιος θα είναι ο scapegoat¹ κλπ, μετά είναι το τρίτο στάδιο της καλής πορείας της ομάδας, μετά είναι το τέταρτο στάδιο όπου αρχίζει τη στοχοθέτησή του ο καθένας, μετά είναι το πέμπτο στάδιο όπου ο καθένας βλέπει τον εαυτό του να προχωρά... αυτά είναι τα θεραπευτικά στάδια.

Σ: αυτά είναι στάδια που λέτε...

Δ3: αυτό λοιπόν, είναι δομή θεραπευτικής συνεδρίας

Σ: οκ, λοιπόν στη δομή υπάρχει κάτι θεραπευτικό;

Δ3: δεν θεωρώ ότι υπάρχει κάτι που να μην είναι θεραπευτικό στη δομή.

Σ: χιχι...

Δ3: λοιπόν α... το αρχικό μοίρασμα, που λένε τα νέα τους, θεωρώ ότι είναι ο χώρος της μετάβασης από τον έξω κόσμο της πραγματικότητας στην πραγματικότητα της ομάδας. Λοιπόν εδώ θεωρώ σ' αυτό το κομμάτι θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ σημαντική η δουλειά του leader για να καταλάβει...

¹ Scapegoat (leader) = αποδιοπομπαίος τράγος, εκείνο το μέλος σε μια ομάδα, που γίνεται το αντικείμενο επίθεσης των μελών, φορτώνεται τα αρνητικά στοιχεία ανακουφίζοντας τους άλλους, ζητά συνεχώς διευκρινίσεις (στην πραγματικότητα για λογαριασμό άλλων) και γενικά, λειτουργεί θετικά για την ομάδα (αλλά ίσως όχι για τον εαυτό του) (Ευδοκίμου- Παπαγεωργίου, 1999, σελ. 130)

Σ: χμχμ...

Δ3: ποιο είναι το θέμα της ομάδας. Γιατί, όλοι θα σου πούνε δέκα διαφορετικά πράγματα...

Σ: χμχμ...

Δ3: το θέμα τους είναι ένα. Εκεί θα πρέπει να βρεις ποιο είναι το θέμα που τους απασχολεί.

Σ: χμμμ...

Δ3: λοιπόν και βεβαίως εκεί δε θα πρέπει να υπάρξει καθόλου κριτική...

Σ: χμ...

Δ3: μετά πάμε το σωματικό ζέσταμα, ή την ενσωμάτωση, όπου... κι εκεί είναι θεραπευτικό...

Σ: χμχμ...

Δ3: γιατί μπορούν και προσεγγίζουν, χωρίς να το ξέρουν γιατί δεν τους λέω: «α, το θέμα σας σήμερα είναι τα όρια»! μ; λοιπόν, εκεί αρχίζουν να προσεγγίζουν το θέμα που έχουν όλοι φέρει μέσα απ' το σώμα τους. Αρχίζουν δηλαδή και ξυπνούν το πρώτο μέσο γνώσης και μάθησης του ανθρώπου, που είναι το σώμα. Χωρίς να ξέρουν τι κάνουν.

Σ: χμχμ...

Δ3: ή μάλλον, χωρίς να ξέρουν γιατί το κάνουν. Αν λοιπόν, μετά περάσουμε- και βέβαια εκεί είναι και το δικό μου κομμάτι το να δω ο καθένας πώς αυτό το βιώνει...

Σ: χμχμ...

Δ3: ...εάν περάσουμε μετά στο προβολικό κομμάτι, που είναι και το επόμενο στάδιο εξέλιξης του ανθρώπου- είδες ο άνθρωπος όταν γεννιέται...

Σ: χμ...

Δ3: όλα τα πράγματα τα καταλαβαίνει μέσα απ' το σώμα του και τις αισθήσεις του...

Σ: χμ...

Δ3: ...γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό ένα παιδί να το κρατάς αγκαλιά όσο το δυνατό περισσότερο χρονικό διάστημα. Λοιπόν, όταν λοιπόν νιώσει ότι έχει ένα αρκετά μεγάλο και καλό κομμάτι του απ' αυτό, τότε αρχίζει και ενδιαφέρεται και για έξω αντικείμενα. Κι αυτό, αν θέλεις είναι και το

προβολικό στάδιο στη δραματοθεραπεία. Οπότε λοιπόν, ξεκινάς το δεύτερο κομμάτι μάθησης που είναι τα αντικείμενα έξω απ' το σώμα μου. Τα αντικείμενα στα οποία προβάλλω πράγματα, που ελλοχεύουν στο μυαλό μου και στην ψυχή μου. Οπότε εφόσον τα προβάλλω, φεύγουν από πάνω μου, άρα τα ξεφορτώνομαι μέχρις ένα σημείο, και το βλέπω κι από άλλη οπτική γωνία. Άλλο να κοιτάξω το σώμα μου έτσι κι άλλο να το κοιτάξω μέσ' απ' τον καθρέφτη. Έχω άλλη άποψη. Κι άλλο βέβαια να το δω μέσα από μια βιντεοταινία. Είναι άλλες οι οπτικές αυτές. Λοιπόν και μετά βέβαια το να περάσουμε σε ρόλο, που 'ναι ακόμα πιο βαθύ, γιατί το αρχικό μοίρασμα, αν θέλεις, είναι σε ένα πραγματικό επίπεδο, μετά πάμε στο σωματικό που δεν είμαστε και σε τόσο πραγματικό επίπεδο, πάμε πιο κάτω- προβολικό- και μετά πάμε και κάνουμε εντελώς βουτιά στους ρόλους...

Σ: χμμ...

Δ3: όπου εκεί επενδύουμε πράγματα μέσα απ' την ψυχή μας. Είτε πράγματα που έχουμε κάνει, είτε πράγματα που θα λέγαμε να είχαμε κάνει και δοκιμάζουμε πώς θα ήταν «αν» ή το «σαν να» που λέει και η Jennings...

Όπου κι εδώ ο θεραπευτής έχει τα μάτια του, τ' αφτιά του, όλες του τις αισθήσεις του στο έπακρο και είναι θεραπευτικό. Ο ρόλος. Γιατί εκεί δοκιμάζεις πράγματα, τα οποία δε σου 'χουν επιτραπεί να τα δοκιμάσεις έξω..... και κάνεις πλέον πράγματα με όλο σου το «είναι», γιατί ο ρόλος θέλει και το μυαλό σου, θέλει και την ψυχή σου...

Σ: χμ...

Δ3: θέλει και το σώμα σου..... οπότε θα πρέπει να το φέρεις μετά όλο αυτό σ' ένα «κλείσιμο» κι εκεί θα πρέπει να δεις εάν η πραγματικότητα που εσύ είδες σαν θεραπευτής που ενσωματώθηκε- προβλήθηκε- παίχτηκε, εάν αυτήν την πραγματικότητα...

Σ: χμ...

Δ3: την έχει δει και ο πελάτης. Εάν δηλαδή, έχει δει αυτό που είδες εσύ που έκανε με το σώμα του. Χωρίς εσύ να του το πεις...

Σ: χμχμ...

Δ3: «τι νιώσατε; Τι σας ήταν πιο εύκολο, τι σας ήταν πιο δύσκολο...

Σ: χμ...

Δ3: ... «το 'χετε ξανακάνει, το 'χετε ξαναδοκιμάσει;... Μοιάζει κάτι απ' αυτό με την καθημερινότητά σας; Κι εκεί βλέπεις.....μέχρι ποιο σημείο είναι έτοιμος να δει και να δουλέψει.

Σ: χμμ...

Δ3: και πρέπει να το σεβαστείς αυτό το κομμάτι. Ότι είναι μέχρι εκεί.

Ε: χμ...

Δ3: θεραπευτικό θεωρώ ακόμα κι ο τρόπος που θα τον χαιρετήσω τον άλλο φεύγοντας. Από τη στιγμή που θα έρθει και θα χτυπήσει το κουδούνι και 'γω θα του μιλήσω από πάνω, θεωρώ πως έχει ξεκινήσει η θεραπεία του.

Σ: χμχμ...

Δ3: αυτά·

Σ: πολύ σημαντικά πράγματα μου λέτε... μάλιστα, λοιπόν, εμμ, θεωρείτε πως υπάρχει κάτι θεραπευτικό στην καθεαυτή σχέση που αναπτύσσετε με τους πελάτες; Κι αν ναι, ποιο είναι αυτό;

Δ3: όταν λες καθεαυτή σχέση τι εννοείς;

Σ: εμμ, μάλλον εσείς βέβαια θεωρείτε ότι μπορείτε να έχετε μόνο επαγγελματική σχέση μ' αυτόν τον άνθρωπο, η οποία είναι βοηθητική, θεραπευτική, όπως είπατε από την αρχή μέχρι...

Δ3: απ' το πρώτο τηλεφώνημα...

Σ: απ' το πρώτο τηλεφώνημα·

Δ3: χμχμ...

Σ: μμμ...

Δ3: πρέπει να νιώσει ότι είσαι εκεί για 'κείνον

Σ: μμμ...

Δ3: ότι το δικό του πρόβλημα είναι πρόβλημα δικό σου πλέον·

Σ: ναι

Δ3: και να νιώσει ότι και μπορεί να σ' εμπιστευθεί,

Σ: ναι

Δ3: αλλά και μπορείς να τον βοηθήσεις...

Σ: χμμμ... απ' το πρώτο τηλεφώνημα...

Δ3: μμμ...

Σ: εμ, λοιπόν, θεωρείτε πως η σχέση αυτή, που αναπτύσσετε με τους πελάτες και κυρίως σε ομάδες έτσι;- το, το βάζω κι αυτό...

Δ3: χμχμ...

Σ: έχει κάποιο χαρακτηριστικό που τη διαφοροποιεί από άλλων προσεγγίσεων τις θεραπευτικές σχέσεις; Απ' όσο ξέρετε, έτσι;...

Δ3: κοίταξε να δεις, νομίζω ότι όλοι οι προσωποκεντρικοί...

Σ: χμχμ...

Δ3: είμαστε στο ίδιο μήκος κύματος.

Σ: χμχμ...

Δ3: είμαστε λίγο- πολύ... αυτά πιστεύουν και εκείνοι...

Σ: (γέλια) με κάποιες σημαντικές αποκλίσεις αλλά... ναι.

Δ3: λοιπόν, δεν είναι κάτι που το έχω ψάξει ιδιαίτερα...

Σ: χμ...

Δ3: για να σου πω την αλήθεια...

Σ: ναι, ναι, απ' όσο γνωρίζετε...

Δ3: ...έτσι; Αλλά νομίζω ότι σ' αυτά τα κομμάτια πρέπει να στηρίζονται στην ασφάλεια, στην εξεμύθεια, στο απόρρητο...

Σ: χμ...

Δ3: στη σταθερότητα, ότι θα είμαστε κάθε φορά εδώ τάδε ώρα, τάδε μέρα...

Σ: χμχμ, ναι, συνέπεια, ας πούμε και ακρίβεια...

Δ3: χμχμ στο συμβόλαιο που λέμε...

Σ: ναι, χμχμ...

Δ3: εεε..., τώρα, το αν... ίσως να «παιζουμε»

Σ: χμχμ...

Δ3: κι ίσως όχι μόνο σα δραματοθεραπευτές, αλλά και σαν άνθρωποι, στη λέξη «αγάπη» που σου είπα πριν

Σ: χμμμ...

Δ3: και στο πόσο δείχνεις στον άλλο ότι «οκ, ό,τι και αν έχεις κάνει δεν αλλάζει η άποψή μου για σένα...»

Σ: χμχμ...

Δ3: «...έχω μέρος στην καρδιά μου που είσαι εσύ...»

Σ: χμχμ....

Δ3: «να το μεγαλώσεις μπορεί, να το μικρύνεις δεν υπάρχει περίπτωση»

Σ: χμχμ...

Δ3: ίσως αυτό

Σ: χμμμ...

Δ3: επίσης, ίσως και σ' ένα άλλο να διαφοροποιούμαστε

Σ: ναι, ναι...

Δ3:κι αυτό στο ανέφερα πριν, ότι θα είμαι προσιτή

Σ: Χμχμ

Δ3: Και θα κοιτάξω να βρω το μήκος κύμματός του... δεν θα πάρω ένα ρόλο, ο οποίος θα είναι άκαμπος και μόνο αυτός

Σ: Ναι..... ένα πραγματικό ενδιαφέρον για τον άλλον, ειλικρινές ενδιαφέρον

Δ3: Χμχμ...

Σ: που δείχνει, ας πούμε, ότι «θα είμαι εδώ για σένα, θα προσπαθήσω να μπω στο ίδιο μήκος κύματος για σένα...»

Δ3: χμχμ...

Σ: και «είσαι 'συ έτσι όπως είσαι», ας πούμε «και ενδιαφέρομαι για σένα... το να χαλάσει αυτή η εικόνα μου αποκλείεται... το να εμπλουτιστεί, ας πούμε θετικά...»

Δ3: χμχμ...

Σ: ναι, οκ

Δ3: και είναι αυτό που του περνάω, ότι «εμένα μ' ενδιαφέρει ν' αγαπήσεις τον εαυτό σου»

Σ: μμμ, χμ...

Δ3: «εάν τον αγαπήσεις και θελήσεις κάποια πράγματα να τ' αλλάξεις, οκ εδώ, μαζί είμαστε... αλλά μ' ενδιαφέρει να τον αγαπήσεις, γιατί σίγουρα είναι αξιαγάπητος... απλά δε στο έχουσε καθρεφτίσει ότι είναι αξιαγάπητος»

Σ: χμχμ...

Δ3: αλλά νομίζω ότι αυτό δεν έχει να κάνει τόσο με προσέγγιση...

Σ: χμχμ...

Δ3: όσο με προσωπική φιλοσοφία μάλλον...

Σ: ναι, μμμ, μου το 'χουν πει όλοι οι δραματοθεραπευτές αυτό...

(γέλια)

Δ3: είδες, γι' αυτό σου λέω, πρέπει να το κάνεις βιβλίο να δούμε τι γίνεται!

Σ: ναι, ναι...

Δ3: αγχώνομαι λίγο για την ώρα...

Σ: εε, είμαστε εντάξει, είναι μια τελευταία ερώτηση θα σας κάνω, όχι ακριβώς ερώτηση, αν θέλετε να μου πείτε το συναίσθημα ή την αίσθηση που έχετε τώρα από τις τρέχουσες συνεδρίες σας με ομάδες...

Δ3: χιχι...

Σ: μια αίσθηση, ένα κάτι για το εδώ και το τώρα σας..., γι' αυτή την περίοδο τελοσπάντων...

Δ3: χιχι... το συναίσθημά μου ποιο είναι..... μια λαχτάρα·

Σ: μμμ...

Δ3: λαχτάρα όχι α! [...], χαράς! Και αναμονής..... Να ακούσω για τη ζωή τους, να δω τη ζωή τους πώς είναι... έρχομαι με χαρά να τους δω. Και να τους ακούσω. Και να σου πω κάτι περίεργο;

Σ: χιχι...

Δ3: την πρώτη φορά που έρχεται πελάτης λυπάμαι...

Σ: μμμ... με ποια έννοια, ότι «ωχ, άλλος ένας» ας πούμε, «που χρειάζεται..., που έχει ανάγκη;»

Δ3: ναι!

Σ: μμμ, το καταλαβαίνω...

Δ3: ε, μιλούσα τις προάλλες με τον κύριο που θα μου φτιάξει την ταμπέλα μου έξω...

Σ: χιχι...

Δ3: και μου λέει: «έχεις περισσότερους άντρες ή γυναίκες;», ξέρεις τα κλασσικά που σε ρωτάνε..., ναι...

Σ: ναι, ναι...!

Δ3: «έχουν αυξηθεί τώρα τελευταία». Λέω: «ναι, δυστυχώς», μου λέει: «γιατί λες δυστυχώς; Πρέπει να χαιρέσαι!», «δε χαιρόμαι!» λέω... κι όπως θυμώνω πάρα πολύ και με τον τρόπο που λέγονται τα πράγματα στην τηλεόραση...

Σ: α...! αυτό με θυμώνει κι εμένα...!

Δ3: και θεωρώ... είναι σαν να τους σπρώχνουν τους ανθρώπους όλους να πάνε να κάνουν θεραπεία...!

Σ: ναι, ναι, μα τους «βγάζουν» τελείως...

Δ3: και ξέρεις, ενώ λέγανε σ' ένα συνέδριο που 'χα βρεθεί και λέγανε, ας πούμε, ότι α, θα υπάρξει κάμψη στο επάγγελμα λόγω οικονομικών...

Σ: μμμ...

Δ3: δυσχερειών κλπ..., έτσι όπως τους τα 'χουν κάνει τα πράγματα, όλοι τρέχουν και δε φτάνουν. Εμένα αυτό με λυπεί...

Σ: μμμ...

Δ3: γι' αυτό, όταν, ας πούμε, με παίρνει κάποιος τηλέφωνο και μου λέει «θέλω να σας δω» κτλ, στενοχωριέμαι, λέω, ρε παιδί μου κι άλλος ένας άνθρωπος που υποφέρει... γιατί;

Σ: χμ...

Δ3: ξέρεις τι, θεωρώ ότι μέσα μας έχουμε τον τρόπο να εξισορροπούμε... και σαν οργανισμοί, σαν σώματα, αν το ακολουθήσεις το σώμα σου, ξέρει και να σε κάνει καλά...

Σ: χμχμ...

Δ3: και να επανέλθεις. Το ίδιο είναι και η ψυχή σου...

Σ: χμχμ...

Δ3: το θεωρώ άσχημο το ότι έχουμε φτάσει να πηγαίνουμε σε κάποιον και να τον πληρώνουμε για να φτάσουμε σε ισορροπία.

Σ: χμχμ και να εμπιστευτούμε αυτά τα κομμάτια μας , ας πούμε, που μας λένε ότι «είναι αυτός ο δρόμος μας, βρε παιδί μου»

Δ3: χμχμ... είναι πολύ άσχημο που καταφέρνουμε και σαν γονείς, αν θέλεις και σαν εκπαίδευση και σαν κοινωνία να τους «ψαλιδίζουμε» όλες αυτές τις δυνατότητες...

Σ: ναι...

Δ3: και πρέπει μετά ο άλλος να πληρώσει για να τις πάρει πίσω...

Σ: μμμ...

Δ3: είναι σχήμα οξύμωρο λίγο- πολύ...

Σ: ναι, ναι... ναι..... πολύ ενδιαφέροντα πράγματα μου είπατε...

Δ3: ωραία, να 'σαι καλά...

Σ: ευχαριστώ πάρα πολύ!

Συνέντευξη 4η

Σ: Λοιπόν, μου έλεγες ότι και στο ατομικό μπορούμε να εφαρμόσουμε τη δραματοθεραπεία.

Δ4: Ναι, στις ομάδες εφόσον υπάρχουν πολλοί θεραπευόμενοι είναι πολύ πιο βολικό, όσον αφορά το θέμα, δηλαδή ένας θεραπευόμενος μπορεί να δουλέψει το θέμα του με διαφορετικούς ρόλους, να δει απέναντί του ο άλλος θεραπευόμενος πώς προσεγγίζει...

Σ: χμχμ...

Δ4: ...το δικό του θέμα...

Σ: χμχμ...

Δ4: να κάνει μια πρόβα

Σ: χμχμ...

Δ4: μέσα από άλλους ρόλους που εκείνος παρατηρεί... στο ατομικό...

Σ: ναι...

Δ4: γίνεται αυτό αλλά η δυσκολία είναι ότι ο θεραπευτής κάποιες φορές μπορεί να πάρει ρόλο, όμως όχι πάντα... υπάρχουν κομμάτια που ο θεραπευόμενος καλείται μόνος του να τα δουλέψει που εκεί υπάρχει περιορισμός, δηλαδή μπορεί να πάρει, να κάνουμε την άσκηση με την άδεια καρέκλα

Σ: χμχμ...

Δ4: ή να έχουμε τρεις θέσεις, για παράδειγμα την οικογένειά του και να πηγαίνει να κάθεται σε κάποια θέση και αναλόγως να μιλάει ως κάποιο μέλος και μετά να απαντάει ο ίδιος πάλι ως κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς του...

Σ: ναι...

Δ4: αυτό στις ομάδες, όπως καταλαβαίνεις είναι πιο βοηθητικό...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: γιατί βλέπει και του καθρεφτίζουν...

Σ: χμχμ...

Δ4: και τα μέλη, συμπεριφορές που εκείνος δεν μπορεί να δει. Οπότε, ο θεραπευτής καλείται στο ατομικό να καθρεφτίσει...

Σ: χμμ...

Δ4: που άλλο ρόλο έχει ο θεραπευτής όμως, όπως ο θεραπευόμενος στο ατομικό...

Σ: ναι...

Δ4: και με διαφορετική ευλυγισία λειτουργεί στην ομάδα...

Σ: χμχμ...

Δ4: διαφορετικά θα το λάβει υπόψη του ο θεραπευόμενος

Σ: ναι...

Δ4: εάν ένας εξίσου... θεραπευόμενος καλύψει ένα κενό ή τον θυμώσει...

Σ: χμμ...

Δ4: και αλλιώς με το θεραπευτή του.

Σ: αλλιώς με το θεραπευτή του

Δ4: γιατί μεταξύ θεραπευομένων πρέπει να υπάρξει «πάρε-δώσε»

Σ: ναι...

Δ4: μπορεί να πει: «α!» μέσα του, μπορεί να δώσει ερμηνεία, να σχολιάσει, να κρίνει...

Σ: χμχμ...

Δ4: τα μέλη μεταξύ τους πολλές φορές δεν προστατεύονται. Εκεί είναι ο θεραπευτής για να τα προστατέψει...

Σ: χμχμ...

Δ4: στο ατομικό όμως, ο θεραπευτής οφείλει να προστατεύει και να έχει απόσταση και να μην ερμηνεύει...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί το δράμα δεν ερμηνεύεται!

Σ: το δράμα δεν ερμηνεύεται!

(γέλια)

Σ: θες να μου μιλήσεις πιο πολύ για το πώς νομίζεις εσύ ότι..., μάλλον πώς μπορεί να οριστεί η σχέση η θεραπευτική;

Δ4: σε ομάδες; Θέλεις να τα διαχωρίσουμε;

Σ: απ' ότι καταλαβαίνω για σένα δεν έχει και μεγάλη διαφορά...

Δ4: για μένα δεν διαχωρίζεται...

Σ: δεν διαχωρίζεται ε; δηλαδή είναι το ίδιο...

Δ4: η εγγύτητα μιας σχέσης...

Σ: χμχμ...

Δ4: είτε είναι σε ομάδα, είτε είναι σε ατομικό δεν διαχωρίζεται...

Σ: ναι...

Δ4: σαφώς ο θεραπευόμενος όταν είναι σε ομάδα αισθάνεται αρχικά ότι μοιράζεται το θεραπευτή του. Άμα είναι οκτώ μέλη... έχει κάνει ήδη ατομικό ο κάθε θεραπευόμενος... καταρχάς αυτό να το πούμε και να το τονίσουμε, δεν μπαίνει κάποιος χωρίς ατομικό σε μια ομάδα κι αν μπει είναι λάθος, γιατί συνήθως βγαίνουν αδούλευτα κομμάτια που όφειλε ο θεραπευτής να τα έχει δουλέψει σε ατομικό.

Σ: ναι.

Δ4: και δεν «πηγαίνει» η ομάδα, δεν προχωράει

Σ: ναι, ναι...

Δ4: οπότε, όταν κάποιος θεραπευόμενος από το ατομικό του μεταφέρεται σε ομαδικό επίπεδο...

Σ: χμχμ...

Δ4: αυτομάτως...

Σ: ναι...

Δ4: η σχέση διαφοροποιείται. Είναι όπως η μαμά που έχει ένα παιδί...

Σ: χμχμ...

Δ4: και έρχονται τα αδερφάκια και δεν γεννιέται ένα αδερφάκι...

Σ: μμμ...

Δ4: ξαφνικά έχει πολλά αδερφάκια

(γέλια)

Δ4: και μοιράζεται γιατί...

Σ: ναι...

Δ4: μπορεί να έχει την προστασία του θεραπευτή ο θεραπευόμενος...

Σ: χμχμ...

Δ4: αλλά, θα ακούει από τα μέλη...όχι προστατευμένα

Σ: χμχμ

Δ4: τη γνώμη, μια άμεση γνώμη καθημερινότητας. Είναι η μικρογραφία της... της καθημερινής ζωής η ομάδα...

Σ: ναι, βέβαια...

Δ4: οπότε ο θεραπευτής εκεί καλείται να προστατέψει και τον έναν θεραπευόμενο και τον άλλο θεραπευόμενο...

Σ: να κρατήσει ισορροπίες...

Δ4: και να κρατήσει ισορροπίες... απαγορεύεται να πάρει θέση...

Σ: χμχμ...

Δ4: να πάρει θέση καθαρή ως προς τον έναν ή στον άλλο, εκτός εάν κάποιος παραβαίνει κάποιον κανόνα...

Σ: χμχμ...

Δ4: δηλαδή να χρησιμοποιήσει λεκτική βία, να..., να χειρίζεται τα όρια ένας θεραπευόμενος κάποιου άλλου θεραπευόμενου...

Σ: χμχμ...

Δ4: και να ελέγχει ο θεραπευτής ότι δεν το αντέχει ή αντέχει και τι δεν αντέχει- αυτό είναι προϋπόθεση βέβαια, να έχουν δουλέψει όλοι ατομικό, το λέω ξανά...

Σ: ναι...

Δ4: έτσι ώστε, να γνωρίζει ο θεραπευτής τα όρια του κάποιου θεραπευόμενου και να είναι εκεί για να αγκαλιάσει... κάνε μου ερω...

Σ: ναι, βέβαια, χμχμ... απ' ότι ακούω, μου λες ότι αναλαμβάνει πολλές ευθύνες, τώρα για μένα, στα δικά μου αυτιά ακούγονται...

Δ4: κοίτα...

Σ: ...πολλές ευθύνες που δεν είναι..., δηλαδή δρα σα μαμά; Και προστατεύει και, και...

Δ4: ναι, αλλά δεν είναι μία μαμά που καϊδεύει τα φτερά και δεν τα αφήνει ν' ανοίξουν... ενισχύει το κομμάτι «προχώρησε»...

Σ: χμχμ...

Δ4: δείχνει τα μονοπάτια, απλώς είναι εκεί για να ελέγχει αν θες, τα βήματα

Σ: χμχμ...

Δ4: να γίνονται με απόλυτη σταθερότητα κι όταν κάποιος είναι έτοιμος..!

Σ: αλλά δεν είναι αυτό στο χέρι του θεραπευόμενου, θες να πεις...

Δ4: είναι, γιατί ο θεραπευόμενος ούτως ή άλλως είναι στην ομάδα για να πειραματιστεί..., για να κολυμπήσει... θα κολυμπήσει!

Σ: χμχμ...

Δ4: κάποιιοι είναι έτοιμοι κι ενώ είναι έτοιμοι δεν το εννοούν να κάνουν το βήμα... εκεί ενισχύει ο θεραπευτής...

Σ: χμμμ...

Δ4: κάποιιοι ρισκάρουν, ενώ δεν είναι έτοιμοι...

Σ: ναι...

Δ4: το κάνουν το βήμα...

Σ: χμχμ...

Δ4: κι ο θεραπευτής, ανάλογα με το θεραπευόμενο πάντα, μπορεί να του πει «κολύμπα..., περπάτα...»

Σ: χμχμ...

Δ4: «...και να δούμε τι θα γίνει κι εγώ είμαι εδώ μετά...»

Σ: ναι...

Δ4: «...να προστατέψω και να μαζέψω ενδεχομένως κομμάτια απ' τα σπασμένα...»

Σ: ναι. Νιώθω τώρα, δεν ξέρω ίσως επηρεασμένη από την ροτζεριανή...

Δ4: πες μου...

Σ: ...αλλά νιώθω ότι είναι σαν να «είμαι η μαμά και κάντε εσείς ό,τι θέλετε, εγώ είμαι εδώ», ας πούμε, «ανά πάσα ώρα και στιγμή για να παρεμβαίνω, να ενισχύω, να αποτρέπω, να..., να..., να...». Έχεις ένα τέτοιο ρόλο;

Δ4: μμμ... αυτός είναι ένας ρόλος παγίδα. Εάν ο θεραπευόμενος..., γιατί το ακούω χειριστικό εγώ όλο αυτό...

Σ: χμχμ...

Δ4: δηλαδή, αν ένας θεραπευόμενος επιλέγει να χειρ... αυτό είναι χειριστικό και για το θεραπευόμενο προς το θεραπευτή.

Σ: χμχμ...

Δ4: ότι δεν παίρνω καμία ευθύνη του εαυτού μου είναι αυτό... αυτό ακούω μ' αυτό που μου λες...

Σ: ναι...

Δ4: το κομμάτι που σώζει...

Σ: χμχμ...

Δ4: είναι το συμβολικό

Σ: ναι...

Δ4: δηλαδή, όταν παρεμβαίνει, μπαίνει όχι παρεμβαίνει, το συμβολικό κομμάτι στη δραματοθεραπεία είτε μιλάμε για ρόλο, είτε μιλάμε για προβολικό κομμάτι, είτε μιλάμε για ενσωμάτωση, όταν δηλαδή καλείται να μιλήσει το σώμα και το συναίσθημα...

Σ: χμχμ...

Δ4: εκεί που δεν παρεμβαίνει καθόλου ο λόγος και η λογική... αυτά τα κομμάτια που θα βγάλει ο θεραπευόμενος...

Σ: σε μια δημιουργία του θες να πεις έτσι;

Δ4: ναι, ναι..., ναι σε μια δημιουργία του. Μιλάμε τώρα για το σύμβολο...

Σ: χμχμ...

Δ4: με οποιοδήποτε τρόπο

Σ: ναι, ναι...

Δ4: το σύμβολο μέσω σώματος, μέσω ρόλου...

Σ: χμχμ...

Δ4: ή μέσω ζωγραφικής, πηλού...

Σ: χμχμ...

Δ4: μέσω προβολικού σταδίου...

Σ: χμχμ...

Δ4: εκεί ο θεραπευόμενος βλέπει τι εκείνος πραγματικά επιλέγει. Το βλέπει μόνος του..., φαίνεται...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: το εξαντλεί και λεκτικά κι εκεί ο θεραπευτής είναι με ερωτήσεις για να βοηθήσει το θεραπευόμενο να δει τι εκείνος έφτιαξε... χωρίς παρέμβαση.

Σ: χμχμ...

Δ4: χωρίς ερμηνεία... και τότε λογικά μπορεί να παραδεχτεί ο θεραπευόμενος: «α! κοίταξε τι κάνω!... αυτό που κάνω στην καθημερινότητά μου, να εξαρτώμαι από τον άλλον, να χειρίζομαι σχέσεις έτσι ώστε να θυματοποιώ τον εαυτό μου, το κάνω και στη σχέση μας και γιατί γίνεται αυτό;» εκεί είναι το κλειδί. Στο συμβολικό κομμάτι... στο σύμβολο...

Σ: μμ...

Δ4: και δεν μπαίνει σε δράση κάποιος που δε θέλει...

Σ: χμχμ...

Δ4: να κάνει οτιδήποτε...

Σ: χμμ...

Δ4: κι αυτό μπαίνει στο συμβόλαιο.

Σ: χμχμ...

Δ4: είτε πρόκειται για ομάδα, είτε πρόκειται για ατομικό...

Σ: ναι...

Δ4: ορίζεται στους κανόνες και στο συμβόλαιο η δράση, οποιαδήποτε δράση, είτε προβολική, είτε με το σώμα, είτε μέσω ρόλου...

Σ: χμχμ, χμχμ...

Δ4: στο «ατομικό ατομικό» αυτό συμβαίνει άμεσα, δηλαδή ο θεραπευόμενος λέει «δε θέλω», το ακούω και δεν γίνεται...

Σ: χμχμ...

Δ4: στην ομάδα δοκιμάζεται ο θεραπευόμενος, γιατί για παράδειγμα μια ομάδα έξι ατόμων...

Σ: ναι...

Δ4: εάν θέλουν οι πέντε και δεν θέλει ο ένας...

Σ: ναι...

Δ4: το «παίρνει» η ομάδα

Σ: δηλαδή;

Δ4: δηλαδή, είναι πολύ βοηθητικό τελικά, αν και στην αρχή θυμώνει... η ομάδα να πει το κάθε μέλος πώς αισθάνεται... που κάποιος δε θέλει να συμμετέχει...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί στην καθημερινότητά τους...

Σ: χμ...

Δ4: όταν κάποιος ενδεχομένως δεν ακολουθεί...

Σ: χμχμ...

Δ4: ...τη δική τους επιθυμία, διαφωνούν.

Δ4: τι κάνουν; Παρασύρεται; Ο θεραπευόμενος που δε θέλει να κάνει τη δραστηριότητα;

Σ: χμμ...

Δ4: δεν την κάνει τελικά και μετά αισθάνεται άσχημα που δεν την έκανε;
Αυτό μπαίνει μέσα στη διαδικασία της θεραπείας δηλαδή...

Σ: χμχμ...

Δ4: το πώς ο καθένας θέλει ή δεν θέλει να συμμετέχει και γιατί θέλει
και γιατί δεν θέλει...

Σ: χμμ...

Δ4: μπορεί κάποιος πάντα να συμμετέχει μόνο και μόνο για να είναι
αποδεκτός...

Σ: ναι...

Δ4: μπορεί κάποιος να μη συμμετέχει μόνο και μόνο για να κάνει τη
διαφορά και για να ασχολούνται...

Σ: χμχμ...

Δ4: κάποια μέλη μαζί του...

Σ: χμχμ...

Δ4: μπορεί να μη συμβαδίζει απλώς το θέμα του...

Σ: ναι...

Δ4: και να μην έχει ακουστεί γιατί γίνονται και λάθη...

Σ: και δεν γίνεται κιόλας... τελοσπάντων δεν ισχύει αυτό με τις
πλειοψηφίες: «α, θα γίνει αυτό γιατί το 'πε η πλειοψηφία»... τίθεται σα
θέμα κάτω και αρχίζει και ανοίγεται...

Δ4: βέβαια, δεν υπάρχει πλειοψηφία...

Σ: χμχμ..., χμχμ... γιατί υπάρχουν καταπιεσμένες μειοψηφίες στην
πλειοψηφία...

Δ4: όχι, όχι, δεν υπάρχει πλειοψηφία...

Σ: ναι, χμ...

Δ4: είναι πολύ καθαρό ότι εάν δεν επιθυμεί, δεν γίνεται.

Σ: ωραία...

Δ4: έχω σε ατομικό θεραπευόμενη δύο χρόνια...

Σ: χμχμ...

Δ4: αυτή τη στιγμή... τους πρώτους δώδεκα μήνες δεν ήθελε να αγγίξει
τίποτα... από την αρχή ενώ γνώριζε ότι η ειδικέυσή μου είναι
δραματοθεραπεία...

Σ: χμχμ...

Δ4: που είμαι ψυχολόγος, αλλά η ειδικέυσή μου είναι δραματοθεραπευτική...

Σ: χμχμ...

Δ4: δεν ήθελε ούτε με χρώματα ν' ασχοληθεί, ούτε τίποτα, ούτε να σηκωθεί, ούτε να μπει σε ρόλο... δεν το 'χε κάνει ποτέ...

Σ: μμμ... δεν το 'χε κάνει ποτέ...

Δ4: ποτέ... επικεντρώνεται στο λεκτικό κομμάτι και για τους δικούς της λόγους...

Σ: χμμμ...

Δ4: δεν το 'χε κάνει ποτέ... δεν ήθελε καν στο..., στο γραφείο υπάρχουν δύο χώροι, τους είδες· ο ένας χώρος είναι με τις καρέκλες...

Σ: χμχμ...

Δ4: κι ο άλλος είναι με τα μαξιλάρια στο χαλί...

Σ: χμχμ...

Δ4: δεν υπάρχει δυνατότητα διαφορετικά...

Σ: ναι...

Δ4: στο ατομικό όμως, όταν κάποιος έρχεται, αφού έχει αποφασίσει ότι θ' αρχίσει ψυχοθεραπεία,...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: επιλέγει τον χώρο του...

Σ: θέλει τις καρέκλες ή θέλει στα μαξιλάρια; Επιλέγει- καταρχάς, εάν επιλέξει το μαξιλάρι...

Σ: χμμμ...

Δ4: εάν θέλει να είναι με τα παπούτσια του ή εάν θέλει να τα βγάλει· δεν υπάρχει υποχρέωση ότι στο χαλί βγάζουμε τα παπούτσια μας...

Σ: ναι...

Δ4: εγώ τα βγάζω·

Σ: χμχμ...

Δ4: έχω τις κάλτσες μου...

Σ: γιατί έτσι νιώθεις πιο άνετα, παίρνεις την ευθύνη του εαυτού σου...

Δ4: νιώθω πιο άνετα· βγάζω τα παπούτσια μου, έχω τις κάλτσες μου· κάποιοι θεραπευόμενοι ρωτούν·

Σ: χμχμ...

Δ4: αυτό συνδέεται με τα «πρέπει»

Σ: χμ, ναι...

Δ4: γιατί είναι εξαναγκασμός!

Σ: χμ...

Δ4: «θα κάτσεις στο καλί, θα βγάλεις και τα παπούτσια σου»!

Σ: ναι...

Δ4: «θα έχεις κάλτσες και θα τις βάλεις»!

Σ: χμχμ...

Δ4: δεν υπάρχει αυτό...

Σ: ναι...

Δ4: και στις ομάδες αναλόγως κάποιοι τα βγάζουν, κάποιοι δεν τα βγάζουν ποτέ, καμία φορά τα παπούτσια τους· δεν θέλουν...

Σ: ναι· είναι στην ευχέρειά τους και 'συ τους το επιτρέπεις αυτό...

Δ4: ανάλογα και στη δράση είναι αυτό... αν δε θέλουν δε θα το κάνουν·

Σ: οκ...

Δ4: και έτσι... δουλεύω...

Σ: ναι· σε ρώτησα τι είναι για σένα θεραπευτική σχέση δραματοθεραπευτή- πελάτη και έμεινα και έδωσα μεγάλη σημασία σ' αυτό που είπες ότι υπάρχει ένα συμβόλαιο το οποίο συζητιέται και ανοίγεται και ανοίγονται θέματα και τελοσπάντων το φτιάχνεται μαζί...

Δ4: χμχμ...

Σ: έτσι, δηλαδή δεν αυτοσχεδιάζεις εσύ· «εγώ είμαι η εξουσία και θα κάνω εγώ αυτό που...»

Δ4: όχι· το συμβόλαιο βγαίνει μέσα από τα μέλη...

Σ: χμχμχμ...

Δ4: σαφώς, όταν μια ομάδα έχει περάσει και κάθε μέλος από ατομικό...

Σ: ναι...

Δ4: γνωρίζουν ότι υπάρχει το απόρρητο, ότι οφείλουνε να είναι ειλικρινείς, να μην έχουν κριτική διά... αυτά βγαίνουν από τα μέλη· καμία φορά δεν έχει χρειαστεί να γράψω...

Σ: χμ...

Δ4: ούτε καν το γράφω εγώ...

Σ: χμχμ...

Δ4: βγαίνει από τα μέλη και γράφονται, γράφεται το συμβόλαιό τους...

Σ: χμμμ...

Δ4: και από τα μέλη...

Σ: ναι. Κατάλαβα.

Δ4: όμως θεωρώ ότι έχει βγει από το ατομικό...

Σ: χμμμ...

Δ4: γιατί στις αρχές του ατομικού, όταν κάποιος δε γνωρίζει καθόλου... έχουν υπάρξει άτομα, θεραπευόμενοι που έρχονται και έτσι, δε γνωρίζουν καν· εκεί, κάνω ένα ραντεβού ενημερωτικό· τι είναι, τι πρόκειται να γίνει...

Σ: χμμμ...

Δ4: να ακούσω αν υπάρχει αίτημα, αν δεν υπάρχει τους αφήνω να το σκεφτούν και να με πάρουν αργότερα

Σ: χμχμ...

Δ4: όποτε θέλουν τηλεφωνάνε και αν θέλουν να δεσμευτούν, γιατί υπάρχει μία δέσμευση·

Σ: υπάρχει μία δέσμευση.

Δ4: αυτό ορίζεται από μένα.

Σ: χμ...

Δ4: δηλαδή δε θα δεχτώ κάποιον θεραπευόμενο που ενδεχομένως θα θέλει να έρχεται μία φορά το μήνα... δε τίθεται θέμα εάν είναι από επαρχία, εάν...επειδή θεωρεί ότι αυτό χρειάζεται...

Σ: χμμμ...

Δ4: εκεί υπάρχει ένα όριο.

Σ: ναι.

Δ4: γιατί αν δεν είναι σταθερή και ασφαλής η σχέση, αν δε δημιουργήσω απ' την αρχή ένα σταθερό και ασφαλές πλαίσιο, εκ των πραγμάτων·

Σ: ναι...

Δ4: δεν μπορεί να προχωρήσει· οπότε, αυτό ορίζεται από μένα· το...η αρχική δέσμευση και μετά το τι σημαίνει δέσμευση για τον κάθε θεραπευόμενο...

Σ: χμμμ...

Δ4: το κουβαλάει και στην προσωπική του ζωή· σημαίνει εμπιστοσύνη, σημαίνει άνοιγμα...

Σ: χμχμ...

Δ4: σημαίνει αφοσίωση και τι σημαίνει αφοσίωση, εξάρτηση; Χειρισμός; Η απλώς εγγύτητα και μοίρασμα;

Σ: χμ...

Δ4: είναι διαφορετικό·

Σ: χμχμ, χμχμ..., οπότε, άμα σου έλεγα ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της σχέσης θα μου έλεγες...αυτά όλα;

Δ4: ναι!

Σ: μμ...

Δ4: το συμβόλαιο θα σου έλεγα πάλι.

Σ: μμ...

Δ4: το συμβόλαιο καθορίζει μία σχέση.

Σ: ναι, μχμχ...

Δ4: στην ομάδα πολλές φορές μπαίνουν και κομμάτια που είναι προσωπικά από κάποια μέλη δηλαδή, έχω γράψει κανόνα σε ομάδα, έχω σημειώσει, έχουν γράψει κανόνα σε ομάδα, τελοσπάντων γίνεται ανάρτηση...

Σ: χμχμ...

Δ4: των κανόνων...

Σ: μμ...

Δ4: όπου έλεγε: «όταν θέλουμε να πούμε τη γνώμη μας σ' ένα άλλο μέλος, τη λέμε μαλακά και με ευγένεια»

Σ: ναι...

Δ4: αυτός ο κανόνας όμως, με την πάροδο του χρόνου έγινε θέμα...

Σ: μμ...

Δ4: γιατί κάποια μέλη ήθελαν να πουν τη γνώμη τους...

Σ: μμ, έτσι όπως ήθελαν εκείνα, με τον τρόπο που ήθελαν εκείνα...

Δ4: ήθελαν με τον τρόπο..., ήθελαν να το πουν πρωτόγονα!

Σ: μμ...

Δ4: όπου, άμα δεν έχεις μάθει να λες τη γνώμη σου και την αλήθεια σου βγαίνει λίγο τσαλακωμένη, λίγο με αγένεια, λίγο...

Σ: ναι βέβαια...

Δ4: μέχρι να μάθεις όμως να την ακούς και 'συ ο ίδιος...

Σ: μμμ...

Δ4: οπότε εκεί θυμόμενοι τον κανόνα λένε: «μα αφού έχουμε πει αυτό, τι θα γίνει;»· το έφεραν μέσα στην ομάδα...

Σ: χμχμ...

Δ4: οπότε εγώ αυτό δεν μπορώ να το χειριστώ...

Σ: χμχμ...

Δ4: οπότε, τέτοιοι κανόνες που είναι σε μια ομάδα χρόνων, διαφοροποιούνται και...

Σ: χμχμ...

Δ4: είναι ευέλικτοι δηλαδή...

Σ: οκ, ωραία· εμμ, τα όρια και τα πλαίσια αυτής της σχέσης ποια είναι; Θα μπορούσες να πεις; Δηλαδή μέσα στα οποία θα μπορούσε να κινηθεί...

Δ4: ναι, ναι...

Σ: αυτή η σχέση η θεραπευτική σου, η θεραπευτική έτσι; ως δραματοθεραπεύτρια...

Δ4: ναι, τα όρια...

Σ: με την έννοια του πλαισίου, έτσι;

Δ4: δηλαδή; Δε μου είναι καθαρό...

Σ: εμμ... είναι αυτό που σου είπα... πού μπορεί να κινηθεί..., πού κινείται αυτή η σχέση, πού περιορίζεται;

Δ4: εννοείς ότι δηλαδή απαγορεύεται ο θεραπευτής με τον θεραπευόμενο να έχουν προσωπική σχέση; Απαγορεύεται...

Σ: εσύ θα μου πεις πώς το βιώνεις...

Δ4: θα σου πω τους απλούς κανόνες.

Σ: για σένα...

Δ4: ωραία· απαγορεύεται να έχουν προσωπική σχέση· δηλαδή, απαγορεύεται ν' αναλάβω κάποιον ως θεραπευόμενο εάν έχουμε, εάν τον γνωρίζω από κάπου, εάν είναι μακρινός συγγενής μου, εάν είναι φίλος φίλης μου, εάν γνωρίζω με κάποιο τρόπο, πριν έρθει εκείνος να με βρει,

κομμάτια της προσωπικής του ζωής. Αυτό είναι το πρώτο όριο, γιατί όταν έρχεται κάποιος οφείλω...

Σ: χμχμ...

Δ4: να είμαι ανοιχτή, καθαρή για να ακούσω τη δική του πραγματικότητα.

Σ: χμμμμ...

Δ4: εάν έχω ήδη γνώμη για εκείνον, πριν εκείνος μου φέρει, δεν μπορώ να έχω απόσταση· συναισθηματική· μπορεί εγώ ήδη να έχω στο μυαλό μου μία γνώμη...

Σ: χμχμ...

Δ4: και να ακούσω μία άλλη πραγματικότητα...

Σ: ναι, οπότε πρέπει να δημιουργ...

Δ4: δεν μπορεί να δημιουργηθεί θεραπευτική σχέση...

Σ: ...να δημιουργηθεί συναισθηματική απόσταση;

Δ4: ναι απόσταση και μία καθαρότητα.

Σ: χμχμ...

Δ4: οφείλουν να μπουν όρια, μπαίνουν στο κομμάτι επικοινωνίας, στο κομμάτι θεραπευόμενου- θεραπευτή · δηλαδή, κάποιοι θεραπευτές ακριβώς επειδή είναι... ταιριάζει και μ' αυτό που λέγαμε νωρίτερα, είναι..., τους είναι εύκολο λόγω του ότι είναι ευάλωτοι να δημιουργήσουν μία σχέση εξάρτησης, θεωρούν ότι μπορούν να παίρνουν τηλέφωνο το θεραπευτή τους ανά πάσα ώρα και στιγμή, με το παραμικρό, ή με το να πουν πράγματα τύπου: «ο σύντροφός μου δεν έπλυνε σήμερα τα πιάτα και πάλι μαλώσαμε και δεν το αντέχω αυτό και τι να κάνω...»

Σ: χμμμμ...

Δ4: μέσα στην εβδομάδα...

Σ: ναι...

Δ4: να μην το φέρνει στη συνεδρία· εκεί, στο συμβόλαιο δεν υπάρχει κανόνας ξεκάθαρος... «δε θα τηλεφωνιόμαστε»· γιατί μπορεί να υπάρχει ανάγκη· όμως, σιγά- σιγά όταν φέρνει το θέμα ο θεραπευόμενος, που σημαίνει ότι έχει πάρει το θεραπευτή του τηλέφωνο...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: για λόγους που είναι...χειριστικοί, το θέμα αυτό ανοίγει μέσα στην ομάδα ή μέσα στο ατομικό· για ποιο λόγο το κάνει αυτό και περιορίζεται στην απόλυτη ανάγκη.

Σ: χμμ...

Δ4: δεν μπορεί ο θεραπευόμενος να παίρνει για παράδειγμα τηλέφωνο στις γιορτές, στα..., να πηγαίνει σε γεγονότα..., να τον καλεί στους γάμους, στη βάφτιση...

Σ: χμμ...

Δ4: μόνο υπάρχει εξαίρεση και εκεί, εάν..., για παράδειγμα είχα μια θεραπευόμενη ε...δούλευε την απώλεια, πέθανε ο μπαμπάς της ενώ είχαμε αρχίσει να δουλεύουμε μαζί και πήγα στην κηδεία· ήταν εξαιρετικά ευάλωτη, πήγα στην κηδεία· αυτό εμένα με δυσκόλεψε και για να το εξισορροπήσω...

Σ: μμμ...

Δ4: ήταν ο μοναδικός γάμος που πήγα· πήγα δηλαδή και στο γάμο της και έκλεισε το κομμάτι αυτό· ήθελα να είμαι και σ' ένα γεγονός που...

Σ: χιχι...

Δ4: πήγα στη θλίψη, ήθελα να είμαι και σ' ένα γεγονός που ήταν η χαρά και να εξισορροπησεί...

Σ: μμμ, ναι.

Δ4: σε άλλους θεραπευόμενους δεν πηγαίνω· σε εγκαίνια, σε θεατρικά έργα- κάποιοι...

Σ: χιχι...

Δ4: σε... κάτι... που έχει να κάνει με την προσωπική τους ζωή, τη δουλειά τους δεν πηγαίνω· το μεγάλο κεφάλαιο για μένα είναι τα όρια.

Σ: χιχι...

Δ4: όσον αφορά την εξάρτηση και την αποφυγή εξάρτησης.

Σ: την αποφυγή εξάρτησης...

Δ4: ναι· για μένα αυτό είναι επικίνδυνο· αυτό είναι επικίνδυνο κομμάτι.

Σ: για να χτιστεί δηλαδή, αυτή η σχέση προϋποθέτει μια δικλείδα ασφαλείας...

Δ4: ξεκάθαρα όρια, συναισθηματική απόσταση.

Σ: χιχι...

Δ4: και ειλικρινής συμφωνία, καθαρή·

Σ: χμ...

Δ4: να γνωρίζει ο θεραπευόμενος ότι ο θεραπευτής δεν είναι φίλος του, δεν είναι ο ώμος που θα κλάψει·

Σ: χμχμ...

Δ4: ο θ...

Σ: δεν είναι ο ώμος που θα κλάψει...

Δ4: είναι που θα φροντίσει· δεν είναι ο ώμος που θα κλάψει από την άποψη του ότι εγώ είμαι εδώ...

Σ: χμχμ...

Δ4: και θα πάρω τη λύπη σου...

Σ: χμχμ...

Δ4: μπορεί να την μοιραστεί, όχι να την φορτώσει...

Σ: χμμμ...

Δ4: για να αναλάβει κι εκείνος την ευθύνη του· γιατί αν τη φορτώνει, αν φορτώνει όλη την ευθύνη όλων των πραγμάτων του και τελικά είναι παιδάκι και μαμά, αυτό που αρχικά λέγαμε...

Σ: ναι βέβαια, ναι...

Δ4: εκεί για μένα είναι επικινδυνότητα, αυτό όμως τονίζω δεν έχει...

Σ: το θέμα... ναι, ναι... εντάξει, αυτός μπορεί να «δίνει»· το θέμα είναι ο θεραπευτής να ξέρει αν θα την «πάρει» ή όχι και να 'ναι ξεκάθαρο αυτό μέσα του, έτσι;

Δ4: ποια στιγμή...

Σ: κι αυτό είναι δικό του κομμάτι, έτσι;

Δ4: ναι...

Σ: για τυφλά σημεία και, και, και...

Δ4: ναι, ποια στιγμή θα πάρει και πόσο θα πάρει ο θεραπευτής από τον θεραπευόμενο·

Σ: ναι...

Δ4: αυτό όμως για μένα είναι... δεν έχει να κάνει με το δραματοθεραπευτή, έχει να κάνει, το λέω ξανά, με την προσωπικότητα του κάθε θεραπευτή·

Σ: ναι...

Δ4: γιατί θεωρώ ανεξάρτητα από την προσέγγιση, εάν ένας θεραπευτής επιθυμεί...

Σ: χμχμ...

Δ4: να έχει θεραπευόμενους οι οποίοι να είναι εξαρτημένοι...

Σ: χμ...

Δ4: για πάντα «παιδάκια»..... γνώριζα ένα θεραπευτή που ε...προσφώνουσε τους θεραπευόμενους και τις θεραπευόμενες «κόρες» (γέλια)

Δ4: αυτό για μένα είναι η απόλυτη εξουσιαστική σχέση· δεν έρχεται ένας θεραπευόμενος για να είναι γιος μου ή κόρη μου! Έρχεται για να γίνει αυτόνομος· γιατί όπως κι εγώ ξεκίνησα...

Σ: χμχμ...

Δ4: κι έχω κάνει εννιά χρόνια ψυχοθεραπεία, δεν ήμουν κόρη· με φρόντισαν...

Σ: χμχμ...

Δ4: για να αρχίσω να κινητοποιούμαι· δε με φρόντισαν για να καθίσω στ' αυγά μου.

Σ: χμμμ, οκ.

Δ4: αυτό.

Σ: ναι και αυτό έχει να κάνει με προσδοκίες και... θέτονται στόχοι;

Δ4: η προσδοκία, άκου να σου πω κάτι για την προσδοκία μεταξύ σχέσης και ... για μένα παίζει πολύ μεγάλη σημασία η απόσταση...

Σ: χμχμ...

Δ4: η συναισθηματική. Εάν για κάποιον λόγο ο θεραπευτής γνωρίζει κάτι για το θεραπευόμενό του εκτός...που δεν το 'χει μοιραστεί ο θεραπευόμενος με το θεραπευτή...

Σ: ναι...

Δ4: ίσως να δημιουργήσει προσδοκίες... για τον θεραπευόμενο· προσδοκίες που έχουν να κάνουν με δικά του κομμάτια...

Σ: ναι.

Δ4: και λόγω του ότι δεν είχε την απαιτούμενη απόσταση...

Σ: ναι...

Δ4: εάν εγώ έχω προσδοκία για κάθε θεραπευόμενό μου και σε ομάδα...

Σ: χμχμ...

Δ4: είναι πολύ επικίνδυνο εξίσου, γιατί μπορεί να τον οδηγώ με το δικό μου τρόπο...

Σ: ναι, εκεί που θέλω εγώ...

Δ4: στην προσδοκία μου την προσωπική· δεν υπάρχει... οφείλω να μην έχω προσδοκίες για θεραπευόμενους.

Σ: ναι.

Δ4: εκείνος μπορεί να έχει προσδοκία...

Σ: οκ...

Δ4: να ξεμπλοκάρει σ' ένα...

Σ: προσδοκία είναι αυτό ή στόχος;

Δ4: είναι στόχος.

Σ: ναι, ωραία... στη θεραπευτική σου σχέση, θέτονται στόχοι;

Δ4: απαραίτητα!

Σ: απαραίτητα...

Δ4: χωρίς στόχους δεν μπορεί να υπάρξει θεραπευτική σχέση...

Σ: χμμμ...

Δ4: γιατί θα χάνεται, θα αναλώνεται σ' ένα φαύλο κύκλο...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: ο στόχος είναι το αίτημα, το λεγόμενο αίτημα· από το αίτημα βγαίνει και ο στόχος· και ο στόχος σε θεραπευόμενους είτε είναι σε ατομικό επίπεδο, είτε είναι σε ομαδικό επίπεδο και δεν είναι μια ομάδα με αρχή, μέση και τέλος, είναι μία ομάδα- είτε κλειστή, είτε είναι ανοιχτή- που κρατάει χρόνια...

Σ: χμχμ...

Δ4: οι στόχοι οφείλουν να... να επαναπροσδιορίζονται...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί μπορεί ένας θεραπευόμενός μου να έχει ένα στόχο... στο άνοιγμά του, να επιτευχθεί και μετά να αναλώνεται και να γυρνάει και να παλινδρομεί, πώς είναι τα ποντίκια που νομίζουν ότι τρέχουν και γυρίζουν στη ρόδα τελικά;

Σ: ναι...

Δ4: και είναι όλο λαχανιασμένα και φεύγει όλη τους η ενέργεια...

Σ: χμ...

Δ4: και τελικά δεν αφομοιώνουν τίποτα...

Σ: χμχμ, χμχμ...

Δ4: άρα στόχος δεν μπορεί να υπάρξει...

Σ: ναι, χμχμ, οπότε τίθεται από τον θεραπευόμενο έτσι; Από σένα υπάρχει κάποιος στόχος;

Δ4: όσον αφορά τον θεραπευόμενο;

Σ: ναι...

Δ4: προσδοκία; Όχι από μένα ο όρος μου είναι να υπάρχει ξεκάθαρος στόχος και αίτημα.

Σ: χμχμ...

Δ4: αυτό...

Σ: εάν δεν υπάρχει;

Δ4: δεν τον αναλαμβάνω αν δεν υπάρχει...

Σ: δεν τον αναλαμβάνεις...

Δ4: όχι· όχι· όχι·

Σ: χμμμ...

Δ4: θεωρώ ότι είναι... κάποιος σ' αυτό διαφωνούν· όχι απαραίτητα δραματοθεραπευτές...

Σ: χμχμ...

Δ4: κι άλλων προσεγγίσεων, θεωρούν ότι ίσως να χρειάζεται χρόνο για να βρει...

Σ: χμμμ...

Δ4: το στόχο του· να χρειάζεται κάποιες συνεδρίες...

Σ: χμχμ...

Δ4: για να βρει το στόχο του· εγώ έχω...είμαι καχύποπτη λιγάκι σε αυτό· δεν ξέρω κατά πόσο θα είναι δικός του ο στόχος ή κατά πόσο θα είναι... κινούμενος από το θεραπευτή...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί όταν κάποιος είναι ευάλωτος και θέλει κάπου ν' ακουμπήσει...

Σ: χμχμ...

Δ4: εάν κάνει κάποιες συνεδρίες...

Σ: έστω και για να βρει στόχο;

Δ4: έστω και...

Σ: για να βρει αίτημα;

Δ4: αισθάνομαι ότι θα...θα...

Σ: χμχμ...

Δ4: θα πορευτεί με κάποιο αίτημα που ενδεχομένως ο θεραπευτής του θα προτείνει... εμμέσως, θα πει: «ωραία, αυτός είναι ο στόχος μου, θα το κάνω».

Σ: χμμμ...

Δ4: έχουν έρθει θεραπευόμενοι που δεν είχαν κανένα στόχο· το: «θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου»...

Σ: χμχμ...

Δ4: χωρίς συγκεκριμένο στόχο...

Σ: χμχμ...

Δ4: έχει πάρα πολλά θέματα!...

Σ: χμμμ...

Δ4: στο ενημερωτικό ραντεβού, που κρατάει μία ώρα, καθρεφτίζω διάφορα κομμάτια· όταν ο θεραπευόμενος πει ότι: «όχι, όχι εγώ απλά θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου και θέλω να με κάνεις καλύτερα» δεν μπορώ να τον αναλάβω...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί είναι σαν να παίρνω την ευθύνη του εξαρχής· δεν είναι ξεκάθαρο συμβόλαιο.

Σ: χωρίς ν' αγγίζει εννοιες, δηλαδή να σου πει- για να καταλάβω- να σου πει ότι: «θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου», χωρίς όμως να έχει την πρόθεση, να σου δείξει ας πούμε, ότι δεν έχει την πρόθεση να ακουμπήσει άλλα κομμάτια που εσύ του έχεις αναγνωρίσει· στα έχει αναφέρει, σου έχει πει ας πούμε, ξέρω 'γω ότι υπάρχουν δυσκολίες..., κάπως στο έχει αναφέρει...

Δ4: είναι πολύ γενικό το «θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου»! σε ποιον τομέα, για ποιο λόγο;

Σ: μμμ, χμχμ...

Δ4: τώρα δηλαδή δεν αισθάνεσαι καλά; Είναι πολύ χαοτικό...

Σ: χμμμ...

Δ4: δηλαδή, να λέει: «θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου γιατί δεν είμαι πολύ καλά»..., «είμαι ανήσυχη»..., «έχω άγχος»...

Σ: ναι...

Δ4: αυτό λογικό το ακούω· μου αναφέρει πάρα πολλά κομμάτια που εκείνος θεωρεί ότι βαίνουν εξαιρετικά... «α, αυτά είναι πάρα πολύ ωραία»· «εγώ δεν ξέρω όμως γιατί είμαι εδώ, θέλω να είμαι καλύτερα με τον εαυτό μου»

Σ: έχεις κάποιον συγκεκριμένο στο νου σου;

Δ4: όχι.

Σ: ναι, απλά... δεν είναι λογ... δεν είναι μόνο λογικό· σου φέρνει και συναίσθημα, αλλά τώρα δεν μπορούμε να μιλήσουμε έτσι θεωρητικά· δηλαδή... είναι υπόθεση...

Δ4: α, θέλεις να σου πω ένα παράδειγμα.

Σ: όχι, νόμισα ότι μιλάς...

Δ4: ο μοναδικός θεραπευόμενος που έχω αναλάβει χωρίς στόχο...

Σ: ναι...

Δ4: ήταν επί τούτου, γιατί εεε... τον βλέπω ακόμα έχει διάγνωση μανιοκατάθλιψη, δεν νοσηλεύεται, είναι λειτουργικός...

Σ: χιχι...

Δ4: σπουδάζει, δεν εργάζεται...

Σ: χιχι...

Δ4: παίρνει βαριά φαρμακευτική αγωγή, δεν είναι ικανός όμως να βάλει στόχο· κι αυτό που... παίρνει και προσφέρω...είναι τουλάχιστον μία σταθερή σχέση...

Σ: χιχι...

Δ4: όπου μπορεί το λίγο, όσο μπορεί λόγω της διάγνωσης, να θέτει μικρά- μικρά «θέλω» και μικρές- μικρές απαγορεύσεις στον εαυτό του...

Σ: κατάλαβα.

Δ4: όταν έχει τις φάσεις της μανίας...εκεί όχι μόνο δεν υπάρχει στόχος, που είναι επί τούτου, συνειδητά ότι δεν υπάρχει στόχος, οι συνεδρίες μας, χωρίς εκείνος να το γνωρίζει...

Σ: χιχι...

Δ4: είναι και αυτοτελείς

Σ: χμχμμμ...

Δ4: δηλαδή, κάθε φορά που φεύγει, του λέω «αντίο»...

Σ: χμχμμμμ...

Δ4: και ξανάρχεται... και ξανάρχεται...

Σ: χμχμ...

Δ4: δεν μπορείς να μπεις σε θεραπευτική σχέση χωρίς στόχο...

Σ: μμμ...

Δ4: είσαι στον αέρα...

Σ: χμχμ...

Δ4: το κάνω, αλλά για συγκεκριμένο στόχο. Είναι η εξαίρεση αυτό...

Σ: ναι... εε λοιπόν, ποιος είναι ο ρόλος του δραματοθεραπευτή μέσα στη σχέση; Ποιος νιώθεις πως είναι;

Δ4: δηλαδή; (γέλια) Γιατί νομίζω ότι είναι παρόμοια ερώτηση.

Σ: ναι; εμμ, μέσα σ' αυτή τη σχέση που υπάρχουν κι εσύ και υπάρχουνε και οι θεραπευόμενοί σου έτσι;...

Δ4: χμχμ...

Σ: ο δικός σου ρόλος ποιος είναι;

Δ4: στην ομάδα...να προστατεύω το κάθε μέλος όταν αισθάνομαι...ότι κάποια άλλα μέλη...

Σ: χμμμ... πάνε να τον βάλλουν!

(γέλια)

Δ4: πάνε να τον «καταπιούν» και ελέγχω βέβαια είμαι εκεί και ελέγχω το με ποιον τρόπο βάζει τα όριά του...

Σ: χμχμ...

Δ4: γιατί έχει τύχει... μιλάω τώρα για συγκεκριμένο θεραπευόμενο, βάζει τα όριά του..., βάζει τα όριά του..., βάζει τα όριά του...

Σ: χμχμ...

Δ4: όμως είναι εξαιρετικά ευάλωτος και επειδή είναι και θεραπευόμενος με κρίσεις πανικού...

Σ: χμχμ...

Δ4: τώρα έχει άλλη μια κρίση πανικού, οπότε δεν μπορεί να βοηθήσει τίποτα εκείνη τη στιγμή...

Σ: χμχμ...

Δ4: οπότε, προστατεύω όχι κόβοντας το θέμα...

Σ: αξιολογείς δηλαδή, έτσι; Μπαίνεις σε διαδικασία να προστατέψεις..., εεε ίσως να ελέγξεις κάποια...

Δ4: να κρατάω όρια...

Σ: να κρατάς όρια, ναι...

Δ4: τη συνέπεια...

Σ: είσαι εκεί για να διατηρείται η συνέπεια, χμμ...

Δ4: κι είμαι και κοντά στο ασφαλές και σταθερό πλαίσιο·

Σ: χμχμ...

Δ4: για μένα, το σταθερό, ασφαλές πλαίσιο, η συνέπεια, τα όρια, και ο έλεγχος και η προστασία είναι πολύ σημαντικά· αρκεί, ξαναλέω, να μη γίνονται... χειριστικά· γιατί είναι επικίνδυνο το όριο το να σταματάω ένα θέμα ή να έχω την αίσθηση ότι κάποιος δεν μπορεί ν' ανταπεξέλθει· τέτοια λάθη μπορούν να γίνουν· θα κάνουμε για πάντα λάθη, έτσι;

Σ: χμχμ...

Δ4: εκείνο το όριο είναι το πιο ευάλωτο· γιατί μπορεί να, να...κάποιες στιγμές να 'χω σταματήσει κάποιον που ενδεχομένως αν προχωρούσε, μια χαρά να το αντιμετώπιζε...

Σ: ναι, χμχμ...

Δ4: πολύ θεραπευτές το κάνουν και το κάνουμε αυτό...

Σ: οπότε και ακόμα παίρνεις κι ένα ρίσκο δηλαδή, ταυτόχρονα έτσι;... εσύ αξιολογείς και...

Δ4: η θεραπεία η ίδια είναι ρίσκο...

Σ: οκ προβαίνεις, ας πούμε, σε μια ενέργεια τελοσπάντων, γνωρίζοντας όμως δηλαδή, μέσα σου ότι μπορεί να μην είναι και η σωστότερη, έτσι; Αλλά το αντιμετωπίζεις στην πορεία...

Δ4: μα ο θεραπευτής για μένα...εγώ μαθαίνω απ' τους θεραπευόμενους. Δε σημαίνει ότι το ότι έχω κλείσει τη θεραπεία μου ως θεραπευόμενη...

Σ: ναι, ναι..., ναι.

Δ4: δεν έχει καμία σημασία, γιατί πάντα εξελισσόμαστε και πάντα θα έρχομαι αντιμέτωπη με νέα αιτήματα, νέους στόχους, νέο δυναμικό...

Σ: ναι...

Δ4: και γι' αυτό υπάρχει κι η εποπτεία· που 'ναι το εξωτερικό, το τρίτο μάτι...

Σ: ναι, άρα όποια κίνηση κάνεις, ας πούμε...

Δ4: είναι ρίσκο...

Σ: είναι ρίσκο...

Δ4: βέβαια περιέχει ένα ρίσκο η θεραπεία...

Σ: χμμ...

Δ4: δεν είναι συνταγή...

Σ: δεν είναι συνταγή λες...

Δ4: όχι, δεν είναι συνταγή· καμιά προσέγγιση δεν είναι συνταγή· αυτό·

Σ: ωραία· θεωρείς ότι υπάρχει δική σου θεραπευτική συμβολή στα διάφορα στάδια;

Δ4: ως προσωπικότητα ή ως...

Σ: θα μπει κι αυτό μέσα, στο επαγγελματικό σου προφίλ ως δραματοθεραπεύτρια...

Δ4: στα στάδια της συνεδρίας; Μιας δραματοθεραπευτικής συνεδρίας;

Σ: ναι, ναι, θέλω να πω μοίρασμα, ζέσταμα...

Δ4: σαφώς υπάρχει αρχικά, έτσι ώστε τα μέλη...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: να αντιληφθούν τι τους ταιριάζει, τι δεν τους ταιριάζει...

Σ: χιχι...

Δ: με ποιο ε... μπορούν... στο...

Σ: κάνεις κάτι δηλαδή, για να βοηθήσεις τα μέλη...

Δ4: ναι, αρχικά· για τη δομή που υπάρχει αρχικό μοίρασμα, όταν επιλέγουν και θέλουν, όπου υπάρχει ενσωμάτωση, πολλές φορές δεν υπάρχει ενσωμάτωση....

Σ: χι...

Δ4: υπάρχει μόνο το προβολικό κομμάτι, χωρίς λόγια...

Σ: χμμ...

Δ4: κάποιες φορές υπάρχει μόνο το λεκτικό· υπάρχουν συνεδρίες που δεν επιθυμούν...

Σ: ναι...

Δ4: το αρχικό και το τελικό μοίρασμα...

Σ: χμχμ...

Δ4: ορίζεται αρχικά από μένα, από τις πρώτες συνεδρίες.

Σ: ναι, ναι...

Δ4: αλλά μετά υπάρχει ανάγκη, ούτως ή άλλως· κλείνουν μόνοι τους.

Σ: δηλαδή, αν κατάλαβα καλά, εμμη εσύ εε είσαι εκεί για να... ποιο ρήμα να χρησιμοποιήσουμε... για να τηρείς, ας πούμε, αυτό, ότι την πορεία μιας τυπικής δραματοθεραπευτικής συνεδρίας ή και όχι...

Δ4: ή και όχι...

Σ: αν δεις ότι δεν θέλουν, δεν, δεν... επιθυμούν...

Δ4: το «τηρώ» δε μ' αρέσει πάρα πολύ, αισθάνομαι...

Σ: για πες ένα ρήμα πιο κατάλληλο...

Δ4: ...ότι είμαι εκεί για να «τηρώ»! όχι! Υπάρχουνε φορές...

Σ: χμχμ...

Δ4: που το αρχικό μοίρασμα,... δε θέλουν να αρχίσουν· δε θ' αρχίσω εγώ· κάποιος, κάποια στιγμή θα πει: «τι κάνουμε εδώ; Χάνουμε χρόνο;» και βγαίνει το θέμα...

Σ: κάτσε, γιατί μπερδεύτηκα λίγο· θεωρείς ότι υπάρχει θεραπευτική συμβολή δική σου ή όχι;

Δ4: υπάρχει! Συμβολή...

Σ: υπάρχει· και ποια είναι αυτή;

Δ4: βέβαια! Όμως, το ν' αναγνωρίζουν τα μέλη ότι υπάρχει αρχικό μοίρασμα και τελικό μοίρασμα και την αξία του και... και τη συμμετοχή τους...

Σ: ναι, ναι, ναι...

Δ4: είναι πολύ σημαντικό... κι αυτό γίνεται·

Σ: ναι, κατάλαβα...

Δ4: όμως όταν κάποιος δεν θέλει να μοιραστεί, δε μοιράζεται.

Σ: ναι.

Δ4: ότι υπάρχει δομή, υπάρχει·

Σ: χμμ...

Δ4: το συμβόλαιο υπάρχει· το συμβόλαιο συνήθως τηρείται...

Σ: χμχμ...

Δ4: αλλά τα μέλη είναι εκεί· είναι ζωντανοί οργανισμοί και το σπάνε και αυτό έχει και η ζωή· και δε θέλουν να ανοίξουν, δε θέλουν να κλείσουν κι αυτό βγαίνει ως θέμα.

Σ: ναι..., ναι...

Δ4: το «γιατί» τελικά...

Σ: ναι· χμμ... ωραία. (γέλια) Λοιπόν, θεωρείς ότι υπάρχει κάτι θεραπευτικό στην καθεαυτή σχέση που αναπτύσσεις με τον καθένα;

Δ4: μμμ...

Σ: στη σχέση αυτή καθεαυτή...

Δ4: ίσως ναι, ίσως όχι· θα είμαι πολύ ειλικρινής· ίσως ναι, ίσως όχι δηλαδή...

Σ: σε κάποιους δηλαδή ναι...

Δ4: σε κάποιους λειτουργεί, σε κάποιους δε λειτουργεί· οι θεραπευόμενοι που έρχονται και μόνο από τη σχέση μας που έχουν, που παρέχει η σχέση, η εμπιστοσύνη, η σταθερότητα, η ασφάλεια, μοίρασμα, ανιδιοτέλεια...

Σ: χμμ...

Δ4: αυτό τους κάνει αυτομάτως να εκτιμήσουν και άλλα κομμάτια της καθημερινότητάς τους ή να κάνουν και «ξεσκαρτάρισμα», έτσι;

Σ: χμχμ...

Δ4: σε κάποιους δε λειτουργεί και δε λειτουργεί ενδεχομένως... είναι εξαιρετικά...στο συναισθηματικό κομμάτι μπλοκαρισμένοι...

Σ: ναι, ναι...

Δ4: και δεν προλαβαίνουν... φεύγουν... κλείνουν τη σχέση πριν αρχίσει να λειτουργεί το συναισθηματικό κομμάτι...

Σ: χμμ...

Δ4: οπότε σε λογικό επίπεδο δε λειτουργεί.

Σ: φεύγουνε.

Δ4: κάποιιοι φεύγουνε· όσοι μένουν, κάποια στιγμή ανοίγουν και επωφελοούνται...

Σ: οκ, δηλαδή δεν υπάρχει σε αυτούς που φεύγουν;

Δ4: δεν υπάρχει σε...κείν...δεν είναι καθαρό αυτό ούτως ή άλλως, δεν μπορώ να το βάλω σε στεγανά, «δεν υπάρχει σε αυτούς που φεύγουν...»

Σ: αχα...μμ...

Δ4: θεωρώ, προσωπική μου εκτίμηση είναι ότι όποιος τελικά μένει...

Σ: χμ...

Δ4: είτε σε ομάδα είτε σε ατομικό επίπεδο παίρνει από τη σχέση, για τα δικά του κομμάτια, παίρνει και λειτουργεί...

Σ: χμχμ...

Δ4: στον καθένα για ξεχωριστούς λόγους, για τα δικά του ξεχωριστά κομμάτια που έχει ανάγκη να ανακαλύψει και να δει σε σχέση με την καθημερινότητά του, σε σχέση με το στόχο του... κάποιοι που ενδεχομένως φύγουν μπορεί εξίσου να λειτουργήσει κάποιο κομμάτι στο πέρασμα του χρόνου... δε σημαίνει ότι θα ξαναγυρίσουν· σημαίνει όμως ότι κάποια στιγμή...

Σ: χμχμ...

Δ4: ίσως να τους χρησιμέψει· οπότε δεν μπορώ να πω αυτοί που φεύγουν δεν παίρνουν...

Σ: χμμ...

Δ4: παίρνουν με το δικό τους τρόπο ενδεχομένως να μη δείχνουν, να μην εκφράζουν όχι μόνο λεκτικά αλλά και με τις πράξεις· δηλαδή, χρησιμοποιούν τη σχέση αυτή όσο είναι ζωντανή και υπάρχει στην καθημερινότητά τους...

Σ: χμμ...

Δ4: έτσι ώστε να αποδείξουν στον εαυτό τους ότι έχουν πάρει· μπορεί να το κάνουν μετά...

Σ: ναι, είναι στο χέρι τους και το αναγνωρίζεις αυτό...

Δ4: μμ!

Σ: ωραία, λοιπόν...

Δ4: έχουμε... ένα τέταρτο!

Σ: τελειώνουμε!

Δ4: περιμένει η θεραπευόμενη!...

(γέλια)

Σ: να πας να κάνεις εφαρμογή!;

(γέλια)

Σ: ε, θεωρείς πως η σχέση αυτή που αναπτύσσεις κάθε φορά έχει κάποιο χαρακτηριστικό ιδιαίτερο που τη διαφοροποιεί από άλλων προσεγγίσεων τις θεραπευτικές σχέσεις;

Δ4: μμμ...

Σ: κι αν ναι, ποιο είναι αυτό;

Δ4: πέτυχες μια θεραπεύτρια...

Σ: ναι...

Δ4: που αγαπάει γενικά τις προσεγγίσεις,

Σ: όλες τις προσεγγίσεις;!

Δ4: δηλαδή,... Όχι μπορώ κάποιες προσεγγίσεις δε μου ταιριάζουν

Σ: χιχι...

Δ4: όμως, μπορώ ν' αντιληφθώ γι' αυτό και έχω φίλους συναδέλφους τελείως διαφορετικών προσεγγίσεων...

Σ: χιχι...

Δ4: το τι προσφέρει μια θεραπευτική σχέση ναι, αισθάνομαι ότι στην κλασσική ψυχανάλυση...

Σ: χιχι...

Δ4: ενδεχομένως αυτή η αμεσότητα που έχει η δραματοθεραπευτική σχέση, δεν υπάρχει...

Σ: χιχι...

Δ4: αλλά δεν είναι απόλυτο, είναι ανάλογα με το θεραπευτή.

Σ: χιχι... δηλαδή θεωρείς ότι στη δραματοθεραπεία, εσύ βιώνεις μία αμεσότητα

Δ4: ναι...

Σ: με τους πελάτες σου,...

Δ4: ναι...

Σ: κάτι που σε άλλες προσεγγίσεις, ας πούμε π.χ. στην καθαρά ψυχαναλυτική ίσως να μην...

Δ4: θεωρώ δηλαδή, ότι η οπτική επαφή και ότι το πλαίσιο που προσφέρεται...

Σ: χιχι...

Δ4: να είμαστε στη γη,... με τις μαξιλάρες, ενδεχομένως πιο άνετη, χωρίς παπούτσια, λειτουργεί πολύ το σύμβολο, με τους ρόλους, που περιέχουν

αγγίγματα..., όλο αυτό το κομμάτι σε μια κλασσική ψυχαναλυτική σχέση...

Σ: χμχμ...

Δ4: δεν υπάρχει εφόσον ο θεραπευτής κάθεται από πίσω και δεν έχει καν βλεμματική επαφή με το θεραπευόμενο.

Σ: χμχμ...

Δ4: όμως μπορεί σε κάποιον θεραπευόμενο αυτό να ταιριάζει...

Σ: χμμμ...

Δ4: κι εκείνος αν έρθει σε 'μένα που είμαι δραματοθεραπεύτρια να φύγει τρέχοντας και σ' ένα ψυχαναλυτή να κάτσει δεκαπέντε χρόνια!

(γέλια)

Δ4: δε θεωρώ ότι είναι... χώνεται δεκαπέντε χρόνια, διαφωνώ!

Σ: ναι, ναι...

Δ4: αλλά το τράβηξα για να καταλάβεις το... το... κομμάτι· θεωρώ ότι όλες οι προσεγγίσεις μπορούν να δώσουν και να πάρουν.

Σ: χμχμ...

Δ4: βέβαια ανάλογα με τον θεραπευόμενο και τα κομμάτια του καθένα...

Σ: τις ανάγκες του...

Δ4: δεν πιστεύω δηλαδή ότι μόνο η δραματοθεραπεία ή η συστημική ή η ροιζεριανή...

Σ: χμμμ...

Δ4: έχουν κομμάτια που είναι τα μοναδικά...

Σ: αλλά αναγνωρίζεις στη δικιά σου την αμεσότητα και την επαφή με το άγγιγμα, με τη ζεστασιά ίσως...

Δ4: ναι...

Σ: ναι, ωραία, κλείνοντας θα ήθελες να μου πεις τώρα τι αίσθηση έχεις, τι συναίσθημα από τις τρέχουσες θεραπευτικές σου σχέσεις;

Δ4: ουου! (γέλια) πέτυχες το διάστημα το κατάλληλο!

(γέλια)

Σ: «περίφημα, όλα τέλεια!»;

Δ4: περιέγραψε: «τώρα τινάζει τα μαλλιά της»!

(γέλια)

Δ4: όχι δεν είναι όλα τέλεια· καταρχάς το «όλα τέλεια» εμένα με τρομάζει... το «όλα τέλεια» σημαίνει ότι κάτι δε γίνεται ενδεχομένως με τον τρόπο που...

Σ: αυτό που είναι δικό σου πες μου· τι αίσθηση... για μένα έχει σημασία... για μένα, τι «κουβαλάς» τώρα μέσα σου, τι συναίσθημα...

Δ4: για μένα έχει σημασία πραγματικά ότι όσο ο θεραπευτής δουλεύω..., όσο εγώ ως θεραπεύτρια δουλεύω με τον εαυτό μου, με την εποπτεία μου και εξελίσσω κομμάτια μου, τα δύσκολά μου κομμάτια...

Σ: χιχι...

Δ4: ό,τι ξεμπλοκάρισμα κάνω εγώ για μένα...

Σ: χιχι...

Δ4: αμέσως, αυτό είναι το μαγικό της θεραπείας, αμέσως οι θεραπευόμενοι που αυτό τον καιρό για τους δικούς τους λόγους έχουν μπλοκάρισμα, μοιάζει, μόλις εγώ δουλέψω κάτι, «τακ» [...] ξεμπλοκάρουν· αυτό το διάστημα λοιπόν οι θεραπευόμενοί μου βρίσκονται σ' ένα νέο «άνοιγμα»

Σ: χιχι...

Δ4: που σαφώς έχει να κάνει και με δικά μου κομμάτια..., θεωρώ πολύ μαγικό ότι ο κάθε ένας θεραπευόμενος για τους δικούς του λόγους έχει άλλο στόχο, άλλο αίτημα, διαφορετικές δυσκολίες και, και είναι και είτε σε ομάδα, είτε σε ατομικό διαφορετικό χρονικό διάστημα μέσα σε μία θεραπευτική σχέση μαζί μου.... Αλλά άνοιγμα· νέο άνοιγμα...

Σ: χιχι, οκ· αλλά εσύ... όλο αυτό... πώς το... τι σου αφήνει όλο αυτό;

Δ4: επειδή είμαι και γω στο νέο μου άνοιγμα, οφείλω... μου αφήνει ένα πολύ γλυκό κομμάτι ότι «ωραία! Άνοιγμα!». Παράλληλα όμως, προσέχω λίγο περισσότερο, γιατί βρίσκομαι και στο δικό μου άνοιγμα· και όταν κάτι δουλεύει παράλληλα...

Σ: χιχι...

Δ4: οφείλω να είμαι λιγάκι πιο προσεκτική και να κατεβάζω τις ταχύτητες...

Σ: χιχι...

Δ4: προσπαθώ να προλάβω!

Σ: προσπαθείς να προλάβεις, ε;

(γέλια)

Δ4: ναι, ναι!

Σ: χμμ...

Δ4: μου αφήνει μια αγωνία.

Σ: θα το έλεγες δηλαδή αυτό ότι χαρακτηρίζει την τωρινή σου αίσθηση, το τι έχεις μέσα σου για τις...

Δ4: μου αφήνει μία αγωνία...

Σ: ...για τις θεραπευτικές σου σχέσεις...

Δ4: ναι, ναι· μου αφήνει μία αγωνία...

Σ: αγωνία...

Δ4: ναι· αν ερχόσουν πριν δύο μήνες, θα σου έλεγα ότι έχουν γίνει ανοίγματα και ότι έχω...έχουν μπλοκάρει...

Σ: ναι...

Δ4: και έχουν σταματήσει· υπάρχει μια καθήλωση

Σ: χιχι...

Δ4: και μία αναταραχή... τώρα, έχει σταματήσει η καθήλωση...

Σ: τώρα είσαι αλλιώς...

Δ4: έχουν αρχίσει ανοίγματα...

Σ: ναι...

Δ4: που είναι άγνωστα, σε νέα μονοπάτια για το καθένα ξεχωριστά...

Σ: μμμ...

Δ4: κι' αυτό... γι' αυτό σου λέω, ε προσπαθώ να προλάβω!

Σ: ναι, τώρα είσαι σ' αυτή τη φάση...

Δ4: ναι·

Σ: ωραία· ευχαριστώ!

Δ4: παρακαλώ Σπυριδούλα! Τέλεια...